

I. Сміян. Минають дні, минають ночі...

Іван Семенович Сміян

Сонце хилиться
До заходу життя —
Довшають тіні спогадів.

Сонце зайде —

Вони житимуть тільки на папері.

Богдан Мельничук

МИНАЮТЬ ДНІ, МИНАЮТЬ НОЧІ...

(книга одинадцята)

Що мені дала демократія?

— *Можливість купити пляшку горілки цілодобово;*

— *Не боятись бути обізваним трутнем, якщо не працюю.*

Чого не дала мені демократія?

— *Можливість критикувати начальство і власну жінку.*

Бо, як за тоталітарного режиму, так і тепер на зборах голосую «за», як колись, так і тепер, борц, зварений жінкою, з'їм мовчки, а потім голосно висловлю задоволення.

О. Макаренко

Тернопіль
Видавництво «Підручники і посібники»
2008

УДК 82-94
С 50

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*

Сміян Іван Семенович

С 50 Минають дні, минають ночі... (книга одинадцята). — Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. — 192 с.

ISBN 978-966-07-1197-6

УДК 82-94

ISBN 978-966-07-1197-6

© Сміян І. С., 2008

І ця книга — взамін мого тіла,
І слово це — взамін душі моєї.

Григор Нарекаці (X століття)

Спогади, спогади, спогади... Важко, майже неможливо, навести яку-небудь життєву ситуацію, яка б не використовувала спогади, особливо порівняльну оцінку сьогоднішніх подій з учорашніми. Наприклад. Що б сказала моя мама на мій учинок стосовно до дружини, сина, доньки, онуків?.. Чим моя сьогоднішня бадьорість вирізняється від такої в студентські роки?.. Пам'ятаєш, моя люба, як ми колись у вихідні дні активно та весело на санчатах і лижах, разом зі своїми дітками, відпочивали в парку «Відродження»?

Вірші, поеми, драми, романи... пишуться на спогадах. І так далі, і тому подібне.

Все це є підтвердженням думки, що спогади є не лише фундаментом нашого життя, а й постійним його проявом. Що спогади заслуговують на нашу увагу і повагу. Більш того, спогади прикрашають наше життя-буття. Немає такого дня, щоб людина їх не використовувала. І це робиться непомітно, автоматично, підсвідомо. Відсутність у наших діях взаємозв'язку з минулим, зі спогадами свідчить про серйозну патологію нашої поведінки.

Спогади людини старшого віку — це добра спроба прожити своє життя в другий раз. Це — насолода життям. Це — піднесений настрій. Це — бажання зробити щось корисне, добре. Це — сприйняття оточуючого світу в променях світла. Це... А спроби систематизувати свої спогади примножують таку позитивну спрямованість.

Ось як глибоко мене розуміє мій ровесник, мій колега, професор Віктор Петрович Неділько: «Дорогий Іван Семенович! Щиро дякую за подарунок, з великою насолодою прочитав чудові книжки Ваших спогадів.

Мене вражає Ваша енергія, любов до поезії, відверта розмова про людські стосунки, в яких Ви займаєте свою позицію — це викликає глибоку повагу до Вас.

Я сказав би, що Ваші спогади заставляють читача замислитись над багатьма життєвими проблемами.

Іван Семенович, як Вам вдається в такий тяжкий час видавати такі ілюстровані книжки?

Я дуже жалкую, що мене Олена Михайлівна не відрядила на Ваш день народження, та прочитавши про це свято в Вашій книжці, в мене склалося

таке відчуття, що Ви щаслива людина — не всі можуть похвалитись зібранням такого кола друзів та такими теплими поздоровленнями.

Мені дуже сподобались Ваші посилки до віршів, дивує їх кількість і влучність до розповіді — як Вам вдалось підібрати їх?

Прочитавши книжки, я зрозумів, що Вас надихає до творіння Ваша весела вдача та Ваше оточення і прекрасні природні умови.

Часто люди, які виходять на пенсію, впадають в депресію, не знають куди себе діти, а Ваш досвід свідчить про продовження насолоди життям.

Хочу побажати Вам ще багато творчих років, продовжувати передавати своїм учням і друзям свій оптимізм.

Хотілось би Вас побачити на конгресах і конференціях, слухати Ваші доповіді і виступи — у Вас є що сказати педіатрам України.

Я продовжую працювати в інституті під керівництвом нового директора, виконую тему, яка входить в Державну програму «Здоров'я нації» та отримали заказну роботу, яка присвячена профілактиці вірусних гепатитів у дітей.

У вихідні дні ми, як правило, ідемо на дачу, де займаємося городом.

В цьому році я відпочивав в Конча-Заспі в санаторії «Жовтень», а тепер продовжую відпочивати дома до вересня.

Я радий, що Вам не треба думати про місце відпочинку — Ви живете постійно на курорті.

Спасибі за пам'ять і добре відношення. Привіт всім Вашим. Обнімаю. До зустрічі. Віктор Петрович. 9. 08. 07».

Віктор Петрович — надзвичайно активна та енергійна людина, він постійно в русі, він постійно в пошуках, він постійно в спілкуванні з широким колом людей. І як ви бачите, читачу, він знайшов час відповісти на подаровані йому книги спогадів і роздумів. Думаю, що його невгомона натура також з часом буде наслідувати мене. Своїм листом В. П. не тільки підтримав мою подальшу «письменницьку» діяльність, а й надав їй потенційної енергії.

Мені приємно, що мої спогади приносять позитивні емоції іншим людям. Іноді мені кажуть: «Чи тобі нічого робити, що пишеш і пишеш?» Я посміхаюсь і нічого не відповідаю. А сам думаю: якщо моя «писанина» приносить задоволення не тільки мені, а ще бодай одній людині, то моє життєве завдання виконане. Моя сестра Люба, їй 81 рік, коли отримує мою книгу спогадів і роздумів, то перечитує її зі «сльозами на очах». У прямому значенні цих слів. Для неї це велике свято. Її настрої різко покращується, життя набирає чудового змісту і вона чекає наступної книжки, як великого

свята. Навіть для цього було б достатньо видавати та писати такі книги. Коли ж мене запитують, як довго я писатиму книги спогадів і роздумів, я відповідаю — до останньої днини свого життя. Співрозмовник посміхається, посміхається з доброзичливим виразом обличчя, що надихає мене на майбутнє.

Або. Хіба це не заряд моєї майбутньої активності в роботі та піднесеного настрою? Цю статтю вже я читав зі «сльозами на очах»:

«НА ВСЕ, ТИ БОЖЕ, ДАВ ПОРАДУ»

Так назвав свою нову книгу Іван Семенович Сміян — член-кореспондент АМН України, професор, доктор медичних наук... А ще багаторічний завідувач кафедри дитячих хвороб, проректор і ректор Тернопільського державного медичного університету. А ще — талановитий письменник: як тоді, коли творить чергову книгу лекцій, статтю або монографію з педіатрії, так і тоді, коли щиро, вдячно, з добрим почуттям гумору розповідає про пережите, здобуте і втрачене на довгій життєвій ниві.

Та що гріха таїти: здобути мій герой за 78 прожитих років зумів набагато більше, ніж утратити. І головне, як мені здається, чого не втратив, то саме смаку до життя, любові до своїх рідних, учнів, колег і друзів, до лікарської справи, а ще до рідного слова, з яким особливо здружився останніми роками...

Самі посудіть: упродовж 2006 року і за ще далеко не повний 2007 рік світ побачив п'ять книг Івана Семеновича. Починаючи від товстеньких, майже на 800 сторінок «Лекцій з педіатрії» і закінчуючи вже згаданою мною «На все ти, Боже, дав раду»...

А, може, я і помиляюся? У тому сенсі, що книг у професора Сміяна за останніх півтора року вийшло аж ніяк не п'ять, а 6 або 7? Просто не всі мені потрапили до рук. Та й не всі їх, зізнаюся, я вже прочитала або читаю хоча б ті ж «Лекції з педіатрії», густо пересипані медичними термінами і порадами для молодих колег і студентів-медиків добре знаного у сфері охорони здоров'я (і не тільки вітчизняної, а й зарубіжної) педіатра Сміяна, без перебільшення — істинного медичного світила. Правда, Іван Семенович, будьте певні, ніколи так себе не називав і не назве.

А от що вже встигла прочитати із великим задоволенням, то це — воєсьму за рахунком книгу спогадів професора Сміяна під назвою «Що нам прийдешнєс готує...», видрукувані, як і деякі інші, зовсім нещодавно у Тернопільському видавництві «Підручники та посібники».

І хоч книга ця, як згадувала, восьма за рахунком, для мене вона стала першою. А отже — своєрідним знайомством не тільки з лікарем Іваном Сміяном, а найперше з людиною і письменником Іваном Сміяном. Настільки відвертим і проникливо щирим, аж іноді здається: він промовляє від імені багатьох і багатьох українців, бо думає і оцінює реалії минувшини і сьогодення так, як вони. Він не хизується своїми різнобічними знаннями і не соромиться незнання. Він на все має власний погляд і про все — власну думку. А ще — він не боїться бути гранично відвертим...

«Тільки в останні часи я побачив геніальність Андрія Шептицького. Дійсно, ця людина від Бога. Я сьогодні не можу назвати більш авторитетної для народу особи, ніж Андрій Шептицький... У мене склалося враження, що кожна людина в Західній Україні другим після Бога вважала і вважає Митрополита Андрія. А на землі — взагалі першим. Він постійно спілкувався з людьми, давав їм мудрі настанови, до нього вони завжди могли звернутися за порадою і допомогою, знайти співчуття.

Чи є сьогодні в Україні людина, яка б хоча приблизно була такою, як був Шептицький? На жаль, я такої людини не бачу і не чую», — завершує свою думку автор. І непомітно переходить до цитування Шептицького, який — на відміну від наших нинішніх урядовців, котрі всіх переконують, що благополуччя України залежить від «стійкої більшості» в парламенті та Кабміні, вважав: «При несправедливій владі, без чесноти, чим більше в ній є єдності, тим більше вона народові шкодить». Ось так.

Взагалі ж Іван Семенович не боїться цитат, навпаки — у його книжках їх дуже багато: прозових і поетичних, із Біблії і філософських трактатів, із поезій Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Олександра Олеся, Василя Симоненка, Василя Стуса, Ліни Костенко, Костянтина Паустовського, і Анни Ахматової. Правильно навіть було б назвати ці крилаті і поетичні строфи коштовними перлинами... Або навіть — зірками. Адже вони, образно кажучи, осяюють стежку до людей, творчість яких ми або незаслужено призабули, або взагалі погано знаємо. І ось рука вже тягнеться до однієї, другої, третьої книжки... І ось уже серце терпне від щастя, насолоджуючись образами, почуттями, відкриваючи для себе щось нове, прекрасне і високе...

Так — завдяки професору Сміяну — я взялася перечитати Анну Ахматову.

Так — завдяки професору Сміяну, я відкрила для себе поезії Віталія Герасимчука:

Життя іде і короваї місяться,
І плач скрипок діймає за живе
Життя іде. А з-під брови півмісяця
Лукава зірка вже кудись зове...

До речі, назву для книги, що про яку сьогодні розповідаю, як і епіграф до неї, Іван Семенович Сміян узяв із Олександра Олеса:

На все ти, Боже, дав пораду,
На шуку дав гака,
На лиса хитрого принаду
І кріса на вовка.

Ти не забув і українця,
На шию садячи чужинця,
Але пошли йому, молю,
Ще сьому заповідь свою.

І ще одне вважаю за необхідне сьогодні сказати, а саме: дочитавши книжку до кінця, мені закортіло більше дізнатися про її автора. А як це швидко зробити без комп'ютера (до речі, професор Сміян освоїв його уже 70-річним, щоб власноруч набирати тексти своїх книг. І, уявіть собі, набирає!) та Інтернету?

Перша ж інтернет-сторінка зі згадкою про Сміяна виявилася «ювілейною», тобто — присвячена недавньому 50-літтю Тернопільського державного медичного університету.

Прізвище «Сміян» мені довелося шукати довго. Але таки знайшла. І не тільки прізвище — а ще й ... два з половиною рядка, присвячених заслуженому працівникові вищої школи України І. С. Сміяну, який, виявляється, аж понад 16 років (із 1981 до 1997) був ректором цього вузу і якого тоді було обрано членом-кореспондентом Академії медичних наук України. Все.

Далі — за текстом — розлога розповідь про розвиток вузу і успіхи його нинішнього керівництва.

Заради справедливості повинна зазначити: та ж «ювілейна» сторінка не оминула згадати, що в 1992 році тоді ще медичному інституту було присвоєно ім'я нашого видатного земляка Івана Горбачовського; що у 1994 році інститут отримав IV — найвищий — ступінь акредитації; що у 1995 році було відкрито медсестринський факультет...

А я вже сама здогадалася, що до всього цього доклав своїх зусиль Іван Семенович Сміян. Оскільки в тих, хто укладав текст, на таке уточнення не

вистачило часу, чи хисту, чи сміливості... Зрештою, певне таки часу, бо надто вже ревно перераховували здобутки і звершення теперішнього керівництва вузу.

Цікаво, чи бачив цю інтернет-сторінку Іван Семенович? Не знаю, не знаю... А навіть якщо бачив, то, без сумніву відповів би словами великого Григорія Сковороди — у викладі Ліни Костенко:

Мені не треба слави, ані грошей
ані щоб сильний світу похвалив —
лиш би хто-небудь, мислю возросший,
до мене часом слух свій прихилив...

Ольга Подоляк, член Національної спілки журналістів України (газета «Четверта влада», 29 серпня 2007).

Який тісний зв'язок між людьми! Ця стаття талановитої журналістки підкреслює ще раз, що добро у світі превалює над злом; що добрі слова собі подібним сприяють накопиченню світлих сонячних променів в життєдіяльності людства; що розвиток життя та його прогресивної ходи освячені світлом, теплом, доброзичливістю... Якою б не була важкою боротьба дня і ночі, завжди перемагає д е н ь. Якщо коли-небудь настане зворотне — це буде свідченням початку кінця «людини», кінця існування всього живого не земній планеті. Це тільки мої міркування. І не більше.

І виходячи з цих міркувань, я надаю спогадам значної ваги у впливі на сьогодення, на позитивний розвиток людини, людства... Таку думку підтверджує й Іван Федорович, коли говорить: «З тисячі спостережень (читай: спогадів — І. С.) народжується правило, а з тисяч правил — закон, а з тисячі законів — істина».

Спогади завжди завершуються піднесенням, життєвою активністю, бажанням до творчого сприйняття оточуючого, до жаги життя...

Якраз так я розумію й Івана Франка:

СПОМИНИ

I

Я згадую минуле життя
спокійно, та без радості, без туги:
одно із нього виніс я чуття,
що я не був у нім щасливим други.

Багато праці, і турбот, і скрут,
та не було вдоволення, утіхи;

мов віл в ярмі, я чув на собі прут
і тяг чужого скарбу повні міхи.

Хоч не згасав ніколи вогник мій,
та полум'ям не бухав, більш димився,
а замість світла сипав іскор рій.

Хоч ненастанно стяг мій з вітром бився,
та не високо плив в руці слабій,
і хоч я жив, то все ж я не нажився.

II

Заким умре ще в серці творча сила
і дар пісень заглухне в тишині,
немов пахуча та фіалка мила,
що в'яне у пустому бур'яні, —

я раз іще хотів простерти крила,
і побуять свobodно в вишині,
і оживить ті спомини, що скрила
ворожа доля у душі на дні.

Вони живі донині в тій могилі,
я чую їх, як рвуться, як печуть...
Спинити їх, здушити їх я не в силі.

Та чи знайду я сили, щоб відчуть,
щоб пережити знов ті любі хвилі
і виплакати піснями їх ось тут?..

III

О, бо і я зазнав раз щось такого,
що хоч ще повним щастям не було,
та дуже близько вже було до нього,
як щастя, швидко надійшло й пішло.

У біднім, прозаїчним тім житті
се був момент казочний і кипучий,
се був неначе той брильянт блискучий,
що хтось знайшов загублений в смітті.

І відки се мені прийшло, і як,
і чом прийшло, і чом пропало живо —
я й досі збагнути не міг ніяк.

Одно лише я чую справедливо:
тоді пізнав я, що в житті за смак
і чим була любов, святес диво.

IV

П'ятнадцять літ минуло. По важкій,
завзятій боротьбі я опинився
побитий, хорий. У тишу, спокій
я на село із міста схоронився.

Хоч молодий ще, був я у такій
зневірі, світ весь так мені змінився
з рожевого на чорний, що в гіркій
знетямі з бою я відсторонився.

У мене зблідли давні ідеали,
і люди видались таким дрібним,
мізерним кодлом, що для мене стали
чужі й далекі. Треба бути дурним,
щоб задля них у бій іти, як в дим;
ті, що терплять, варт того, щоб страждали.

V

Маленький хутір серед лук і нив
на горбику над річкою шумною —
отам в простій хлопській хаті жив,
і самота, і сум жили зо мною.

Із трьох боків поля ті обмежив
могутній ліс зеленою стіною,
і шумом серцю він на сон дзвонив,
і сум по травах розносив луною.

Він тяг мене в свою тасмну тінь,
і свіжий подих віщував розраду,
і листя, знай, мені шептало: «Скинь
із серця всі згадки про зваду й зраду!
Природі-мамі до грудей прилинь
і тут знайдеш нову, святу принаду».

VI

В село ходив. Душа щемить і досі
від тих картин, що зустрічав я там...
При праці старші, діти, голі й босі,
без догляду надворі; по хатах
маленькі плачуть, бо у полі мати.
Там знов дідусь недужий в хаті сам,
Все кашля й стогне, та води подати
нема кому — палкий жнив'яний час!
Скріпивши серце, я ввійшов до хати.
У хаті душно, чути вогкість, квас...
З усіх куточків бідність визирає.
Сухий, як скіпа, жовтий дід Панас
Жахнувся: «Хто там двері отвирас?»
«Це я, Панасе!» Довго поглядав...
«Ти, Йвасю?» — «Я». Ках-ках. «Чи бач, вмирає
старий Панас! Господь отсе згадав,
що я ще тут, і кличе вже в дорогу.
Коби лиш абшит якнайшвидше дав!»
Я сів при нім. «Що маєте підмогу?
Лічитись би, по лікаря послать».
Аж кинувся, на лиці тривогу,
Правдивий страх перед життям пізнать:
«Мені? Підмогу? Се даремна праця!
Я Бога прошу, щоб мерщій сконать».
Я далі йшов. Там дві куми сваряться:
«Ти, злодійко, чужі снопи крадеш!, —
«Ти, чарівнице, на фігуру драться,
чужих коров доїть ночами йдеш!»
Чого я так страшенно застидався
при тих словах? Чого півперек меж,
грядок, плотів навтеку я подався?
Щось там в душі клубилося гірке,
мов гріх тяжкий, незмитий пригадався.

А он під хатою дитя сільське
само, без мами, в чорній сорочині,
не ходить ще, малесеньке таке...

Пішла десь мати і дала дитині
у ручку бульбу, а дитина в рот —
і подавилась. Бачу я, вже сині

зробились щічки, очі в стовп, от-от
задушиться дитина! Підбігаю,
підніс, струснув і, як то наш шарод

в таких випадках робить, ударяю
легенько в карк, і випала, як стій
із горла бульба. Легше віддыхаю...

Та переляканий хлопчина мій
як закричить! І вже прибігла мати
і бачить: пан якийсь чужий... «Агій!»

Мабуть, хоч мав би за сто літ вмирати,
то не забуду того, як вона
прожогом хопила дитя й до хати

побігла, як ненависна, гнівна
з очей її на мене іскра впала,
як буркнула: «І що за сатана

тут лазить і дитину налякала!
А щоб ти, дідьку, голову зламав!
Цить, квітко! Мама пана геть прогнала».

Схилившись, я йшов і сумував:
прокляття за добро — стара заплата!
Мов з дьогтем мід, її я смакував.

Край шляху коршма ось, брудна, патлата!
Хоч день робочий, в коршмі гамір, шум,
а перед нею сват тормосить свата.

«Ти, кат, не сват!» — А ти, свиня, не кум!» —
«Став квартиру ще!» — «Став ти, застав клопоту!
Я свій кожух пропив уже на глум!»

Геть відси, геть! Тут ріки свого поту,
на труту перепалені огнем,
народ п'є «на здоров'я», на охоту.

Геть відси! Тьми тут, зопсуття едем,
добробуту руїна, гріб моралі,
цивілізація обернена вверх пнем.

Мов під хреста вагою, йшов я далі.
Радниця. Екзекутор. Три жиди.
Війт, присяжні і сплакані, зів'ялі

баби. А там купками, то в ряди
накидані мужицькі лахи вбогі,
кожухи, ярма, шлеї. «Тут клади

податок, — так слова лунають строгі, —
то фант віддам! Чи то від ваших сліз
цїсарський скарб наповниться, небоги?»

Геть відси, геть! В пустиню, в поле, в ліс!
Де б щохвилини отакі картини
важкий в душі не діяли розріз!

Ось поле ділання! В отсі хатини
я маю людськість, світло, мир нести!..
Ввижається в уяві стать дитини,

Що море черпа ложкою. «Се ти, —
кричить нутро моє, — смішний герою,
сей океан кривд, горя, темноти
рад вичерпати ложкою дрібною!»

VII

Ось панський двір! На згір'ї край села
пишається на сонці, наче рожа.
Тиша довкола нього залягла.

Старезні липи, мов жива сторожа,
стоять при вході, клумби і травник,
кругом жива глодова огорожа.

Крізь браму вглиб двора мій зір проник:
увитий ганок диким виноградом
дрімає в тіні, як віддавна звик;

поперек вікна в'ється білим гадом
доріжка всипана піском дрібним
та цвітом, що з акацій сиплесь градом.

Вікон широких поглядом скляним
глядить сей двір на все село долині —
не скриєсь жодна хатка перед ним.

Червоний дах його, і стіни сині,
блискучі вікна, ганки, виноград —
все те немов кричить сільській хатчині:

«Не смій дихнуть! Не перестань дрожать!
Хились і гнись! З твоїх зандрів темних
сюди тобі чола вверх не піднять!

Ти дич! Ти варварство! Ти під'яремних
волів житло, притулок хамських рас,
печера, повна лютих гадів земних!

Їх вартість в тім лиш, щоб робить на нас,
їх чеснота — лиш послух і покора,
їм слід горіти, щоб наш блиск не згас!

Бо ми держави й церкви є опора,
цивілізації тривкий опліт,
культури кріпость, до борби все скоро!»

Я відвернувся від брами. Много літ
минуло вже, як я слова такої
чув з уст старого графа. Нині світ
змінився значно, многі давні мрії
зробились дійсністю, та се село
слова ті прилягли, мов плити кам'янії.

Для нього поступу мов не було,
всесвітнєє життя його минало;
лиш се «гніздо культури», знай, цвіло.

Пишалося і з села всі соки ссало.

VIII

Найгірше я людей боявся тоді
і обминав їх, мов болючу рану.
Тужний їх вираз, лиця їх бліді
болять мене, коли на них погляну.

Я знав, в якій вони живуть біді,
та як же я до помочі їм стану?

Я знав, що пута їх міцні й тверді
і не зламавши їх, я марно зв'яну.

О, я боявся їх, немов докору,
мов зрадженої любовки тихих сліз,
неначе сам я винен був їх горю.

Отим-то я щодня — відлюдок дикий —
свій біль дрібний і сором свій великий
ховав у серці і тікав у ліс.

IX

Привіт тобі, мій друже вірний, гаю,
повірнику моїх найкращих дум!
Все чисте, ясне, що лиш в серці маю,
Надихав свіжий запах твій і шум.

На твоїх полянах, в відлюднім плаю
я розсипав свій жаль, губив свій сум;
у твоїх запахах, неначе в раю,
окрилювався молодечий ум.

Під скрип могутніх конарів дубових
складались першії мої пісні,
слабії відгуки твоїх пісень чудових.

А в бурі рев, як громи нависні
ламали твоїх велетнів корони,
у твоїх криївках шукав я охорони...

Навіть у години смутку і жалю Івана Франка не залишала жага життя («то все ж я не нажився»), і він відчував красу навколишньої природи («Привіт тобі, мій друже вірний, гаю...»), яка надихала його на добрі справи.

І близькі за змістом спогади притаманні кожній людині. Тільки геніальна людина здатна яскраво виразити це словами, що зробив Іван Франко, а я, ти, читаю, — більше відчуті відлуння спогадів своїм еством.

«...Переглядаючи тепер ті віршовані листочки, між котрими так багато перед часом зів'ялого листя, почуваю разом і сум, і радість. Двадцять літ життя і праці — може, не так пильної, не так свідомої і суцільної, як би треба було, та все-таки, смію сказати, подиктованої щирим бажанням загального добра і поступу, щирою любов'ю до рідного народу і рідного краю... Не один широкий розмах наївної думки, не одна блискача надія —

а які скромні здобутки! Та, з другого боку, потішає мене певність, що лід проломаний, що рух наш общенародний, так слабкий, несмілий і несвідомий ще перед 20 літами, сьогодні став уже куди-куди не той. Помиляємось не в одному і тут і там шкутильгаємо і падемо інколи — ще й як погано падемо! — та все-таки сума наших сил більшіє, сума здобутого нами здорового і чистого зерна більшіє, сума доброго, братерського, теплого почуття по сей і по той бік більшіє. І в тому радісному почутті я сміло говорю сам собі, що тих 20 літ, що пройшли між написанням сонета о Котляревським в вірші про вандрівку Біди по Галицькій Русі, хоч і не дали мені того, про що я колись зеленим хлопцем марив, то все-таки ані для мене, ані для могого рідного краю не пройшли марно».

Це твердження Івана Франка (1893 рік), яке обґрунтовується спогадами, є свідченням постійного поступу вперед та любові до свого народу. Іншими словами — нам чітко зрозумілі зміст та мета життя автора. Дай Бог, щоб кожен з нас міг щось подібне сказати про себе у своїх спогадах.

Спогадам і роздумам немає кінця в кожній людині, і чим вона старше, тим їх більше, тим вони більш різнобарвні, тим більше вони активізують і забарвлюють життя.

Мені 19 років. Я завідувач фельдшерсько-акушерського пункту в селі Вербівці на Тернопіллі. Моему піднесенню, моїй любові до свого фаху немає меж. Я не відчуваю землі під ногами. Це відчуття й сьогодні сприймаю, як реальність, коли спогади цього часу володіють мною. І вдень, і вночі я працюю, і вдень, і вночі моя праця приносить мені неосяжну насолоду життям. Мені інколи аж страшно було від такої великої насолоди життям.

Повага людей села до мене була настільки великою і щирою, що вона закарбувалася в моїй пам'яті як найбільш вираженою за все життя. І вдень, і вночі я потрібен людям, і вдень, і вночі я надаю допомогу дітям і дорослим, жінкам і чоловікам... Мої відчуття потрібності людям, моє переконання в служінні людям, плоди якого я бачу повсякденно, просочують усе моє єство теплом, добром, випромінюванням світлого, яскравого...

Невже так добре мені буде все моє життя? Невже може бути ще краще? Для когось сьогодні їхати в село працювати — це велике покарання. Для мені й тоді, у вигляді того сьогодні, і сьогодні, у вигляді спогадів і роздумів — це найкращі, найбільш плідні, найбільш різноманітні дні, тижні, місяці праці...

Виявляється, може бути ще краще. Того ж року в це село була направлена вчителем випускниця педагогічного училища з Львівщини Оля. Оля...

Зі мною почало відбуватися щось незвичне — ніколи я не бачив більш довершеної дівчини своєю фігурою, своєю ходою, своїм поглядом, своїм обличчям, своїми очами, своєю посмішкою... Невже на землі можлива така досконало краса? Розмову з нею мені було вести надзвичайно важко — дихання перехоплювало, свідомість ген-ген утримувалась... І найбільше бажання моє: побачити Олю.

...Не знаю, що мене до тебе тягне,
Чим вчарувала ти мене, що все,
Коли погляну на твоє лице,
Чогось мов щастя й волі серце прагне

І в груді щось метушиться, немов
Давно забута згадка піль зелених,
Весни і цвітів, — молода любов
З обійм виходить гробових, студених.

Себе я чую сильним і свободним,
Мов той, що вирвався з тюрми на світ;
Таким веселим, щирим і лагідним,
Яким я був за давніх, давніх літ.

І, попри тебе йдучи, я дрижу,
Як перед злою не дрижав судьбою;
В твоє лице тривожно так гляджу, —
Здаєсь, ось-ось би впав перед тобою.

Як би ти слово прорекла мені,
Я б був щасливий, наче цар могучий,
Та в серці щось порвалось би на дні,
З очей би сліз потік полився рвучий...

Іван Франко

Цієї ж час у мене з'явився «суперник», шойно демобілізований вчитель цієї ж школи, дуже скромна людина. «Конкуренція» тривала недовго. Він з власної ініціативи підійшов до мене і сказав, що бачить мої «муки» і вирішив не заважати мені. У подальшому ми тривалий час листувалися з ним. Його благородний вчинок залишив у мені добрі спогади про нього назавжди.

Щось подібне було і зі мною під час навчання в Сумах. Мені сподобалась студентка акушерського відділення Рибалко. Я все шукав можливість поспілкуватися з нею, і от така нагода трапилась. Я запросив її в кіно. Ідемо до кінотеатру, а вона каже: «Не зміг би ти, Ваню, уступити свій

квиток Болеславу (потім багаторічний головний лікар обласного протитуберкульозного диспансеру в Сумах), до якого я не байдужа?» Я наче отримав холодний душ. Але дуже скоро погодився і побіг за Болеславом (ми разом мешкали на квартирі по вул. Псьольській, майже поруч з кінотеатром). І з деякими труднощами привів його до «свої мрії».

Наші зустрічі з Олею тривали декілька місяців, доки я не повернувся на Сумщину.

Свої відчуття при цих зустрічах неможливо описати. Все в ній для мене було досконалим, ідеальним. Навіть одяг, взуття, хустина, кофта... Коли я торкався Олі, мене охоплювали почуття найщасливішої людини у світі, коли я її цілував, на мене находило запаморочення, як вияв найвищої людської насолоди земним життям.

Чудесным светлым майским днем,
Когда весь мир в цветенье,
В душе моей раскрылась
Любовь в одно мгновенье.

Чудесным светлым майским днем,
Под птичий гам и пенье
Поведал я любимой
О муке томленье.

* * *

Гляжу в глаза твои, мой друг, —
И гаснет боль сердечных мук,
Прильну к устам твоим — и вновь
Целенье мне дарит любовь.

Склоняюсь на грудь — и, как в раю,
Блаженство трепетное пью.
Но шепнешь: «Люблю, твоя», —
И безутешно плачу я.

Генріх Гейне

(переклад В. Зоргенфрея та В. Левіка)

Наші відносини були суто духовними, і я боявся щось зробити таке, що не сподобається Олі. Зі мною трапилось те, про що писав Оноре де Бальзак: «Так уж устроены мужчины: могут устоять против самих умных доводов и не устоять перед одним-единственным взглядом».

В якійсь мірі Михайло Лермонтов змалював і мої почуття:

Влюбился я. И точно хороша
Была не в шутку маленькая Нина
Нет, никогда свинец карандаша
Рафаэля иль кисти Перуджина
Не начертали, пламенем дыша,
Подобный профиль. Все ее движенья
Особого казались выраженья
Исполнены...

Якось мій друг Федя, котрий працював завідувачим фельдшерсько-акушерським пунктом в с. Романівна цього ж району, сказав щось негативне про Олю, то я відчув відразу до нього, а не до Олі. Вона була поза всякою підозрою, вона друга після Божої Матері.

І я переконався, що той, хто любить, ніколи не може ревнувати, підозрювати в чомусь негативному свою кохану чи, навпаки, коханого. «Когда уже нет сил для любви, есть еще силы для ревности» (Мария Домбровская).

Пройшли роки, дуже багато років і залишилися

КОХАННЯ ПЕРШОГО ПОСЛИ

Давно минуле перетліло,
Лишилась пам'яті зола.
І та, що так мене манила,
Неначе сонечко зайшла.
І встали сутінки вечірні,
Стежки травною поросли...
Та повертаються, мов тіні,
Кохання першого послі.

Станіслав Жуковський

Все проходить і все залишається в пам'яті. Пам'ять людська унікальне явище. Ось чому: «У своїй пам'яті кожен з нас художник: кожен творить» (Патрісія Хампл). І не тільки творить, а й підтримує вогонь життя.

Так писав Іраклій Андроніков про Корнея Івановича Чуковського в цьому напрямку:

«...Сорок лет знал я Корнея Ивановича, и сорок лет он был такой. Вчерашний день не уходил от него в прошлое. Все, кого ни встречал он, оставались всегда вместе с ним. Ясность и яркость памяти — ассоциативной, зрительной, слуховой — поражала. Умение запоминать в человеке самое интересное казалось и кажется просто чудом. То, что у нас у всех

улетучивається із пам'яті в ту жє минуту, Корней Іванович видєл и слышал долгиє годы. Он умєл остановити мгновєньє, возвратити время...».

Дай нам Бог, щоб кожний із нас завжди пам'ятав тільки добре, цікаве про людину, з якою спілкуєтьс'я. І такі здібності є підставою для свого змістовного і цікавого життя. Тому що «твої думки стають твоїм життям» (Марк Аврелій).

І якість нашого життя залежить від нас самих, а тому є зрозумілі тези Адама Дж. Джексона про те, що

Четвертый секрет Истинного Счастья — сила представлений о себе

Говорят, что «человек является тем, что он о себе думает». Мы такие, какими себя считаем. Если я недоволен собой, то я недоволен и всей своей жизнью. Поэтому для того, чтобы обрести счастливую жизнь, следует научиться быть довольным самим собою.

Каждый человек уникален. Он является победителем, поскольку шансы на рождение именно этого человека составляли один к тремстам тысячам миллиардов.

Люди являются нашими зеркалами, но это кривые зеркала.

Чтобы преодолеть комплексы и отрицательные убеждения о самих себе, чтобы создать положительный образ себя, необходимо:

Определить, как возникли негативные представления и справедливы ли они (если они имеют основание, следует приняться за изменение себя).

Ежедневно высказывать самому себе позитивные утверждения о том, каким человеком вы хотели бы стать.

Вести себя так, как будто вы такой, каким хотели бы быть.

Спрашивать самого себя, что вам нравится в самом себе и к чему в себе вы относитесь с уважением».

Тому рівень твого (мого) життя залежить від власного уявлення про нього, особливо від характеру ставлення до подій минулого, насамперед, сьогодення та розуміння неосяжної краси оточуючого тебе світу.

Олесь Лупій таким чином бачить

СЕНС ЖИТТЯ

Ти все збагнув лише тепер,
Коли з'явилися сивини:
Народження, життя і смерть
Найголовніші для людини.

А ще буття і небуття,
І перевали і провали...
Тож проживи своє життя
Так, щоб тебе запам'ятали.
Зневіру й розпач віджени,
Тримайся високо над виром,
І так живи, і так живи,
Щоб кожен день з добром і миром.
А негаразди всі терпи
І час знаходь, щоб помолитись
І так оте життя люби,
Щоб після смерті народитись.

Отже, своє життя ми будемо самі; отже, сприйняття різнобарвних проявів забарвлення залежить від нас самих; отже, кожна людина, кожний із нас є будівничим свого «Я».

Я ніколи не ставив собі запитання щасливий я чи ні. Я все робив, щоби почуватися щасливою людиною, не думаючи про це. Моя любов до близьких, моя любов до всякої праці взагалі, а особливо до фахової, моя повага до всіх, з ким я спілкуюся, моя любов до навколишньої краси природи (рослини, тварини, птиці...) — робили мене щасливим поза моєї волі.

1951 рік. Я студент першого курсу Харківського медичного інституту. Мої почуття може зрозуміти тільки та людина, яка багато років бажала вступити до обраного вузу. Для мене не було ні дощу, ні туману, ні хмарного неба, ні... Тільки світле голубе небо, тільки теплі сонячні промені, тільки спів соловейка, тільки...

Мені здавалося, що всі, з ким мені в цей час доводилось спілкуватись, постійно радіють життю. І така ейфорія піднесення панувала в моїй душі багато-багато місяців.

Три роки наполегливої підготовки і водночас улюблена праця. У фелдшерсько-акушерській школі загальноосвітні предмети вивчали тільки на першому курсі й дуже поверхово. А щоби вступити до інституту, необхідно було успішно скласти іспити якраз із цих предметів.

Фізику, хімію, мови, літературу я вивчав постійно, кожного дня. Усі ці предмети я не тільки вчив, вчив і ще раз вчив, як учив «наш вождь», а ще й конспектував стисло. Диктант я писав дома щотижня, відносив до відповідного вчителя, який виставляв спочатку «дпг» (дуже погано), потім

«пг» (погано), посередньо і тільки через 3-4 місяці — відмінно. У подальшому почав писати твори на різні теми.

І все-таки я не був упевнений у достатньому рівні знань до того часу, коли оселився в гуртожитку з іншими абітурієнтами, випускниками десятирічки. Виявилося, що мої знання дозволяли мені бути консультантом для «десятикласників». І в мене з'явилась упевненість і достатньо добрий настрій. Всі іспити я склав на «5». Навіть сьогодні мені важко в це повірити.

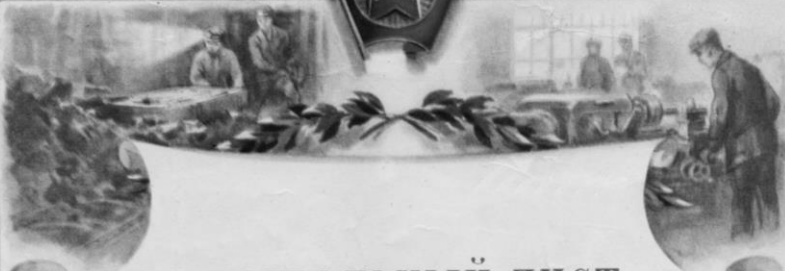
Такий результат — наслідок наполегливої трьохрічної роботи. І я не вважаю, що марно втратив багато праці. Думаю, що ця самоосвіта дала мені можливість більш-менш гідно писати ці спогади і роздуми, що ця самоосвіта дала можливість бути найкращим знавцем з різних дисциплін у вузі, в тому числі і таких, як фізика, математика, хімія, англійська мова..., що ця самоосвіта була основою наполегливої праці в подальшому...

Усі 6 років навчання я працював і в наукових студентських гуртках при різних кафедрах. Про їх роль у житті лікаря я вже писав у попередніх книгах.

Тепер декілька слів про моральне значення студентської наукової роботи. Вона була додатковим «тягарем», але приємним та таким, що сприяв поглибленому оволодінню фахом.

Хто виступав перед широкою аудиторією з доповіддю або лекцією, той завжди емоційно сприймає таку подію. Якщо це дійство пройшло вдало, то автор значний час перебуває в емоційному піднесенні добра, в емоційному піднесенні творчих здобутків, в емоційному піднесенні надій на майбутнє, в емоційному піднесенні...

А якщо це ще й студент, то позитивні зрушення в організмі можна помножити на 2, 3; а якщо тебе ще й відзначають як успішного наукового початківця; а якщо твоя доповідь або її тези друкуються — то твоєму задоволенню життям немає меж.

ПОХВАЛЬНЫЙ ЛИСТ

ХАРЬКОВСКИЙ

Городской комитет комсомола награждает

СМИНА ИВАНА СЕМЕНОВИЧА -

студента Медицинского института за активное участие в работе студенческого научного общества.

Секретарь горкома (райкома) комсомола

В.И. Смирнов

3 ноября 1956 г.

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УССР
ХАРЬКОВСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ

1805

150

1955

ЛЕТ

СТУДЕНЧЕСКАЯ
НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ,
ПОСВЯЩЕННАЯ
150-летию ЮБИЛЕЮ ИНСТИТУТА

22—25 апреля

К ВОПРОСУ О КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ
ВТОРИЧНЫХ ЭНЦЕФАЛИТОВ И ИНФЕКЦИОННЫХ
ЭНЦЕФАЛО-МИЕЛИТОВ

Студ. 4 курса пед. ф-та И. С. Смилян

Кафедра нервных болезней пед. ф-та
(зав. каф. доц. И. Ф. Коломенко)

ХАРЬКОВ
1955

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УССР
ХАРЬКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ
ИНСТИТУТ

СТУДЕНЧЕСКАЯ
НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ,

ПОСВЯЩЕННАЯ

86-летию СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

В. И. ЛЕНИНА

20—23 апреля 1956 г.

О БЕЗУСЛОВНЫХ СОСУДИСТЫХ РЕФЛЕКСАХ У
ДЕТЕЙ, СТРАДАЮЩИХ ХОРЕЕЙ И РЕВМАТИЗМОМ

Студ. V курса пед. ф-та И. С. Смилян, В. Ф. Филатов

Кафедра детской неврологии
(зав. кафедрой—доцент И. Ф. Коломенко)

ХАРЬКОВ
1956

Министерство здравоохранения УССР
ХАРЬКОВСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ

СТУДЕНЧЕСКАЯ
НАУЧНАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ,
ПОСВЯЩЕННАЯ 40-летию
ОКтябрьской Социалистической
Революции
9—11 мая 1957 года

★

К ВОПРОСУ О КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ
ПОРАЖЕНИЙ ЦЕНТРАЛЬНОЙ НЕРВНОЙ
СИСТЕМЫ ПРИ ТУБЕРКУЛЕЗЕ

Студ. VI курса пед. ф-та И. С. Смилян, В. Ф. Филатов

Кафедра детских нервных болезней пед. ф-та
(зав. кафедрой—доц. И. Ф. Коломенко)

Харьков
1957

Після закінчення вузу мені вручили й рекомендацію, що я можу працювати й невропатологом, як дорослим, так і дитячим. Хіба це не додатковий стимул до наповнення позитивним змістом твого життя? І хіба це не залежить, насамперед, від тебе (мене)?

Х А Р А К Т Е Р И С Т И К А

Врач СМІЯН І.С., окончивший в 1957г. педиатрический факультет Харьковского государственного медицинского института, на протяжении 3-х лет успешно работал в научном студенческом кружке при кафедре нервных болезней педиатрического факультета.

Врач СМІЯН І.С. освоил курс семиотики, тонической диагностики нервных болезней, хорошо разбирается в патологии нервной системы.

Тов. СМІЯН І.С. — вдумчивый, серьезный клиницист-невропатолог. Им выполнены 3 клинические научные работы и успешно доложены на институтской студенческой научной конференции; имеет три печатные работы.

Врач СМІЯН І.С. вполне подготовлен для работы как взрослым, так и детским невропатологом.

ДИРЕКТОР ХАРЬКОВСКОГО
МЕДИНИСТИТУТА

Иванов

(доцент И. КОНОНЕНКО)

28.VI.57.

Я залишився педіатром, але пам'ять про наукову роботу в галузі дитячої неврології залишилася на десятиліття. Зі мною постійно, крім фонендоскопу, був ще й дитячий неврологічний молоточок. А студент педіатричного факультету, мій однокурсник і гуртківець цієї кафедри М. М. Іщенко став невропатологом, професором, доктором медичних наук, багаторічним завідувачем кафедри нервових хвороб Тернопільського інституту (академії, університету).

Отже, людина завжди має необмежені можливості щодо урізноманітнення особистого життя, особливо молода людина. У постійній праці, у натхненій праці, у різноманітній праці немає місця песимізму! Відомо, що «Спокій (задоволення — І. С.) можна відчувати лише після роботи. Без неї спокій — лінивість» (Іван Федорович).

Своєю натхненною працею «и мертвым честь живые воздают». Один з моїх улюблених поетів Кайсин Кулієв у своєму вірші з глибоким відчуттям відтворив сутність життя:

Два каменщика трудятся упорно,
В руках спорится дело и горит.
Один из них сооружает жернов,
Другой надгробный памятник творит.
Гранит упорен, искры отлетают,
Во славу жизни этот тяжкий труд.
Пришедший в мир ест хлеб и умирает,
И мертвым честь живые воздают.
Стучат каменотесы, знают оба —
Живым нужна мука, чтоб хлебы печь,
А мертвых пусть не воскресит из гроба,
Но можно имя для живых сберечь.
И вновь два камня с одного утеса
Сегодня подтверждают эту связь.
Я вижу, что в труде каменотеса,
Как и везде, со смертью жизнь сплелась.
Кружится мир, и радуясь и плача,
В нем смерть и жизнь и вечный их союз,
И восходит солнце, за Баксаном прячась,
Краснея, как разрезанный арбуз.

Єдність життя і смерті, єдність людини і природи віддзеркалюються в кращих творах талановитих і геніальних людей. Тому що

ДУМЫ ЗА ГОРАМИ, А СМЕРТЬ ЗА ПЛЕЧАМИ

I. У одного богатого и доброго царя было много сыновей. Все они получили от рождения разные дары, и царь всех их любил одинаково и желал, чтобы все они, возмужавши, разделяли с ним его светозарный трон. Но, дабы не нарушить святой правды, по которой всегда жил царь, он решил отослать их в одну далекую страну, где сыновья должны были развивать и усовершенствовать свои дары, чтобы быть достойными царского трона, должны были сохранить свое царское благородство чистым и незапятнанным. Сыновья обязаны были трудиться в той стране самостоятельно: так следовало по правде. Но царь сильно любил своих детей и дал им невидимых наставников и хранителей. Хранители эти не вмешивались в свободные действия сыновей насильно, но, каждое мгновение присутствия при них, советовали им и склоняли на доброе, или старались отгородить от дурного. При том в груди сыновей билось чувство совести, которое или порицало их за нехороший поступок, или ободряло на трудном пути. Снаряженные таким образом, сыновья отправились в незнакомый им край.

Отец не сказал им определенно, когда они должны возвратиться. Он говорил только, что может призвать их к себе во всякое время, поэтому они всегда должны быть готовы и достойны явиться перед ним. Но во всяком случае срок для жизни в незнакомой стране был определен недолгий, и сыновья еще измерили его на части, чтобы им виднее и заметнее было, сколько прошло времени, сколько приблизительно осталось до того времени, когда они должны явиться к отцу. Пришедши в страну, сыновья стали жить каждый по своей свободной воле. Но к несчастью не все вели себя так, как следует сыновьям великаго и добраго царя. Одни позабыли свое происхождение, увлекшись блеском металлов и драгоценных камней, и стали жить только для богатства; другие соблазнились почестью и властью и оставили всякую мысль о том, что нужно когда-либо возвратиться к отцу и ответить на его вопрос — как вы заслужили мою любовь и право восседать на моем престоле? третьи сделали еще хуже: они пали так низко, что уподобились бессловесным животным.

Между тем срок проходил. Не велик он был и проходил быстро, и вот, когда исполнилась какая-либо часть его, невидимые стражи царских сыновей и совести особенно старались напомнить им о их дурном поведении и побуждать к исправлению. Одни слушались внушений своих хранителей; другие только задумывались над этими внушениями, потом старались забыть их и жили по прежнему. И срок проходил. Вдруг, когда сыновья не ожидали, отец стал призывать их одного за другим. Содрогнулись они,

хотели исправиться, да уж было поздно. И вот, когда они собрались пред троном, то достойных добрый царь принял, а недостойных отверг, ибо жил по святой правде, и грустно было этому доброму царю, и плакали ангелы хранители, и глубоко скорбели недостойные сыновья о невозвратном времени, в течение которого они могли заслужить право царствовать вместе с отцом.

II. Вот эта притча, а вы, конечно, догадались, что под царем здесь разумеется Господь, под царскими сыновьями — все люди, которых Сам Иисус Христос неоднократно называет в евангелии детьми Отца небесного. Мы рождаемся на земле, но не для нея предназначены; в этом мире мы только временные пришельцы и странники, не имеющие здесь пребывающего града, но грядущего взыскующие, как говорил св. апостол Павел. Среди тех соблазнов и испытаний, которые предстоят на нашем пути, мы должны усовершенствовать полученные нами при рождении дары и на каждый талант приобрести новый; среди условий земного существования мы должны воспитать наше сердце в чувстве братской, самоотверженной любви, нашу волю — в делании добра, нашу мысль — в чистых высоконравственных помыслах, и таким образом принести к Богу нашу душу — это дыхание Творца, которым Он оживил земную персть, — неоскверненною никаким лукавым помышлением или деянием. Нам даны для достижения наших целей хранители ангелы и добрая совесть вместе с благодатною помощью, сообщаемую в святых таинствах; нам назначен срок, и срок очень не долгий: уже во время царя Давида он был в семьдесят лет, или в восемьдесят для людей более сильных и здоровых, а в настоящее время стал даже меньше этого. На конце нашего поприща стоит смерть: ее холодною рукою рано или поздно все мы будем сражены. Это самое важное событие во всей нашей жизни, потому что здесь положен никакими силами неотвратимый предел нашего существования, в продолжение которого мы можем снискать любовь к нам Бога, и ничем неотвратимое начало того отчета, какой потребует царь от своих сыновей. Сюда, следовательно, должны направляться наши мысли и думы, чтобы, по слову Сираха, вспоминая «последняя наша», не грешить нам много и не забываться в наших мечтах и земных обольщениях. (Извлеч. в сокращ. из «Воскр. чт.» за 1888 г. № 1).

Отже, кожний з нас має звітуватись перед собою, перед людністю, Всесвітом і Богом. Звітуватись повсякчас. Звітуватись і давати оцінку своїм діям. Діям, які б випромінювали тепло, любов і добро. Діям, де добро перемагає зло. І це незважаючи на те, що ми на собі постійно відчуваємо

потужний вплив диявольських сил. Про останні влучно говорить Валерій Герасимчук:

РОЗМОВА З САПФО

В XI столітті разом з пристрасними творами деяких інших античних поетів було спалено дев'ять книг інтимної лірики Сапфо.

Нищать давна любов.
...Так жорстоко
і звично так
палять!

Ніби тої любові —
неначе нарубаних дров.
За любов — на хрестах
розпинають
і мучать на палях!

Навіть книги —
і ті
потерпають найбільш
за любов.

Не за ту, що про себе
повсюди і голосно трубить,
а потому чекає
чинів, переваг,
нагород...

Убивають за ту,
яка любить
і готова на смерть
за народ!

Не дивуйся, Сапфо.
Все це доля не тільки інтиму.
Так лікують мораль
не півсотні вже літ
і не сто:

Рани пристрасних книг
забинтовують марлею диму!
А до рани митця
прикладають
лавровий
листок.

Доцент П. з великими труднощами завершила докторську дисертацію, науковим консультантом якою рахуюсь я. Призначена дата захисту. Необхідно їхати на захист до Києва, зустрічатися з опонентами (в Києві і Дніпропетровську), захищати, потім оформляти десятки паперів. Їй у своєму університеті не дають відрядження, навіть лише зі збереженням зарплати. Радять взяти відпуску за свій рахунок. Вона пише таку заяву, яку згідно з «правилами» ректора, підписує завідувач кафедри, декан, проректор з наукової роботи. Подальший похід до першого проректора (ця посада є новацією ректора), який виконує обов'язки ректора (ректор у відпустці) і

який заявляє, що ще необхідний підпис проректора з навчальної роботи. Після тривалого сидіння під дверима останнього він заявив, що не буде підписувати заяву. Навчальний процес — це основне в нашому університеті, і на погіршення його, дозволивши їй відпустку, він не має морального права. І рекомендував, щоб проректор з наукової роботи сам пішов з її заявою до ректора (він у відпустці). Проректор з наукової роботи заявив, що з цим питанням він до ректора не піде. Круг замкнувся. І знову, як була в попа собака...

Я чомусь переконаний, читачу, що ви зі мною погодитесь: у даному випадку розум «непідписантів» затьмарив диявол. Адже так знущатися над своїм ближнім не може звичайна людина. А тільки «особа», яка готова «за любов (у даному випадку до науки — І. С.) — на хрестах розпинати».

Хотів би сказати, що такими негативними властивостями багато спостерігачів наділяють українців. Ось що з цього приводу пише О. Макаренко (наш професор О. Голяченко, 2001 рік). «Шовіністи твердять, що Харків — місто російське. Це не так. У Харкові живуть українці, і в цьому я остаточно переконався нещодавно. У Харкові, як і скрізь по Україні, ввечері вимикають світло. Провели соціологічне опитування, як харків'яни до цього ставляться. Відповіді були різні, але більшість опитаних висловила незадоволення не через те, що у них вимикнули світло, а через те, що воно горить у сусідньому будинку. Хто мені тепер доведе, що то не українці? А те, що вони балакають по-російськи, — явище тимчасове».

З цього приводу і я можу вставити свої п'ять копійок. Зима. Кучугури снігу. Сусід з допомогою снігоочищувача прокладає дорогу. Але лише до своєї хати. Моя хата поруч. Дорога до неї залишається заметеною снігом. З роботи, разом зі своїм знайомим, їдемо санітарною машиною. Не можемо доїхати до моєї хати декілька метрів. Встаємо. Добираємося через намети снігу до моєї садиби. Мій знайомий запитує мене: «А чому не прокладена дорога до вашої хати?» Я йому відповідаю, що в протилежному випадку ви не знали б, що мій сусід є українцем.

Ми настільки «складні» і недостатньо визначились у своєму баченні подій, явищ, навколишнього світу, що Сергій Грабовський, кандидат філософських наук, член асоціації письменників надрукував статтю під назвою «**ЧУХРАЙНЦІ НА МАРШІ**» (газета «Четверта влада» від 7 лютого 2007). Ось її текст (без діаграм і «облич»):

Традиційно бурхливі події плюс черговий сюрприз населенню від влади, цього разу нові житлово-комунальні тарифи, знову не дали на початку чергового року освіченій громаді змогу бодай на хвилику зупинитися,

розважливо подумати й зрозуміти, куди насправді йде українське суспільство і чого воно хоче. А тим часом чергову порцію матеріалу для роздумів підкинуло всеукраїнське соціологічне опитування, проведене на замовлення Інституту політики (власне його керівника і провідної наукової сили Миколи Томенка) Українським демократичним колом та фірмою Ukrainian sociology servise (на чолі цих структур стоять знані у вченій спільноті доктори соціології Сергій Макєєв та Олександр Вишняк).

Даних це опитування дало чимало, проте чи могли самі дослідники їх адекватно інтерпретувати? Наприклад, Микола Томенко оптимістично заявив, що формування української політичної нації фактично завершено, бо ж (і від цього справді нікуди не подінешся) станом на кінець 2006 року пишаться, що вони є громадянами України, 65% опитаних, тоді як 2002 року — тільки 49%, ба більше — у всіх регіонах, навіть на сході, південному сході і півдні країни цей показник помітно перевищує половину респондентів — відповідно 60%, 66%, 58%. Одночасно самотно скоротилася за чотири роки кількість тих, хто ідентифікує себе радше з СРСР, ніж Україною — з 39% до 34%.

Але от тільки питання: з ЯКОЮ Україною ідентифікують себе українські громадяни? А відтак — ЩО САМЕ сповідує і чого прагне та нація, чиє становлення радісно зафіксував політик та політолог Томенко?

Зрозуміло, що дати вичерпну відповідь на ці запитання на основі одного тільки опитування, навіть і зробленого фаховими соціологами, неможливо. Ризикну сказати : такої вичерпної відповіді не існує і не може існувати, бо Україна перебуває в плетиві дуже складних геополітичних та етнополітичних процесів, а відтак, як казали колись квартирні маклери, «можливі варіанти». Але, попри це, все ж деякі риси цієї «країни X» та відповідної нації ми можемо прозирнути завдяки бравим соціологам, хоч риси ці, переконаний, багато кому не сподобаються. НЕ подобаються вони й мені, але хіба будь-кому може подобатись діагноз хвороби, навіть найлегшої?

Отже, відомо, що одним із основних підґрунть національного життя всюди у світі є історична пам'ять, історичні міфи та перекази, символи історичного шляху, спільні уявлення про минуле тощо. І навіть коли великі групи населення розходяться щодо оцінки певних символічних постатей минулого (скажімо, Наполеона чи, Робесп'єра), вони погоджуються, що йдеться про великих діячів національної історії, тоді, як скажімо, Гітлер не є постаттю цієї історії, хача і вплинув на неї неабияк, ба більше: під час Першої світової війни прижив з французькою дівчиною сина, такого собі

Жан-Марі Лоре. Сумніваюсь я і в тому, поляки вважають Катерину II визначною діячкою польської історії, попри її активну участь у подіях цієї історії — як на політичному, так і на інтимно-сексуальному рівні (втім, ця пані, мабуть, не дуже відділяла одне від іншого). А от уже список запропонованих респондентам для оцінок діячів минулого, куди входять російський імператор Петро I й аж чотири советських лідери (Ленін, Сталін, Хрущов, Горбачов), загалом третина списку — засвідчує типологію історичної свідомості не тільки широких верств населення, а і самих дослідників. Я розумію, що вписати до списку австрійську імператрицю Марію-Терезу, яка вплинула на історію України аж ніяк не менше, ніж вказані персонажі, було неможливо: боюся, про неї не чули не тільки пересічні громадяни, а й високоповажні дослідники, і вже це засвідчує вкрай неадекватні уявлення українців про своє минуле. Взагалі: Ленін, котрий жодного дня не був на території України, у цьому списку є, а Вільгельм II, завдяки грошам котрого вказаний Ленін став персонажем світової історії, немає (а між тим Німеччина Вільгельма II однією з перших визнала Україну як незалежну державу, ба більше — Данило Яневський у своїй іпостасі історика стверджує, що Україну просто-таки вигадав вільгельмовський генерал Гофман). Якось дивна логіка. Схоже, що советська — як у авторів дослідження, так і респондентів...

Утім, судіть самі. До Петра I ставиться позитивно 60%, негативно 17%. Агов, а як же Шевченкове: «Це той Первий, що розпинав нашу Україну»? Звідки така мазохістська любов до вінценосного сифілітика, котрий прагнув ліквідувати козацькі вольності і закрити для Лівобережної України двері до Європи, змусивши всіх лазити туди через петербурзьке вікно?

Ще більш прихильне ставлення до Богдана Хмельницького: позитивно у 70 % респондентів, негативно — у 9%. От тільки не зрозуміло: а на чому ґрунтується той позитив? Мабуть, досі чимало народу вважає, що Хмельницький «возз'єднав Україну й Росію» (хоча чи існувала тоді Росія взагалі?), для інших найважливішим є повстання Козацької держави, Partia Cosacorum, для третіх — прагнення гетьмана об'єднати всі землі «нашої України малоруської» в тих межах, «як за давніх князів руських». З іншого боку, можливо, ті, хто негативно ставиться до «Богдана п'яного», солідарні тут не з Олесею Бузиною, а з тим же Шевченком?

А от Петрового опонента Івана Мазепу поцінують невисоко: позитивно 36% опитаних, негативно 26% (не знає 9%, не може сказати нічого певного 29%). Того самого, хто для європейських романтиків став

уособленням прагнення до свободи, чий вільнолюбні прагнення змушений був визнати у «Полтаві» навіть імперієфіл Пушкін:

Без милой вольности и славы
Склоняли долго мы главы
Под покровительством Варшавы,
Под самовластием Москвы.
Но независимой державой
Украине быть уже пора:
И знамя вольности кровавой
Я подымаю за Петра.

Ну, а далі — класичний тест на «совка». Причому «совка» недалекоглядного.

До Леоніда Брежнєва позитивно ставиться 52% опитаних, негативно — 27%. Афганістан, Чехословаччина, дисиденти, занепад економіки, торжество ситої номенклатури, промови генсека всіяні шамотінням на кшталт «сосисками сраними» («соцілістическімі странами») — кайф! І навіть відносна ситість і безпека за умов лояльності до влади навряд чи можуть мотивувати таку оцінку у людей, здатних скласти 2 і 2. Але — справді, маємо те, що маємо.

Чи й справді у нас більше люблять брежнєвську ситість, аніж мазепинську вольність?

Щодо інших советських лідерів ситуація ще цікавіша. Микиту Хрущова позитивно оцінює 44% анкетованих, негативно 29%, отже, загалом «плюс».

Володимира Леніна позитивно 38%, негативно 40% — загалом практично «нуль» (на межі похибки розходження), а от Сталін і Горбачов — одні із рекордсменів негоції: за «дядечка» Джо 23%, «проти» 59%, «за» Горбі 29%, «проти» — 53%.

Ні, я розумію, що цей персонаж накоїв чимало дурниць і зовсім не хотів отримати в результаті своїх реформ незалежну Україну, але ж він цілком широко переймався деєсталінізацією суспільства і чимало для цього зробив! Проте українці — люди загадкові: і Сталіна, і того, хто руйнував побудовану ним систему оцінили майже однаково негативно.

Ну, а тепер про оцінку власне українських діячів ХХ століття. Скажіть-но, яка тут є (і чи взагалі може бути) система: Михайло Грушевський — позитивно оцінило 49%, негативно 11% (при тому, що не знає такого 15%, що є ненормальним — перший глава модерної незалежної Української держави!);

В'ячеслав Чорновіл — позитивно 47%, негативно 17% (цікаво, скільки тут у Донбасі відсотків додали Тарасу В'ячеславовичу, кардинально сплутавши великого батька з регіональним сином?);

Степан Бандера — позитивно 24%, негативно 44% (не знає 8%, не може визначитись 24%); і, нарешті, двоє опонентів у боротьбі за владу у 1918 році — двоє опонентів, котрі вщент розхитали недобудовану українську державність із відомим зараз нам усім наслідком, проте двоє визначних, поза сумнівом, політиків — Павло Скоропадський (позитивно 29%, негативно 15%, не знає 25%, не може визначитись 31% — рекордний показник) та Симон Петлюра (позитивно 16%, негативно 42%, не знає 10%, не визначилися 27%). Двох же Леонідів — Кравчука і Кучму — залишимо за бортом: апріорі зрозуміло, що з різних причин до них погано ставитиметься переважна більшість громадян.

А тепер запитання: якою є країна, де більшість громадян позитивно ставиться одночасно до творця Козацької держави Хмельницького і до її руйнівника Петра І, до першого лідера модерної України Грушевського (якщо ми розкидаємо голоси тих, хто досі його не знає, «за» нього гарантовано буде понад 50%) і до душителя автономістських (Шелест), не те що незалежницьких ідей Брежнєва? І якою є нація, в головах більшості представників котрої уживаються ці несумісні вектори?

Утім, є ще кілька промовистих цифр, котрі характеризують цей клінічний, як на мене, стан національної свідомості: жовтневу революцію 1917 року позитивно оцінює 42%, негативно — 33% (гвалт! Чому ж 40% з вас негативно оцінює її лідера Леніна?); 63% позитивно оцінює перебування України у складі СРСР (очевидно, разом з розкуркулюванням, Голодомором, 1937 роком і т. д.) і тільки 20% — негативно, нарешті, 28% позитивно оцінили розпад Советського Союзу, а от 54% — негативно (нагадаю, 65% опитаних пишається тим, що вони громадяни України, отже, чимала кількість людей одночасно вважає, що бути українським громадянином — це добре, а втрата советського громадянства — це погано).

Так от, як на мене, цифри ці справді показують зрілість української політичної нації; тільки зрілість це не нормального європейського народу, здатного адекватно оцінити своє минуле і виробити спільний в основних рисах погляд на нього, виходячи не з чийось нав'язаних, а власних інтересів, — це зрілість того феномену, який Василь Стус зауважив ще в 1970-х роках і образно назвав «нацією сержантів».

Хоча, мабуть, сержанти мусять краще орієнтуватися на місцевості, в тому числі й історичній.

...Чи, може, не треба особливо перейматися, і публіка відповідала на запитання інтерв'юєрів навмання, не думаючи, так, як прийнято в даному регіоні чи населеному пункті, аби соціолог був задоволений і аби влада не запідозрила у вільнодумстві? Тоді це ще гірше — йдеться про рівень денщиків, лакеїв, єфрейторів. Чи клієнтів психіатрички, котрі однаково ставляться і до боротьби за свободу, і до боротьби проти неї.

Утім, у Остапа Вишні подибуємо ще одне цікаве визначення цієї нації: чухраїнці».

Чому ми такі? Чом, чом, чому?... У мене таке враження, що Тарас Шевченко у своєму вірші «ПРОРОК» говорить про наслідки цього «чому».

Неначе праведних дітей,
Господь, любя отих людей,
Послав на землю їм пророка;
Свою любов благовістить,
Святу правду возвістить!
Неначе наш Дніпро широкий,
Слова його лились, текли
І в серце падали глибоко!
Огнем невидимим пекли
Замерзлі душі. Полюбили
Того пророка, скрізь ходили
За ним і сльози, знай, лили
Навчені люди. І лукаві!
Господню святу славу
Розтлили... І чужим богам
Пожерли жертву! Омерзились!
І мужа свята... горе вам!
На стогнах каменем побили.
І праведно Господь Великий,
Мов на звірей тих лютих, диких,
Кайдани повелів кувать,
Глибокі тюрми покопать.
І роде лютий і жестокий!
Вомісто кроткого пророка...
Царя вам повелів надать!

Що можна сказати з приводу щодо диявольської аури (мабуть, тимчасової) над деякими керівниками Тернопільського медичного... Хіба тільки те, що в жодному вузі (не тільки медичному) України таке не може

трапитися! Виконання докторської дисертації та ще й без відриву від основної роботи, без творчої відпустки, надзвичайно героїчний (я навіть не беру в лапки це слово) в наш час вчинок. Вчинок, який цінується ближніми, колегами, керівництвом вузу. Але, як бачимо, є виняток.

Я хотів би навести і протилежний приклад. Здобувачка кандидатської дисертації, керівником якої є мій син, неодноразово була з цього приводу у відрядженнях не тільки зі збереженням зарплатні, а й з оплатою відрядження. Це відбувається в Сумському університеті, який має значно менше прибутків, аніж наш вуз.

Навіть на цих двох прикладах можна стверджувати, що зло і добро перебувають у постійній боротьбі, що в кінцевому результаті перемагає добро.

Постскриптом щодо цього епізоду хочу сказати, що Галина Андріївна П. випадково зустріла професора, який має «доступ до тіла» ректора, і розповіла йому про свої негаразди. Дуже скоро «сам» (ректор) зв'язався по телефону з Г. А. і сказав, щоб вона писала заяву, і він дозволить їй поїздку на захист докторської дисертації. А з проректорами «розбереться».

Зробив перерву. Вийшов на своє подвір'я (21 вересня 2007). На мене дивиться сонечко, шле свої теплі та привітливі промінчики, посміхається мені. Невеличкі пухнасті, об'ємні, чудесної форми хмарки, приєднуються до добрих побажань сонця. На відстані 1-2-3-4-5-6 метрів від мене із задрістю поглядають на мене різноманітні за кольором, формою, висотою квіти. Вони приєднуються до промінчиків сонця і приязно вітаються до мене, схиляючи головки в мій бік... Я нарахував 15 різних кольорів квітів, а потім збився і подумав таку красу не треба рахувати. Розмаїття за формою і кольором квітів чорнобривців, айстр, майорів, троянд... Над ними звисають грона винограду, розкішні та зажурені темно-зелені вишні... А далі пишні, червонощокі яблука та витонченої форми великі груші приваблюють до себе своєю красою та витонченістю.

Господи, невже така краса можлива? Господи, як я Тобі вдячний за таку неперевершеність проявів природи! Поруч зі мною радіє й мій вірний друг Ярик. Він періодично підбігає до мене і відданими очима дивиться в мої очі, потім тягнеться до мене з бажанням поцілувати в обличчя.

Піднесенню мого ества немає меж. Я глибоко і дещо рідше дихаю, мозок просвітлюється, втома зникає, мої думки наповнюються тільки емоційно піднесеними почуттями добра і любові. Любові до всього, що я бачу, до всього, що я чую, до всього...

Літо — наче китиця,
Відцвілі сади.

Зір троянди світиться
В дзеркалі води.
Все росте і дихає,
Жити поспіша.
Радістю і втіхою
Повниться душа.
Чути над левадами
Лиш струмочка спів.
В душу зорі падають
Любих, ніжних слів.
Матіола з м'ятою
Килим тчуть із мрій,
І заснув під хатою
Явір молодий.
А човенце місяця
Зоряність пасе.
Слів чудових тисячу
Світ мені несе.

Віра Ворскло. 1962 рік

Якщо в тебе, читачу щось «не клеїться» в житті, прочитай 2-3 рази цей вірш талановитої поетеси, і ти зрозумієш, який чудовий світ, які чудові люди, з якими ти спілкуєшся. І в твоєму організмі збуряться почуття жадою до життя, потяг до його неосяжних горизонтів.

І разом з тим я подумав, що диявол все робить, щоб лишити людину спілкування з природою, яка освітлює нашу душу. І дияволу нерідко вдається добитися своєї цілі, що видно із наведеного випадку із захистом докторської дисертації. Ось чому людей необхідно змушувати спілкуватися з природою, якщо вони не роблять цього самі. Ось чому проректорів нашого медичного університету необхідно «виганяти» на природу, а якщо і це не допоможе, то...

Ректор, проректор, декан, зам. декана — люди, які в медичних вузах є завжди сумісниками, тому працюють не менше 12 годин на добу. Працюють у приміщенні. Ось чому гіпоксія всього організму, насамперед, мозку, їм (колись і мені) забезпечена. Тому неадекватна поведінка таких людей має своє пояснення.

З моєї точки зору, Україна має найбільш привабливу природу серед країн світу, її чари в змозі підкорити всяку людину. Але її мешканці чомусь

не помічають незвичної краси свого природного середовища. І для підтвердження цього я наведу невеликий уривок з статті професора О. Голяченка «Куди йдеш Україно?» («Вільне життя», 19 вересня 2007 року):

«...До 2000 року ситуація в країні стала нестерпною. Мільйони людей покинули країну, але ще не налагодили доларовий потік до неї, а ті, що залишились, не отримали 12 млрд. грн.. зарплати, по 6-7 місяців не отримували пенсій (на селі її виплата взагалі припинилась). Вибухали страйки, акції непокори, насувався дефолт...

На політичну арену України виходить голова Національного банку Віктор Ющенко. У кого можна було взяти гроші на погашення боргів із зарплат і пенсій? В олігархів. Самотужки це завдання В. Ющенко не виконав би, і він вдало скористувався наданим йому правом підібрати першого віце-прем'єра, що водночас відповідав би за паливно-енергетичну галузь. Ним стала Юлія Тимошенко. Вона вирвала в олігархів 9 млрд. грн., чим викликала їх неприховану лютю і жадобу помсти. Парадокс полягав у тому, леді Ю. на той час сама була олігархом, але ж декабристи теж не були кріпаками. На мій погляд, це був єдиний вдалий менеджерський хід В. Ющенка за всю його політичну кар'єру, який забезпечив йому популярність у народі і привів до перемоги на президентських виборах.

Усі інші кадрові рішення В. Ющенка були невдалими, а інколи такими, що не вкладалися у голову. Немічна кадрова політика спостерігалася і в наступні роки. В травні 2002 р., коли після парламентських виборів у Верховну Раду формувались фракції, В. Ющенко пішов... у двотижневу відпустку(?). За цей час п. Толстоухов перетворив 12 єдиноукраїнських відсотків на парламентську більшість за рахунок депутатів-мажоритарників...

Після перемоги помаранчевої революції майже півроку формувался уряд і облдержадміністрації. Час вимагав рішучих і конкретних дій, натомість йшов млявий процес роздачі кумам і любим друзям посад. Бандити спокійно пакували валізи і виїжджали за кордон, олігархи прямували туди ж. Цілий рік був на те, щоб виправити підступні рифи кучмівсько-медведчуківсько-морозівської конституційної реформи, яка позбавляла Президента більшості повноважень і унеможливлювала виконання ним обіцянок даних народу, але цей доленосний 2005-й було змарновано.

Коли замислюєшся над причиною цього, на поверхню виходить християнське всепрощення, яке нібито демонструє народу Президент. Але ж що чекати від народу, перед яким заохочуються найтяжчі гріхи: «не убий», і «не вкради»? Причина в іншому. В. Ющенко є послідовним прихильником ліберального ринку або дикого олігархічного капіталізму.

Тернопільський фінансово-економічний інститут виявився неконкурентно-здатним порівняно з Гарвардом...

Маємо проміжні результати ліберального ринку або дикого олігархічного капіталізму в Україні: майже сім мільйонів ненароджених і вимерлих українців. Надалі серйозні науковці (ООН це підтверджує) прогнозують зменшення українців до 38 мільйонів в 2030 році і до 25-30 — у 2050-му, тобто порівняно з 1990 роком нас стане менше на 27-22 мільйони. Село вимирає посиленими темпами. Олігархів це не лякає, робочу силу вони за-везуть. Заради чого платиться така неймовірна ціна? Про яке щасливе життя в умовах ринку йдеться? Без української мови, без української культури і, власне, без самих українців. Заради «узкої прослойки украинской интеллигенции» не варто витратитись на розвиток української культури, вважає віце-прем'єр з гуманітарних питань в українському уряді. Дешевше закупити російські книжки, російські і американську серіали.

Президент і його дружина у вишиванках ходять із шапкою по олігархах і просять грошей на збереження пам'яток історії та культури і на медицину. Дещо дають: на реставрацію гетьманського палацу в Батурині, митрополичого корпусу в Софійському заповіднику, на лікарню майбутнього для дітей. Помпезно оголошено, що зібрали більше 250 мільйонів гривень на дитячу лікарню. Сума пристойна, але в яке порівняння вона йде з тим, що вкрадено у народу?

Замість демократії — в країні охлократія. Губернатор-нашоукраїнець, призначений Президентом, ініціює в регіоні другу державну мову — російську. Інший губернатор каже, що для нього указ Президента — не указ. Міністр внутрішніх справ вибиває двері в Генеральній прокуратурі і відкрито зневажає Президента. Мер міста і губернатор області, нашоукраїнці, не заважають побудові пам'ятника відомій повії і катюзі українського народу Катерині II і т. д. і т. п.

Після дострокових виборів нашоукраїнці і регіонали швидше за все створять широку коаліцію. Попри певні розбіжності в тактиці, у них одна стратегія — продаж української землі, остаточне закріплення основ олігархічного капіталізму...

Якщо шукати порівняння ситуації в Україні після помаранчевої революції в нашій історії, то знаходимо дві яскраві аналогії... 1648 рік. Богдан підійшов до Варшави, чомусь зупинився і повернувся на відпочинок в Україну. Через три роки його чекало Берестечко... 1917 рік. Українські соціал-демократи, інтелектуали М. Грушевський та В. Винниченко розпускають українську армію, бо не вірять, що їх побратими — підуть на

Україну війною. Невдовзі вони отримують Крути, Базар, Соловки, Колиму тощо.

2004 рік, листопад-грудень. В єдиному пориві мільйони українців скандують «Ю-щен-ко, Ю-щен-ко...». На північному заході США є місто Сіетл, столиця однойменного штату. Сіетл — це ім'я вождя індіанського племені, яке проживало на цій території. Сіетл і його плем'я радо зустріли цивілізованих чужинців. Тепер про те плем'я і його вождя нагадує лише ця назва. Чи варто розвивати аналогію далі?»

І все це ми. Розпочинаючи від сусіда по житлу, товариша по роботі, начальника малого і великого. Майже всі ми, чомусь, бажаємо «добра» ближньому, наперекір Божим законам. Невже це тільки виражена риса українця? Невже диявол знаходить «у нас» найкращий ґрунт для своїх дій?

В усякому разі Іван Степанович Мазепа писав про це понад три століття тому у своїй «Думі»:

Всі покою щиро прагнуть,
Та не в єдин гуж всі тягнуть!
Той направо, той наліво,
А всі браття, тото диво!
Не маш любви, не маш згоди
От Жовтої взявши Води,
През незгоду всі пропали,
Себе сами звоювали.
Ей, братища, пора знати,
Що не всім нам панувати
І річами керувати...
Жаль ся, Боже, України,
Що не вкупі має сини!
Єдин живе із погани,
Кличе: — Сюди, отамани!
Ідм Матку рятувати,
Не дамо їй погигати!
Другий ляхам за гріш служить,
По Вкраїні і той тужить.

Мати моя старенькая!
Чом ти вельми слабенькая?
Треті Москві юж голдує
І єй вірно услугує...
Од всіх сторін ворогують,
Огнем, мечем руйнують...
Гей, панове генерали,
Чому ж есте так оспали?
І ви, паньство полковники,
Без жадної політики,
Візьмітеся всі за руки,
Не допустіть гіркої муки
Матці своїй більш терпіти!
Нуте врагів, нуте бити!
Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоч умріте
І вольностей бороніте:
Нехай вічна буде слава,
Що през шаблю маєм право!..

Просто дивуєшся, що за три століття мало що змінилося в нашому «менталітеті». І це підтверджує Борис Олійник сьогодні:

НЕ КОПАЙТЕ ЯМУ...

Не копайте яму
Навіть сводні нищій,
А копаймо з нами
У степу криницю,

Щоб така утішна,
Грала в ній водиця,
Аби й сам Всевишній
Забажав умитися.

Щоби не минали
Її звіку люди,
Щоб із душ змивала
Фарисейські блудні.

Бо вже так обклали
Одні одних брудом,
Що питання встало:
Чи ми й справді... люди?

Брату брат, їй-право,
Накопали стільки —
Ледь не пів держави
В ямі по маківки.

Та вже так старались
Глибше копонути,
Щоб врагам зосталось
Тільки загорнути.

Тож копаймо з нами
Чимскоріш криницю,
Аби й тим у ямі,
Принести водиці,

Щоб полуда спала,
І таки прозріли:
Не братам копали,
А собі — могили.

То вилазьте з ями,
Заки день в зіницях,
Та копаймо з нами
У степу криницю.

І покажем світу
Збратані судьбою,
Що ми ж такі діти
Матері одної!

Чому нам так важко продемонструвати, «що ми такі діти Матері одної»? Чи ми не достатньо поважаємо свою Матір? Чи ми надзвичайно любимо тільки себе? Чи те й друге — одночасно? Ми всі все ще продовжуємо в'яло «визначатися». Хоча для деяких талановитих людей цінності людські давно зрозумілі.

Мені дуже сподобались відповіді в цьому напрямку відомого режисера Володимира Бортко (народний артист України, народний артист Росії), який готує фільм «Тарас Бульба», журналісту Олегу Вергелісу (газета «Зеркало недели» 24 серпня 2007). Я наводжу тільки три питання журналіста і три відповіді режисера з цієї розлогої статті: «Бульба» на костре. Режиссер дарит Украине «идеологическое оружие».

— Если уж вы согласились на украинский дубляж, а в нашей версии, глядишь, «русского царя» в угоду веселым политбудням заменят на...

— На кого? На Ющенко? На Януковича? Впрочем, не удивлюсь. Но ведь не эта фраза важна у Гоголя. Важно иное — тема унижения нации. Ведь не голландцы же сюда приехали. И не они виноваты в том, что дороги

по сей день плохие, и все остальное не очень хорошо. Важно понять: у Гоголя красной нитью проходит мысль о том, что только ч е с т ь в ы ш е ж и з н и! (розрядка моя — І. С.). Вот что главное, а не русский царь, к которому вы прицепились.

— Но нет ли за этой красивой мыслью и трагической темы — темы распада семьи, собственно. Все же рушится вокруг Тараса, он всех теряет.

— Какого распада? О чем вы мне говорите?

— Я вам только цитирую Андрея Белого. Вот специально на бумажке выписал: «...у Гоголя показан уже не отрыв особи от рода, а разрыв самого рода; и распад козацкого круга; две личности вынуждены по-разному предать несуществующий круг». Конец цитаты. 1934 год. Пожалуй-ста, спорьте.

— Значит так, мой дорогой... Объясняю. Тарасу — гоголевскому Бульбе (подчеркиваю), в отличие от людей XX и уж точно XXI века, — было несложно осознать, что есть вещи поважнее семьи и даже человеческой жизни. Это родина, это честь. Это клочок земли, где твой дом. Когда мы только начинали работать со Ступкой — гениальным артистом — я чувствовал что-то не получается... Мы долго разговаривали о том, о сем. И вдруг как заору: «А Украина стоит того, чтобы отдать за нее жизнь?!» У Ступки пар пошел из глаз: «Да-а-а!» Впоследствии все стало на свои места. Мне кажется, именно с этого момента он и понял сущность Бульбы, то, что понимал его герой — повторяю: есть вещи поважнее семьи и собственной жизни — это честь и родина...».

В подальшому режисер ще раз говорить: «Ібо еще раз, уже в сотый раз, утверждаю: есть вещи более важные, чем хлеб и сало, — это родина и честь...».

Честь і батьківщина! Таке враження, що ми далеко от такого розуміння сенсу свого життя. Сьогодні (через 6 днів парламентські вибори) нас зі всіх сторін переконують, що немає нічого більш важливого для людини, аніж «хліб і сало». І ми не тільки схильні повірити, а таке враження, що віримо. Ми втрачаємо духовність.

Я от думаю, думаю... Споминаю, споминаю, споминаю хоча б один випадок в роки незалежної України, коли б якась людина раді честі пішла не на смерть, а бодай на значні матеріальні та посадові втрати. І не можу подібного нагадати собі. Подібне стосується й усіх нас...

І це становиться зрозумілим, коли читаєш слова відомого режисера Андрія Кончалоського: «В даний момент я розумію, що найважливіше на світі для мене не успіх, а родина. Єсть щасливі люди, яким родина

не нужна. Для меня она оказалась важнее, чем перспективы самого немислимого успеха...» (газета «Факти», 29 серпня 2007).

Всьому є виправдання. В тому числі і за рахунок сім'ї. Тримати високо прапор честі і безмежної любові до батьківщини, мабуть, не здатна жодна людина в нашій суспільно «розхристаній» Україні (дуже хотілося б, щоб я помилився). Хоча в любові до останньої межі присягаються майже всі. А от щодо справи, то...

Ще за радянських часів, коли в нашій країні «не було сексу», професор Ніна Іванівна Тумашова, завідувачка кафедри шкірних і венеричних хвороб нашого інституту, студентам і населенню говорила про культуру сексу. Всі її слухали зі значною цікавістю, але дуже «ідеологічні» люди «засуджували» її «вольності». Вона дозволяла собі і таке: «Наведіть мені приклад, коли б Герой Радянського Союзу або Герой Труда раді любові до коханої жінки поклав партійний квиток та зірку Героя!» Ніхто такого не знав. І вона робила висновок про відсутність у суспільстві людей з високими почуттями гідності, людей, які б заради любові пішли б на «ешафот».

Вона цього не говорила, але, мабуть, мала на увазі, що й заради своїх глибоких переконань людина далеко не завжди піде на «ешафот», якщо взагалі вона здатна це зробити...

В ті роки правду належало шукати між строчками, між словами. Сьогодні про це можна писати в окремих виданнях. І тому мені хочеться навести статтю Євгена Сверстюка («Зеркало недели», 29 сентября 2007):

О НАЦИОНАЛЬНОЙ ЧЕСТИ

Есть вещи, о которых не принято говорить, но они настолько важны, что о них так или иначе постоянно думают, их остро переживают. О порядочности в хорошем доме не говорят, но это составляющая, без которой не существует ни воспитания, ни обучения, ни даже обычного разговора за столом.

О национальной чести и достоинстве говорят меньше всего. Но в этом тихом омуте молчания водятся такие черти, как нетерпимость, ксенофобия, самохвальство и бесноватость. Вот сейчас скажи постоянным участникам телешоу о национальной чести, они удивятся. «Національна честь — а с чем ее кушают?» — засмеется Н. Шуфрич. «Я знаю три мови, але там такими словами і не пахне», — отрежет вам Н. Рудьковский. «Еще чего не хватает, я сыт по горло», — небрежно ответит В. Цушко. «Здесь просто пахнет национализмом», — скажет вам «историк» Д. Табачник. «Вот

именно — поддержит В. Янукович. — Еще мова — это хотя бы конкретно».

Всех этих мыслителей юридически подрезумирует И. Богусловская: «В Конституции Украины нет такого понятия, и неизвестно, с чем его употребляют».

Действительно, понятие «национальна честь» не записали в Конституцию. Там нет и таких понятий, как совесть, стыд, самоуважение, правдивость. Но без этих понятий и человека нет.

Конституция пишется для достойных граждан. Формалист каждое слово в ней будет использовать в своих интересах, игнорируя ее содержание и дух, как это сделал «гарант Конституции» Л. Кучма вместе с В. Литвином и В. Медведчуком. Без человека закон не действует и кодексы не имеют силы. Сколько торговались за каждое слово в «Универсале» президента. Потом подписали, но придерживаться слова коммунисты и экс-коммунисты не умеют. Они относятся к слову так, как и большевики, — в зависимости от выгоды.

Между тем закон — этический, конституционный или налоговый — только тогда является законом, когда его твердо выполняют и когда он не зависит от личных интересов и устанавливает суровую дисциплину подчинения, одинаковую для всех.

«Мы приняли кодекс чести, не позволяющий пренебрегать оппонентами», — сказал Н. Шуфрич, а далее понес полублатным жаргоном об окружении президента, о самом президенте Украине — пренебрежительно «Он, Ющенко».

Как может такой «кодекс» принять партия, вся «программа» которой состоит в дискредитации «помаранчевых», в большевистском уничтожении противника и заимствовании у него популярных лозунгов? У них даже предвыборные обещания скопированы с большевистских, только там обещали увеличение чугуна и стали на душу населения, а тут — увеличение минимальных пенсий и зарплат...

Кто-то же подбросил В. Януковичу понятие «кодекс чести», не объяснив при этом, что кодексы — это суровое самоограничение и фактически обязанность честного служения, что исключает борьбу за власть любыми методами.

В посткоммунистическом обществе вообще проблемы с понятием национальной чести привыкли к тому, что под видом «интернационализма» часто честь «меньших братьев» приравнивали к пагубным «пережиткам прошлого».

Фактически национальное достоинство и честь культивировались только в тюрьмах и концлагерях, где содержали под надзором тех, кто честь и свободу ставил выше жизни. Моральная сила участников УПА держалась именно на этом понятии. Иначе трудно себе представить, как молодые сельские ребята, брошенных в зону жестоких испытаний, в течение 25 лет оставались верными присяге, не просили помилования и не позволили себе опозорить имя украинца. Национальная честь была последней соломинкой, за которую они держались до конца. Эти заключенные националисты не позволили себе и слова неуважения ни к кавказцам, ни к сионистам, ни к прибалтам. Они были на голову выше лагерных офицеров, которые пытались вносить межнациональные распри и нередко демонстрировали гордыню «старшего брата».

Национальная честь — это высокая и нелегкая обязанность. Она обеспечивает честную жизнь по законам и правилам, которые исключают повторство соблазнам наживы и слабостям приспособленчества.

В молодом независимом государстве такие рыцари долга стоят на страже авторитета своего государства. Ведь вокруг — море конформистов, привыкших служить и Богу, и мамоне. Их патриотическая риторика, даже искренняя, ни к чему не обязывает. У них духа не хватает даже на то, чтобы придерживаться везде и всюду своего языка и национальной ориентации (это заложено в самой натуре европейца), не то что жертвовать выгодами ради принципов.

Вот где причина падения авторитета «патриотических сил». Где они проявили свою моральную высоту, стойкость, достойную удивления? Где они ставили на карту свою карьеру и выгоду? Кто где заметил их жертву ради общего дела?

Они вели себя как все, и брали себе привилегии, как все. Так чем их патриотизм лучше игры в патриотизм со стороны того, кому все безразлично?

Народ тоскует по настоящим патриотам, которые стояли бы выше популистов, демагогов и говорунов. И он готов доверять тем, кто мужественно и последовательно отстаивает национальную честь. Я имею в виду не только украинцев — человек чести нравится всем! Рядом с такими последовательными людьми очень неуверенно чувствовали бы себя разные оборотни, почувствовавшие свое время в «ослабленном «правовом поле».

Практически в наше время негодяй перестал бояться, предатель не стесняется, прохиндей выдает себя за ученого, а партия за подписью ученого выдает фальшивую информацию. В евангельской притче о свадебных

гостях рассказывается о демократизме хозяина, велевшего пригласить всех. Среди приглашенных он увидел неопрятно одетого человека: «Как же ты вошел сюда без свадебной одежды?» Но тот молчал. Тогда царь сказал своим слугам: «Свяжите ему ноги и руки да и бросьте во внешнюю тюрьму. Там будет плач и скрежет зубовный...»

Сначала я был поражен такой карой за нарушения этикета. Потом понял, что дело здесь в другом: человек без чести пренебрег Господом! Он унизил свадебное торжество, вместо того, чтобы украсить его и возвеличить торжественностью своей роли. Он был наказан за смешивание ролей и за профанацию, если брать ее в бытовом измерении.

Эта притча для наших шуфричей, которые воспользовавшись демократически открытыми дверями, схватили высокое приглашение, даже не подумав о приличном виде и приличном поведении, не говоря уже о чести.

Минимальное требование к государственному служащему — знание своего дела, знание государственного языка, безоговорочное уважение к государственным символам и безусловное отстаивание государственных интересов. Почитание закона, уважение к человеку, обычаю — это и является первым условием для созданных гостей. А дальше уже выход с поля широкой демократии — на поле сурового узкого выбора... «Ибо много званых да мало избранных» — говорится в притче.

В демократической Америке государственному служащему, замеченному в обмане или недостойном поведении, указывают на порог. У нас же вор доказывает, что его не поймали, предатель перед телекамерой объясняет свои интересы и симпатии, бездарь выкручивается, как плохой школьник, — и все это по телевидению подается для народа! И никто не щадит души этого народа!

— Это не государство, а какой-то балаган! — разводят руками люди. Но посмотрите как работают, как переживают за государство, как стесняются за него, — и увидим, что дело не в государстве, в том, кто его представляет. Ведь даже в хороший школьный класс впустите двух-трех наглецов — и сразу весь налаженный порядок будет испорчен. А что произойдет, если директор будет покрывать этих наглецов?

А случится то же, что в Кабинете министров Украины, куда В. Янукович перенес законы уголовного блата. О какой национальной чести можно говорить людям, унаследовавшим от коммунистов негативный принцип «борьбы против» соседа и сделавших из этого политику? От коммунистов они унаследовали и антиукраинский дух государственной политики. Это какая же психопатология: вице-премьер по гуманитарным

вопросам в Кабинете министров Украины известен как украинофоб, а больше ничем не известен!

Очень обидно говорить о национальности. В Европе об этом не говорят — об этом сдержанно молчат. Но если твою нацию в твоём правительстве попирает всякое ничтожество, то приходится говорить. Ведь разве это не оскорбление, если перед миллионами украинцев по телевидению выступают Н. Шуфрич, В. Цушко, Н. Рудьковский, люди без роду-племени, и говорят что попало, как перед ничего не понимающими овцами. Кое-кто из них позволяет себе переходить на украинский язык, обращаясь к «західним українцям», зная, что и этот поросячий маневр пройдет безнаказно.

Тут кто-то бросит камень в мой огород: а Петр Симоненко, а Иван Бокий, а блудный сын Вячеслава Чорновила — чем они лучше? Ничем не лучше, хотя кое-кому нужно сделать скидку с клинической точки зрения. Но когда пренебрегают президентом (а это один из государственных символов) украинец, то тут напрашивается аргумент недоразвитости и нехватки воспитания. А если не украинец, то тут, кроме этих двух аргументов, напрашивается еще и лермонтовский упрек: «смеясь, он дерзко презирал земли чужой язык и нравы». Не надо лукавить: национальный мотив в нашем мышлении всегда присутствует. И в частности он ценится тогда, когда русский, еврей, молдаванин проявляют национальную корректность и порядочность на службе в Украинском государстве. Таких ставят в пример всем.

А если А. Кинах очень разумно и продумано говорит в сторону политического противника святые слова: вы не думайте, что законом и моралью можно пренебречь, что помаранчевая революция забылась, что народ снова ничего не значит... А после этого перед той же камерой он, сгорбившись, идет на службу к тому же противнику, то как тут многозначительно не усмехнуться?.. А если после всего этого Кинах еще говорит об «Украинском прорыве», то руками разведешь...

Тут уместно напомнить аксиому: какой-либо прорыв возможен лишь тогда, когда впереди идет духовный прорыв, непременные составляющие которого — глубокая вера и национальный дух. Дешевые заменители в форме материальных обещаний, интеллектуальных усилий и новых технологий тут — как кукла против живого ребенка.

Только живой горячей кровью можно привести в движение слабое сердце. Никакие дешевые заменители, никакие выдуманные лозунги, ни поддержка со стороны соседей, ни изысканнейший популизм не придадут

нового дыхания нашей нездоровой стране. Смелые решительные шаги делают мужественные люди с принципами готовностью к самопожертвованию. «Чия, рука порушена любов'ю, той меч із піхви видобудуть здола?» — вечно вопрошает Леся Украинка.

Она призывает новые молодые силы с поля нареканий на поле чести. Не пугайтесь, что против вас сила наворованного капитала. Разве это сила — это временный мираж в нашем мире, где идолаы восстают и падают от дыхания силы Слова. Жестокий XX век продемонстрировав нам, словно в мультфильме, и экспроприацию экспроприаторов, и развенчивание героев, и низвержение вождей, перед которыми дрожал мир. После этого нынешние амбициозно надутые баллончики, обходящие закон и надеющиеся, что этот попранный закон защитит их богатства выглядят мухами-однодневками. Наворованное как легко пришло, так легко и уйдет. А самоуспокаивающие иллюзии, что с украинским народом уже можно не считаться, ведь после катастрофы 33-го и военных потерь он уже на что-либо не способен — это вечное неразумение сытых... Они так думали и перед казацким восстанием, и в 1917-м, и в 1942-м, когда украинская молодежь начала войну против двух злейших сил. Они не могли поверить, что за каждым кустом их будет ожидать смерть от столь терпеливых и миролюбивых украинцев...

И что интересно, все эти взрывы народного гнева возникали не от голода и холода, как думают утробные материалисты, зачастую от попрания и обиды, от поругания народных святынь, от пренебрежения к нашей вере, обычаям, языку... Характерно, что эти пресытившиеся господа даже не понимают, что оскорбляют честь и достоинство людей. Вспомните Кучму и его советников, как они уверяли друг друга, что Украина — не Грузия. Уже перед началом помаранчевой революции они опомнились и увидели разбуженное народное море! Когда гроза миновала, пустые говорящие головы принялись гудеть, что был лишь «митинг», «тусовка». Им невдомек, что в этой сдержанности было больше силы, чем в кровопускании. Они не понимают, что сегодня уже ни милиция, ни армия не будет защищать власть — против своего народа. Пустобрехи бахвалятся, что они «спасли Украину от гражданской войны».

Какой войны? За кого? За что? Вы думаете, что донецкие ребята пойдут на смерть за своих олигархов? Думаете, что солдат снова запоем «все, как один, умрем»? Неужели не понимаете, что с первыми выстрелами разметут (с помощью ваших же охранников) ваши коттеджи и сожгут награбленное?

Инфантильные иллюзии нужны нуворишам, чтобы не видеть, что сидят на взрывчатке. Дерзким выскочкам кажется, что рабовладельческие обычаи, заведенные в их офисах, уже закрепились. А значит, можно думать о тотальном зомбировании... Им кажется, что кучка верных слуг и ко всему равнодушные бомжи — это и есть народ. Но каждый раз после выборов оказывается, что народ умнее, чем они думали. Ни купленные вруны с телеканала, ни политизированные попы, ни баламуты с бирками «российских политехнологов» влиянием на народ не обладают. Никто всерьез не воспринимает «антикризисную коалицию». Смеются, когда возлелкорытные экс-коммунисты называют себя национальной коалицией.

Странное явление: буржуазия умеет приспособливаться к народу, а коммунист уже так привык дурачить людей, что у него нет слова, которому люди верят. Почему? Они ему чужды — по духу чужды.

Не хочу, чтобы подумали, будто я зываю к совести возлелкорытных. Известно, что когда комар пьет кровь — он ничего не слышит и не видит. Я хочу, чтобы в воздухе прозвучали тихие сигналы тревоги. Когда-то М. Коцюбинский устами крестьянки напомнил: «Ми бідні, але чесні». Оглогшим слугам Кремля Василь Симоненко кричал:

«Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!»

Тычина проникновенно говорил: «Яка біда мене, яка чума косила, а сила знову розцвіла».

Обидно, что вновь в своем государстве мы вынуждены защищаться словами поэтов. Перед духовными бомжами... Перед гонителями и грабителями, дорвавшимися до мандата неприкосновенности, и перед продавщицей мелочевки, объясняющей: «Да я вас не ругаю, просто у меня такой голос: я всю жизнь была на партийной работе...»

Перед всеми «продуктами эпохи» нужно откровенно говорить слова, которые что-то будят и проясняют образ Божий.

Ведь это страшно, если претенденты в народный парламент называют друг друга «ублюдками», обещают: «заставим быть честными», а мэр Кива в листовке «Луценко врет» говорит слова, которых не должен употреблять мэр ни одного города в мире (или, может, это подделка? Но ведь «ответственный за выпуск Д. Джангиров»).

Расшатыванием нашего корабля очень много и злых, и морально ослабленных, и душевно больных людей. И им дают слово перед телека-

мерами.

4*См'яя І. С. Минають дні, минають ночі...

Но давайте прислушиваемся к тем, кому дают слово неожиданно и на полминуты. Присмотримся к тем, кто продает картошку и морковку. И тем, кто кому-то строит и строит новые кварталы. У них ведь больше душевного покоя, достоинства и порядочности, нежели у тех, кто куда-то спешит на «мерседесах». Могут ли они всерьез отнестись к марионеткам, перед выборами лопочущим о «процветании», о «втором государственном языке», о НАТО... В глазах людей они будто с НЛО...

Знают ли эти гости с Марса, что народ — не стадо овец? Что с народом нужно говорить уважительно, прежде всего уважительно к себе и здравому смыслу? Что у народа есть понятие чести, и не нужно пренебрегать этим. Никогда не простится тем, кто возводит хулу на святого Духа, которому молится народ...

У мене таке враження, що Є. Сверстюк веде мову не стільки про національну честь, скільки про честь і гідність людини взагалі. Розуміння яких в Україні, якщо б провели світовий рейтинг, було б на останньому місці, а, можливо, в кращому випадку, на передостанньому. І кожний з нас спостерігав десятки прикладів в підтвердження цього, та й сам, мабуть, з «грішком».

Ось перед мною людина, яка була членом КППС, делегатом з'їзду цієї партії, членом Руху (правда вже в кінці 90-х років; отримала від нього, Руху, Грамоту), довіреною особою Кучми, Януковича, а сьогодні за її спиною стоїть красивий портрет Юценка, на цвяху де був Кучма — Т. Г. Шевченко... Це більше еталон, аніж виключення. І це ми. І ніхто інший.

Або. Відомо, що найбільш революційне збурення в кінці 80-х, початку 90-х років спостерігалось на Тернопіллі. Ми бачили «вождів» цього Руху, які щиро, з ризиком для свого здоров'я, сім'ї і життя «запалювало» народні маси на боротьбу за незалежну Україну. Минуло багато років. Де ж наші «герої»? Де ж їх гідність і честь? У Києві. У добротних хатах з відповідним «животиком». Це ж який необхідно мати хист, щоб за короткий час подолати таку велику відстань (у 500 км) від Тернополя до Києва! Це ж якими здібностями необхідно володіти, щоб за такий короткий час «забути», що таке людська гідність і честь! Про них сьогодні — «ні слуху, ні духу». Це також ми. А не тільки «вони».

Одним словом, високі людські ідеали перетворюються в ідеали мого «Я». Ось тільки зверніть увагу на поведінку нашого президента, яка характеризується двома різними кореспондентами. Сергій Рахманін («Зеркало недели», 13. 10. 2007) із статті «Холодно, господа...»: «...В чем Виктор

Андреевич постійно, так це в своєму бажанні ставить умови. Безо всякої оглядки як на результати виборів, так і на вимоги законодавства. Ющенко «дає поручення» переміжним партіям вести переговори про створенні коаліції (гарант вважає всіх «придурками» — вони не можуть самостійно дійти до думки про необхідність організації коаліції — І. С.), хоча подібного права, по Конституції, у президента нет і нікогдa не було»... Тетяна Савків («Четверта влада», 10. 10. 2007) із статті «Така недобра, така рідна традиція: всім потрібна влада, всім до лампочки опозиція...»: «...Інакше чому наш президент поводитьсь так наче Земля крутиться довкола нього, а не довкола Сонця?»... «Думай, як я»; «роби, як я» — це гасло моє і ...

Я навіть тільки три різного спрямування прикладу людської непослідовності і слабкості, які дозволяють зробити два висновки:

1. Якщо завдання перевищує розумову здатність людини, то вирішуючи його, вона розпочинає виглядати як ідіот (німецький психолог Вольфганг Кьоллер, 1933);

2. Ах, обмануть мене не трудно —

Я сам обманываюсь рад. (О. С. Пушкін)

Всьому (вчинкам, думкам...) є чимало філософських пояснень і навіть виправдань. «...Много ли на свете людей, умеющих наблюдать! А сколько среди тех немногих, кто умеет это делать, заняты созерцанием самих себя! «Нет ничего более недоступного человеку, чем он сам», — вынуждены признать, к своему вящему неудовольствию, все пресловутые знатоки человеческих душ и утроб; и потому призыв «познай самого себя!», обращенный к человеку, звучит в устах Бога почти как злая насмешка. Но как раз именно с самосозерцанием дела обстоят безнадежно плохо, и лучше всего об этом можно судить хотя бы по той манере, с которой всяк берется рассуждать о сущности морального поступка, с какой ретивостью, с какой прытью, убедительностью, с какой словоохотливостью, не говоря уже об этих взглядах, улыбках и угодливом рвении! Как будто тебе хотят сказать: «Помилуй-ка, дружок, это ведь как раз по моей части; ты обращаешься с вопросом к тому, кто как никто другой имеет право на него ответить: по воле случая уж здесь-то я большой дока. Итак, вот мой ответ. Если человек решает: «Так будет правильно» и делает из этого вывод: «Следовательно, надо поступать так», и далее поступает в соответствии со своим представлением о том, что правильно и необходимо, то, стало быть, сущность его поступка вполне моральна!» Но, мой любезный друг, ты говоришь о трех поступках вместо одного: ведь и твое суждение

«так будет правильно» — уже поступок — разве нельзя уже судить о том, насколько он морален или не морален? Почему ты считаешь правильным это и только это? «Потому что так подсказывает мне моя совесть; совесть никогда не будет говорить о том, что не морально, ведь она сначала определяет, что должно считать моральным!» Но почему ты прислушиваешься к своей совести? И насколько ты вправе считать это суждение истинным и бесспорным? А может быть, для этой веры нужна другая совесть? Слышал ли ты что-нибудь об интеллектуальной совести? О той совести, которая скрывается за твоей «совестью»? Твое суждение «так будет правильно» имеет предысторию — в твоих влечениях, симпатиях, антипатиях, в накопленном тобою опыте и в твоей неопытности. «А откуда она там появилась?» — должно быть, спросишь ты, и еще: «А что, собственно говоря, заставляет меня повиноваться ей?» Ты можешь повиноваться ее распоряжениям, как хороший солдат, который не раздумывая выполняет приказания. Или как женщина, которая любит того, кто повелевает. Или как лстец и трус, который боится того, кто сильнее, кто способен повелевать. Или как дурак, который повинуетя оттого, что не умеет на это ничего возразить. Короче говоря, есть тысячи образцов, которым ты можешь следовать, повинаясь своей совести. А то, что ты какое-то свое суждение воспринимаешь как голос совести, — то есть оцениваешь нечто как «правильно», — может происходить от того, что ты ни разу не удосужился подумать о самом себе и слепо верил в усвоенные тобою с детства представления о «правильном»; а может быть, причина в том, что ты свой недостаток и положение неразрывно связываешь со своим представлением о долге, — и это было с твоей точки зрения «правильным», поскольку воспринималось тобою как неперемное «условия твоего существования» (при этом, конечно, ты ни на секунду не сомневаешься в том, что имеешь право на это существование!). Твердость твоего морального суждения ничего не доказывает, кроме одного — она лишь подтверждает твое личное убожество, твою безликость, твоей «моральной силой» вполне вероятно является твое упрямство — или твоя неспособность видеть новые идеалы! И, короче говоря, — если бы ты чаще задумывался, получше наблюдал и усерднее учился, то бы ни при каких обстоятельствах не называл бы этот свой «долг» и эту свою «совесть» долгом и совестью: понимание того, как вообще возникли моральные суждения, навсегда бы отбило у тебя охоту вспоминать об этих патетических словах, — подобно тому, как утратили бы для тебя всякий смысл такие слова, как, например, «грех», «спасение души», «искупление».

Только не говори мне ничего о категорическом императиве, любезный друг!»...

Ось так думає Фрідріх Ніцше. Ось таким чином він дає в наші руки зброю, яка зможе пояснити наші різноманітні поступки. І головний висновок: людині, насамперед, допоможе в житті постійне навчання та здібність до творчого мислення.

І далі він продовжує:

«...Я вспоминаю при этом старика Канта, который в наказание та то, что придумал такую хитроумную приманку — «вещь в себя» — тоже очень забавная штука! — сам попался на приманку категорического императива и очутился снова, сам того не ожидая, в западне, в плену у «Бога», «души», «свободы», бессмертия», напоминая ту лису, которая по ошибке снова забрела в свою старую клетку — но сила и ум помогли все-таки сломать эту клетку! Как?! Ты с восхищенным удивлением зришь на категорический императив в себе самом? На эту «твердость» твоих так называемых моральных суждений? На эту «непреложность» чувства — «все должны здесь рассуждать, как я»? Гораздо большего удивления заслуживает здесь твое себялюбие! Твое слепое, мелкое и непритязательное себялюбие! Ведь что такое себялюбие — способность считать свое суждение законом для всех и вся — а взять твое слепое, мелкое, непритязательное себялюбие — оно сразу выдает, что ты еще не открыл самого себя, не создал себе своего собственного идеала, который стал бы твоей единоличной собственностью — такой уж никогда не сможет превратиться в идеал для других, — не говоря уже о всех и вся! Всякий, кто рассуждает: «так в этом случае следует поступать каждому», тот не намного продвинулся в своем самопознании, иначе бы он знал, что нет и не может быть двух одинаковых поступков, — что каждый совершенный поступок был совершен единственным и неповторимым образом, и то же относится и ко всем будущим поступкам; он понимал бы, что все руководства к действиям касаются лишь грубой внешней стороны (и даже проникновеннейшие и тончайшие советы всех существующих донныне моралей в этом смысле не являются исключением), — что все эти советы в конечном счете могут создать лишь видимость единообращения, но именно лишь видимость; что всякий поступок, кода бы ты не питался оценить его — сейчас или потом, всегда был и остается чем-то непроницаемым и непостижимым; что наши представления о том, что хорошо, что «благородно», что «исполнено величия», никогда не могут найти подтверждения в наших поступках, ибо нет таких поступков, которые

можно было бы постичь, — что, несомненно, наши представления, оценки, заповеди являются мощнейшим рычагом в механике наших поступков, хотя едва ли представляется возможным выявить тот механический закон, которому подчиняется каждый отдельный случай. И поэтому давайте ограничимся тем, что постараемся придать нашим суждениям и оценкам большую чистоту и ясность, а также займемся созданием собственных новых заповедей — только не будем ломать себе голову над моральной ценностью поступков! Да, любезные друзья! Приспело время, когда мы с отвращением должны взирать на все эти досужие моральные разговоры, когда одна часть людей поучает другую! Вершить моральный суд — это должно претить нашему вкусу! Пусть этой болтовней и этим дурным вкусом наслаждаются те, кому больше нечего делать, кроме как мало-помалу протаскивать в день сегодняшний дела давно минувших дней, хотя они сами никогда не живут настоящим, — таких много — таких большинство! Мы не хотим быть тем, что мы есть — новыми, неповторимыми, несравненными, — сами себе законодатели, сами себе создатели! А для этого мы должны быть лучшими исследователями и открывателями всего того, что есть закономерного и безусловного в мире: мы должны быть физиками для того, чтобы суметь стать творцами в нашем смысле слова, — ибо до сих пор все оценки и все идеалы опирались на незнании физики или строились в полном противоречии с ней. И поэтому — да здравствует физика! А еще больше того, что нас принуждает обратиться к ней, — наша честность!»... (Фрідріх Ніцше).

Наша чесність, наша гідність, наша совість, наша(і)... Як їх мало лишилось! І як це не прикро, і як це не сумно, але доводиться робити висновок: всі ці позитивні людські якості знаходяться «в людині» зворотно пропорційно від займаного положення (посад) в суспільстві. Чим вище посада, тим нижчі моральні якості.

Можна навести і «дріб'язкові» спостереження. Минуло трошки місяця, як я «поламав» руку. Як часто буває в лікарів (відхилення від норми), у мене одна із двох введених спиць глибоко занурилася не тільки в м'які тканини, а і в кісткову. Щоб видалити останню, мені в операційній при місцевій анестезії її видаляють і везуть на кріслі-каталці з 5 на 3 поверх. На зустріч крокує проректор з лікувально-профілактичної роботи нашого університету, який за мого ректорства вступив до вузу, якого я навчав педіатрії, якого залишив при інституті, який сьогодні по своїй посаді має опікуватися здоров'ям інших, у тому числі і працюючих та непрацюючих

співробітників університету... Він ледь-ледь схилив на знак привітання голову й попрямував далі, не збавляючи ходи. У нього не знайшлося «гідності» сповільнити ходу і поцікавитися моїм здоров'ям, а може, й запропонувати допомогу. Своєму вчителі, своєму наставнику, просто старшій людині, яка віддала цьому медичному вузу чимало сил, чимало років життя. Але ж він не знає, яким чином прореагує його сьогоднішній керівник на його теплі привітання екс-ректору (він не сумнівається, що про цю зустріч можуть «донести» куди потрібно), а тому, для всякого випадку, на шкоду своїй гідності, інстинктивно відреагував так, як відреагував. Для багатьох цей епізод набрав би негативний відтінок, для мене — ні. Тому що цей приклад нашої поведінки тільки свідчить, що

Любой цветок неотвратимо вянет
В свой срок и новым место уступает.
Так и для каждой мудрости настанет
Час, отменяющей ее значенье,
И снова жизнь душе повелевает
Себя перебороть, переродиться
Для неизвестного еще служенья,
Привычные святыни покидая

.....

Опасно через меру пристраститься
К давно наезженному обиходу,
Лишь тот, кто вечно в путь готов пуститься,
Выигрывает бодрость и свободу.

Герман Гессе (1877–1962)

Таким чином я дивлюсь на динаміку свого життя, намагаюся зіставити свої відчуття спілкування з оточуючим світом, з віковими можливостями і потребами. І це робить моє життя достатньо комфортним, і самому собі зрозумілим. Що ж стосується проректора, до його поведінки, то це інша справа. В даному випадку я не думаю, що він почував себе комфортно і, що він задоволений собою. Він набиває собі «гулі на лобі», накопичуючи досвід, який в старшому віці, можливо, дозволить йому знайти «золоту середину» в бурхливому життєвому морі.

Декілька років тому у моєму робочому кабінеті в мене стався напад больової кольки в животі. Я у відділенні інтенсивної терапії другої міської лікарні. Оперативно встановлюється діагноз жовчнокам'яної хвороби. Необхідно оперувати. Я прошу терміново це зробити. Професор Д. вагається

і говорить, що без консультації з ректором цього робити не може. Теж саме повторює другий професор-хірург Ш. Я їх запитую, що їх тактика лікування така ж до всіх хворих чи ні? Ні, відповіли. З ректором зв'язуються тільки на другий день. Він повідомив, що сам провідає мене, але оперувати дозволяє тільки у новоорганізованому при академії «мікроскопічному» лікувально-діагностичному центрі. Переводять у цей центр. Я запрошую з м. Рівного лікаря (на той час кращий фахівець у цьому напрямку в нашому регіоні), який успішно проводить мені необхідну операцію. Недостатньо освічені анестезіологи передозовують для мене наркоз. Через півтори доби в 2 год ночі розвивається напад нестабільної стенокардії. Болі в ділянці серця і лівої руки досягають нестерпної для людини ступеня. Прошу ввести знеболюючий препарат. У центрі ні терапевта, ні тим більше кардіолога, немає. Персонал мені відмовляє. Необхідний дозвіл ректора, а він спить. Ми з онуком (який був при мені) благаємо зняти шоківий стан. Десь через годину нарешті дали дозвіл для введення мені знеболюючого препарату, і моє життя було збережено. Вранці прошу перевести мене в палату інтенсивної терапії кардіологічного відділення обласної лікарні для подальшого лікування. Але цього зробити не можуть без узгодження з ректором. Близько 10-ї години дня приходить професор-кардіолог та підтверджує діагноз нестабільної стенокардії, але перевести мене в палату інтенсивної терапії без дозволу ректора не може. Час плине. Після 11 години узгоджують це питання з ректором і мене переводять по призначенню.

Я навів приклад зі мною (людини авторитетної і знаної в медицині), коли нічим не виправдана боязнь свого керівництва змушує людину не тільки забувати про гідність, честь, а й навіть про фахові обов'язки. Причому це робили люди, які мене завжди (і по сьогоднішній день) глибоко поважали. І думаю, невже і я б вчинив так само за подібних обставин? Думаю, що ні. 1986 рік. Чорнобильська катастрофа. Поступають у нашу клініку діти з цієї зони ураження. Мене ставлять до відома, що таким дітям необхідно виставляти діагноз вегето-судинна дистонія. Я відмовився. Ніхто мене за це не лаяв, навіть нічого не сказав. Так що ми самі є такими, якими є.

Мы все живем как будто, но
Не будоражат нас давно
Ни паровозные свистки,
Ни пароходные гудки.
Иные — те, кому дано, —
Стремятся вглубь — и видят дно, —

Но — как навозные жуки
И мелководные мальки...

А рядом случаи летают, словно пули, —
Шальные, запоздалые, слепые на излете, —
Одни под них подставиться рискнули —
И сразу: кто — в могиле, кто — в почете.

А мы — так не заметили
И просто увернулись, —
Нарочно, по примете ли —
На правую споткнулись.

Средь суеты и кутерьмы —
Ах, как давно мы не прямы! —
То гнемся бить поклоны впрок,
А то — завязывать шнурок...
Стремимся вдаль проникнуть мы, —
Но даже светлые умы
Все размещают между строк —
У них расчет на долгий срок...

Стремимся мы подняться ввысь —
Ведь думы наши поднялись, —
И там парят они, легки,
Свободны, вечны, высоки.
И так нам захотелось ввысь,
Что мы вчера перепились —
И горьким думам вопреки
Мы ели сладкие куски...

Открытым взломом, без ключа,
Навзрыд об ужасах крича,
Мы вскрыть хотим подвал чумный —
Рискуя даже головой.
И трезво, а не сгоряча
Мы рубим прошлое с плеча, —
Но бьем расслабленной рукой,
Холодной, дряблой — никакой.

Приятно сбросить гору с плеч —
И все на Божий суд извлечь,
И руку выпростать, дрожа,
И показать — в ней нет ножа, —

И опасаясь, что картечь
И безоружных будет сечь.
Но нас, железных, точит ржа —
И психология ужа...

А мы — так не заметили
И просто увернулись, —
Нарочно, по примете ли —
На правую споткнулись.

Владимир Высоцкий

Політиків краще не зачіпати щодо їх честі, гідності... Тому що: «Політика у всі часи зберігала зловживання, на яке скаржилось правосуддя» (Вольтер).

І це на тому фоні, що всі політики вважають себе патріотами. Про останніх вдало пише Юрій Андрухович у своїй книзі «Диявол ховається в сирі»: «Дивно, але при цьому я страшенно не люблю ані самого цього слова — «патріотизм», ані будь-яких похідних від нього, воліючи вживати їх винятково у саркастичній чи комічній тональності. Я не люблю пафос і, настільки можу, прагну його уникнути, а вживання слів такого ґатунку, як власне «патріотизм», неминуче до нього веде. Натомість мені досі подобається така собі старовинна (чи не Марксова?) дефініція патріотизму як «останнього притулку негідників». Я далеко не певен, чи то справді Маркс, і чи я справді правильно це розумію. Бо я розумію це так, що кожен негідник, передусім негідник політичний, удається до патріотизму, як до нібито найвищого прояву моральності, аби замаскувати, що її, цієї моральності, насправді бракує....».

І все-таки неможливо пройти мимо відкритого листа, листа, який рельєфно окреслює нас, сьогоднішніх нас. Листа видатних людей сучасної України, лауреатів Національної премії ім. Тараса Шевченка Івана Драча, Анатолія Дімарова, Юрія Мушкетика, Миколи Жулинського, Володимира Яворівського, Володимира Базилевського, Михайла Слабошпицького, Павла Мовчана («Літературна Україна», 4 жовтня 2007). Ось його зміст: «Президенту України Ющенку В. А. Прем'єр-міністру України Януковичу В. Ф. Секретарю РНБО Плющу І. С. Генеральному прокурору України Медведьку О. І. В. о. Голови Служби безпеки України Наливайченку В. О. Міністру внутрішніх справ України Цушку В. П. Міністру охорони здоров'я України Гайдаєву Ю. О. Голові Федерації профспілок України Юріну О. В. Засобам масової інформації. 28. 09. 2007 р.

ЗУПИНІТЬ ЧОРНЕ РЕЙДЕРСТВО!

Шановні керівники держави!

Ось уже четвертий місяць флагман національної фармації ЗАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця» зазнає брутальних спроб рейдерського захоплення. Для досягнення своєї мети рейдери використовують усі можливі й, здавалось б, неможливі засоби: від рішень підкуплених судів, фальшування документів й аж до шантажу та брутальної сили. І це не одинокий факт розбою та звичайного бандитизму в Україні. Ще від початку 90-х триває переділ та захоплення власності в нашій державі. Олігархічні клани обдерли народ, привласнивши те, що за законами соціальної справедливості мало б належати всім, раніше було загальнодержавною власністю. В останні роки неймовірно активізувалося потворне явище рейдерства, що на жаль і сором, стало невід'ємною складовою нашого життя. Не перераховуватимемо тут усіх захоплених бандитами підприємств — не вистачить місяця; всі ці назви оприлюднено на сторінках періодики та в Інтернеті.

Велику стурбованість й тривогу визиває той факт, що навіть найвищі органи державної влади або ж вельми кволо реагують, або й зовсім не реагують на тотальну рейдерську практику наших днів. Інколи здається, що в Україні взагалі немає ніякої влади і чиєюсь злою волею її віддано на розграбування та знищення. Щоб і жодного спогаду не лишилося про законних власників, щоб біль несправедливості, наруги та кривди запікся у людських серцях. Щоб пограбовані, обдурені та знедолені, засліплені жадобою помсти люди почали чинити самосуд над кривдниками. Що це таке і що з цього виходить, ми знаємо, бо історія людства містить у собі жажливі і криваві сторінки, на яких торжествує насильство, яке відлунюється в часі і в поколіннях упродовж століть.

Здавалось б, Українська держава може тільки радіти від здобутків національної фармації. Логічним було б за такої ситуації мати важливі державні преференції для цієї галузі, адже кожен господар береже курей, які несуть золоті яйця. Але держава не тільки не опікується цією галуззю, а й не обороняє від злодіїв, що владарюють у нашому українському домі.

Свідченням цього — тисячі захоплених підприємств, майже легальні бандитські зграї, які діють під прикриттям органів законодавчої, виконавчої та судової влади, а також правоохоронних органів. Створюється враження, що рейдерство давно вже легітимізовано в Україні. І тільки ми, поодинокі наївні люди, про те нічого не знаємо.

У той час, коли національна фармацевтика досягла помітних успіхів для якомога широкого задоволення потреб населення України у безпечних,

якісних та ефективних лікарських засобах, рейдерські угруповання розпочали атаку проти всієї галузі. Чи не всі відомі фармацевтичні підприємства (ЗАТ «НВЦ «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод», Корпорація «Артеріям», ВАТ «Фармак», ТОВ «Фарма Старт», ВАТ «ІнтерХім») взяті на приціл рейдерськими бандами і відчують на собі специфічне зацікавлення та шпигунство з метою заволодіння конфіденційною інформацією підприємств, що завжди передусе рейдерським наскоком. А ЗАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця», яка стала першим з усіх фармацевтичних підприємств України об'єктом нападу, відстоює себе не тільки в судах, а й у фізичному протистоянні нападникам, які намагалися перешкодити навіть загальним зборам акціонерів. Це тільки найсвіжіший факт з історії оборонної війни, яку веде «Фармацевтична фірма «Дарниця» зі знавісними бандитами, які не бояться артикулювати погрози, кому з керівництва підприємства «будуть відірвані голови» сильними світу сього через їхнє небажання капітулювати.

Шановні керівники держави та відповідних міністерств і відомств! Чи Ви відчуваєте себе справді тими, ким називаєтеся?! Якщо це справді так, то зупиніть цей бандитизм. У Вашому розпорядженні є всі необхідні засоби впливу. Адже рейдерська війна не лише плодить легіони соціально-економічно покривджених, не лише нищить українську економіку, а й становить величезну загрозу національній безпеці України, ставить під сумнів навіть саму можливість існування справді демократичної, справді правової, в усіх розуміннях повноцінної Української держави.

Для всіх нас зміст цього листа, мабуть, щось на зразок «SOS». Одночасно для мене стало новиною, як багато фармацевтичних фірм і корпорацій на Україні. Адже це надприбуткові підприємства. А я лікар не знав про таку їх розгалуженість. Мені мало б бути соромно перед такими авторитетними і знаними людьми, не медиками, за свою неосвіченість. По-друге, я вважав, що людей, населення необхідно «обороняти» від фірм, а не навпаки. І знову я «помилився». По-третє, я не знаю що таке рейдерство і з чим його їдять. Із цієї статті у мене складається враження, мабуть, помилкове, що це прояв капіталізму в житті, може, дикого, але ж капіталізму, за що й боролися підписанти. По-четверте, я за те, щоб «Фармацевтична фірма «Дарниця» успішно розвивалася, в конкурентній боротьбі виготовляла більш якісні лікарські препарати. По-п'яте, мені дуже не хотілося, щоб такі вельмишановані мною люди були «адвокатами» великих, потужних приватних концернів, у яких достатньо своїх сил і можливостей захистити

себе. Але це моє особисте, суб'єктивне розуміння наших чеснот і гідності, не більше. Я не усупільнюю. Я лише думаю.

Так я думав вчора. Але продовжую думати з цього приводу і сьогодні... Іде час і з'являється стаття з цього приводу також в «Літературні газеті» (11 жовтня 2007) Михайла Слабошпицького «ЗЛЮДІЇ В ДОМІ». Стаття розлога, насичена фактами та прикладами і дуже тривожна. Я наведу тільки два перших абзацу з неї: «Якщо ви гадаєте, що в Україні не точиться війна, що в ній панує благословенний мир, то поїдьте в Дарницю, знайдіть там вулицю Бориспільську, а на тій вулиці ще здалеку побачите яскравий архітектурний ансамбль із логотипом славнозвісного підприємства.

Наблизившись до нього, побачите не тільки шеренги робітничої дружини, що зайняла довкола підприємства кругову оборону, автомобілі, які заблокували всі підходи до «Дарниці», а також і такий архітектурний аксесуар, як колючий дріт, що виконує свою функцію перепони при штурмі підприємства. У вестибюлі і повсюдно в адміністративному корпусі — мовчазні кремезні у камуфляжнім одязі і з тими поглядами, які не обіцяють нападникам нічого доброго. Чим не воєнна атмосфера?...».

Коли я закінчив читати цю статтю, мені стало моторошно і прийшли на пам'ять слова майстра, який ремонтував мою машину і, між іншим, сказав, звертаючись до мене: «Що ви добродію, про яку державу ви ведете мову, у нас немає держави». Це сказав представник «робітничого класу». А от як міркує з цього приводу представник «передової інтелігенції» поет, публіцист, перекладач, громадський діяч, член Національної спілки письменників, лауреат літературних премій імені Євгенія Маланюка, Михайла Коцюбинського та «Благовіст» Наталка Поклад: — Пані Наталко, чому не справдились надії, що їх плекали ті, хто стояв на Майдані? (запитує Ганна Лобановська, «Літературна Україна», 18. 10. 2007). — Скажемо відверто: вимріяної українцями Української держави як такої нема. Надбудова, що існує нині — з українським гербом, прапором та державним славнем — насправді фата моргана, на яку уповати дуже ризиковано. Сталася підміна. Українцям дозволили мати державні символи, себто зовнішній каркас держави, а самої держави з її суттю — ОХОРОНЦЯ Й ВИРАЗНИКА ІНТЕРЕСІВ НАЦІЇ — нема. На жаль, нинішня держава — це ніби дівочий вінок, символ цноти на голові у путани. У цій державі процвітає українофобство, відсутня державна ідеологія, її глибинний цементуючий дух, а сам господар — українець — принижений і загнаний на маргінеси. Він ще

в полоні своїх ілюзій, тож уперто уповає на доброго володаря та чекає манни небесної, не бажаючи чи не вміючи сам навести лад. А ще час від часу підкидається застрашуюча нісенітниця: ми, мовляв, на противагу цивілізованій Європі, занадто політизовані. Навпаки. Погляньте на наші кишенькові партії: вони не годні мобілізувати націю на дію. Народ не структурований, мало обізнаний з тим, що з ним творять, і не може протидіяти, як ті ж європейці. А щодо Помаранчевої революції, то це, на мій погляд, була просто геніальна драма. На суцільній руїні старого нове треба зводити з іншого матеріалу. Найміцнішим в даному випадку «матеріалом» був би націоналізм. А нам підсунули лібералізм, коли багаті стають ще багатшими, бідні ще біднішими, а інтереси нації — взагалі поза кадром. — Чи здатний український народ зробити так, щоб до влади прийшли патріоти? — Здатний, але чи саме нині — не знаю. До страшного поділу в релігійній, мовній та політичній сферах фатально додалося поглиблення розриву між кастою обраних (такими себе зробили депутати) і народом. Довгі 16 років платні патріоти кричали і кричать про любов до нього і водночас спокійненько дивляться, як той народ вимирає. А самі вже в штани не влазять од «тяжкої» роботи в парламенті та од пілг, які собі дружненько вирвали. І, головне, ні за що не відповідають. Підміна цінностей — чи не найболючіша хвороба нашого нинішнього суспільства. І цю хворобу посилено підживлюють, особливо серед молодого покоління...

А це вже думка з цього приводу місцевого депутата (Тернопільської обласної ради) Володимира Вороніна («Четверта влада», 19. 09. 2007):

ВЕРШИНА

Яка солодка мить — вершина,
«Вівати» чути звідусіль!
На площі жовто-сині стяги,
Та голубина заметіль
Поїздки, слава і прийоми,
Конгрес, парламенти стоять,
Рікою лилося шампанське,
Ця влада — чиста благодать!
Який початок, які плани?
А «любі друзі» та «куми»
На всі посади позлітались,
Як мухи в мед після зими.
Труба на газ, труба на нафту,
Спирти і цукор, і зерно,

Мо, дійсно, «руки ці не крали»,
Куди ж поділося воно?
Та спокій щез, хіба що сниться,
Від «Неї» завжди перекір
«Вона» в казну, а «кум» до себе,
І ти сприймав це як докір.
Терпів, терпів, та врешт зірвався,
«Сопливий» кум дорожчим став,
А «Ту», що тацю з булавою
Піднесла — згодом вщент прокляв!
Зі Сходу клани підлестились,
Отруєння своє простив,
Своїми «чистими руками»
Народу мрію знапастив.
«Блакитним» ти віддав державу,
Соратників пустив на фарш,
Тоді й з'явився у народі
Про того «Пасічника» шарж.
Проте останній шанс лишився,
Та честь свою ти захисти,
До того ж рідному народу
Покаявся би на хресті!
Цим свою гідність відродив би,
Відмивши булаву від бруду,
Щоб дати волю Україні
Та повернути віру людям.

У мене склалося таке враження, що «герой» цього вірша «Бовтав веслами, вдаючи, що хоче пливти. Насправді ж — каламутив воду» (Богдан Мельничук).

Мені подібне щодо нашої державності ніколи не спадало на думку. Я був упевнений, що я (ми) маємо державу, яка зветься Україною. Після такого монологу майстра, представника інтелігенції та місцевої влади, ось уже тривалий час у моїй голові не зникає питання: так що ми маємо — державу чи невизначений конгломерат? І друге. Наскільки прості люди мають чітке розуміння навколишнього.

Щодо останнього мені хотілося б навести деякі міркування Ганни Андриївни (нашої сусідки), якій понад 70 років і яка ось уже десятий рік носить нам з дружиною молоко від своєї Зорьки та періодично яйця, курячі. А цією осені ще й виростила для нас чимало гарбузів, каші з яких ми дуже

полюбляємо зі своєю «бабцею». Яка ж вона смачна! А ще ми з гарбузів готуємо котлети, печемо їх у духовці. Я цілу весну і осінь мрію про те, коли будуть дозрілі гарбузи.

Так ось, Ганна Андріївна, малоосвічена людина, висловлює свої думки завжди конкретно, зрозуміло, а часто й привабливо. Порівняно з висловлюваннями «шуфричей», «рудьковських»..., «кравчуків», «януковичів», «ющенків», «українського бурята»..., вона просто геній. Наприклад, у неї виникла можливість продати 14 соток свого городу по 3,5 тис. доларів за одну сотку. Моя дружина каже їй: «Як отримаєте такі великі гроші, покладіть їх у банк, будете отримувати великі відсотки, яких буде достатньо для вас і ваших родичів (своїх дітей Г. А. не має)». Ганна Андріївна зі знаком оклику відповіла: «Навіщо мені такі гроші?! Я всі їх віддам племінникам та внукам (двоюридним). Мені достатньо пенсії (500 грн.)». У дужках додаю, що моя сестра (81 рік) постійно повторює, що їй пенсії більш ніж достатньо.

Чи здатна «голова», скажімо, Коломойського (не впевнений, що вірно називаю прізвище) на таку думку? «Голова», яка за словами одного з керівників нашої Тернопільської філії «Приватбанку», отримує за рік з цього побічного для нього бізнесу, 100 млн доларів. Безумовно, не здатна. Ні «голова» Коломойського, ні «голова» Ахметова, ні «голова» Кучми, ні «голова»... Такі світлі думки їм (і багатьом з нас), мабуть, не притаманні. І таке явище можна пояснити забуттям призначення людини.

НАЗНАЧЕНИЕ ЧЕЛОВЕКА

В 31-й беседі на євангеліє св. Іоанна Богослова великий вселенський учитель, св. Іоанн Златоуст так говорив про призначення людини: «не для того Бог ввел нас в настоящую жизнь и дунул в нас душу, чтобы мы пользовались только настоящим, но для того, чтобы все делали для жизни будущей; ибо только безсловесные созданы для одной настоящей жизни. А мы получили бессмертную душу для того, чтобы вполне приготовиться для будущей жизни. Если кто спросит: какое назначение коней, ослов, быков и других животных; то мы скажем, что не другое как только то, чтобы они служили нам в настоящей жизни. А о нас нельзя сего сказать, для нас есть лучшее состояние после настоящей жизни, и нам все надобно делать так, чтобы там просиять, ликовать с ангелами, предстоять Царю небесному всегда, в бесконечные веки. Для того и душа наша создана бессмертною, да и тело будет бессмертно, чтобы мы наслаждались бесконечными благами» (Із XXXI бесіди св. Іоанна Злат. на єв. от Іоанна).

Але все ж такі епохальною є думка майстра моєї машини щодо наявності в нас держави, з якою, в якійсь мірі, згідний і Петро Ребро:

ЗА ПОКУПКОЮ

Прибув вуйко до столиці
Із села Левади
Й походжає він довкола
Верховної Ради.

В нього ветха куфайчина,
Не міські манери.
І спинили його браві
Міліціонери.

— Хоч і косите, — говорять,
—

Ви під тракториста,
Але погляд нехороший —
Як у терориста.

— Хай Бог милує! — дідуля
Аж перехрестився. —
Зі шляхетною метою
Я сюди прибився.

Річ у тому, що Левади
Дихають на ладан:
Мужики перевелися,
Мов прийшов Бен Ладан.

Є у нас лише начальство
Та ще податківці
Та ще фермер, але в нього
Чомусь дохнуть вівці.

Ані клубу в нас немає,
Ані шкіл, ні ясел.

Не лишилося нічого,
Крім красивих гасел.

Нема кому шевцювати
І ковалювати,
А у вас тут, кажуть, можна
Купить депутата!

Але Михайло Слабошпицький, та й ми з ним надіємося: «Щоправда, лишається ще одна надія. Надія на те, що президент, прем'єр-міністр та інші наші високі фігуранти владного олімпу нарешті збагнуть небезпеку розвалу держави і згадають не тільки які права, а й обов'язки ми їм делегували, і втрутаються в такі ситуації. Бо наші владці чомусь набагато краще пам'ятають саме про права, а ось із обов'язками — з цим у них, на жаль, складніше. Тут у них бувають доволі часто рецидиви амнезії...».

Я був здивований, коли мені стало відомо, що «війна» відбувається не тільки на «Дарниці», а й на «Борщагівці» і, можливо, на інших «фронтах».

Це підтверджує Ольга Григоренко також у розлогій статті **«СТРАТЕГИЧЕСКИ ВАЖНЫЙ СКЕЛЕТ, или КАК РАЗРУШАЮТ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКУЮ ОТРАСЛЬ»** («Зеркало недели», 13 октября 2007). Наводжу тільки останній абзац цієї статті: «Покупая лекарства, массовый потребитель не очень обращает на фирму-производитель, хотя, безусловно, есть исключения. Важно другое — продукцию «Борщаговки» хорошо знают по всей Украине, ей доверяют и врачи, и пациенты.

Практически в каждой больнице — в хирургии и терапии — используют стерильные антибиотики БХФЗ, большим спросом пользуется группа кардиопрепаратов, предназначенная для лечения инфаркта миокарда, а также гипертонической болезни, к тому же завод выпускает все четыре базовых препарата для лечения туберкулеза. Предприятие постоянно вкладывает средства в выпуск оригинальных лекарственных препаратов. При этом чиновники считают, что это не стратегически важный для нашей страны завод! Тот, кто стоит за кулисами рейдерских атак, очевидно, не согласен с такой оценкой. Поэтому и раздул огонь войны, подбрасывая в него компромат с тем, чтобы подорвать авторитет БХФЗ, отбить охоту у зарубежных солидных покупателей. Не исключено, что и КГГА поспешит сбить с рук акции «проблемного» предприятия. Безусловно, лакомый кусок готовится для того, кто хорошо знает наши правила игры и абсолютно не боится, что вместе со шкафом ему достанется и скелет. Он сам его туда спрятал».

Навіть наведеного достатньо, щоб з'явилася думка про перемогу процесів руйнації над процесами будівництва нової України. І все ж таки, виходячи з історичної закономірності, нам необхідно бути впевненими, що ці процеси поміняються місцями і ми будемо свідками розквіту своєї держави. Правда, таке можливе за умови, що ми будемо не пасивними спостерігачами, а активними будівничими, як Михайло Слабошпицький, Ольга Григоренко, Євген Свєрстюк...

Не будемо думати, що колись загине наша надія. Навпаки, поки буде сходити сонце, доки буде виправдуватися наша надія на краще.

Сквозь эту ночь, и шторм, и тьму,
Покажет вера свет ему.
И темноту прорежет луч —
И, зная, что всему есть срок,
Я буду ждать — и даст мне Бог
Увидеть солнце между туч.

Джон Уиттиер

Думаю. Думаю про себе, про своїх співгромадян, про наші дії, про те, що аналіз власного життя дозволить знайти нам чимало «шрамів» і «провалів» щодо послідовності «святому Духу».

Давайте розпочнемо з нашого каяття, хоча б перед собою, за скоєне, а потім спробуємо втілити в життя такі високі розуміння, як честь і

гідність. І перший крок, найвірніший крок — це повага та любов до ближнього.

Можливо, що я й «загнув» чи «перегнув» під впливом переконливих думок Володимира Бортко та Євгена Сверстюка. Однак це не моя «стихія». Мені ближче інше:

Красо України, Подолля!
Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не знавало!

Он де балочка весела,
В ній хороші, красні села,
Там хати садками вкриті,
Срібним маревом повиті,
Коло сел стоять тополі,
Розмовляють з вітром в полі.

Хвилюють лани золотії,
Здається, без краю, — аж знову
Бори величезні, густії
Проводять таємну розмову.

Он ярочки зелененькі,
Стежечки по них маленькі,
Перевиті, мов стрічечки,
Збігаються до річечки,
Річка плине, берег рвучи,
Далі, далі по під кручі...

Красо України, Подолля!
Розкинулось мило, недбало!
Здається, що зроду недоля,
Що горе тебе не знавало!

Леся Українка

Спогади і сьогодення, окрім нашої свідомості і волі, з'єднуються в одне ціле сузір'я, яке щораз змінює свої кольори та форму і, таким чином, уявляє собою наше різноманітне життя. Отже, спогади є важливою цеглиною палацу життя кожної людини. Іноді спогади значно переважають у життєвих процесах над сьогоденням. Питома вага спогадів у житті кожної людини залежить від її індивідуальних особливостей і, особливо, від віку. Недаремно А. Тер'єр стверджує: «...Есть, наконец, еще одна музыка,

которую понимают, которой наслаждаются только те, кто, подобно мне, прошли три четверти своего жизненного пути. Это музыка, так сказать, внутренняя, умственная, и лишь душа одна схватывает ее немые аккорды, — это музыка воспоминаний».

Я думаю, що спогади притаманні не тільки старшим людям, а й молодим. Тільки питома вага їх у життєвих процесах різна, залежно від віку. Така вже закономірність: молодість мало озирається, а зрілість, і тим більше «перезрілість», рухаються вперед з головою, оберненою назад, — щоб чогось не сталося негативного. Я б погодився з Р. Емерсоном, який вважає, що «в молодості ми буваємо реформаторами, в старості — консерваторами. Консерватор шукає добробуту, реформатор — справедливості і істини». Ось що різнить різні вікові групи. Ось чому молодим завжди необхідно давати «дорогу». Ось чому молодим і не треба чекати, коли їм відкриють «дорогу», вони мусять пам'ятати, що «Хто в 16 років не революціонер, тому в 30 років не достане відваги бути начальником пожежної команди» (Андре Моруа). По-іншому слово «революціонер», у якійсь мірі, можна замінити словом «амбіція».

Щойно я захистив докторську дисертацію в Харкові, як полтавчани пропонують мені зайняти посаду завідуючого курсом дитячих хвороб стоматологічного інституту. Я відмовляюся. Завідувачем кафедри я б погодився. Через рік мені пропонують посаду професора кафедри педіатрії на 0,5 року (пояснення: відсутність педагогічного стажу), а потім — завідувача кафедри Вінницького медичного інституту. Я відмовляюся. Згідний тільки за умови, якщо одразу завідувачем. У ті роки така поведінка була для мене звичною, зрозумілою. Сьогодні я не зовсім розумію свої рішення в такому напрямку. Сьогодні я не вбачаю достатніх підстав для відмови від запропонованих посад. У молодості я дивився тільки вперед, а в старості дивлюсь не стільки вперед, скільки по сторонах і назад.

Другий приклад. Через майже два роки «безробіття» ректор запропонував мені 0,25 ставки професора кафедри педіатрії з виконанням обов'язків радника ректора. По-перше, я міг нормально «функціонувати» без 0,25 ставки. По-друге, така пропозиція принижувала мою гідність фахівця. А я погодився. Чому? Тільки меркантильність. Тільки добробут. Я тут же призначив стипендію моїм внукам ім. І. С. Сміяна в розмірі 100 грн. щомісяця. Так що молодість (революційність) і старість (консерватизм) є звичайним, фізіологічним проявом життєдіяльності людини. Із цим слід рахуватись, такі особливості необхідно враховувати й у різноманітних ситуаціях. І все

це підводить мене до висновку — керівниками мають бути молоді, які враховують корисний досвід «старших».

Одним словом, все складніше в житті, аніж це можна відтворити на папері.

Суть человека постигнет тот,
Кто сущность пса в себе убьет.

Муслихадим Саади

А це — маловірогідно. У собі... Зовсім недавно Віталій Коротич у гостях в Гордона сказав, що Дмитро Павличко — відомий поет, але його особливістю є швидке перевтілення: з комуністами він комуніст, з націоналістами він націоналіст, з антисемітами він антисеміт...

Дуже скоро в газеті «Літературна Україна» (4. 10. 2007) з'явилась на цей діалог реакція Головного редактора газети та харків'янина Миколи Полежаєва. Останній, до речі, навів такий свій вірш:

На телеекрані — Коротич,	Не всі ми такі уже темні,
Поряд — поштивий Гордон,	Хоч, вибачте, — не зі столиць.
Недозріле жито толочать	Не падали і не впадемо
Ревнителі п'ятих колон.	Перед псарями ниць.

Автори цих статей чомусь не звернули уваги на те, що Віталію Коротичу, з його слів у цьому діалозі, не вдалося знайти ані на «Петрівці», ані на «Хрещатику» жодної української книги для «читання». Думаю, що це щось більше, ніж недостатня любов до окремого українського поета.

В свою чергу Д. Павличко в розлогій статті «Син Карпат» («Літературна Україна» 27 вересня 2007) пише: «...Василь Дурдинець безперечно належить до видатних політичних діячів, які творили (творили чи спотворили? — І. С.) нову історію України, як Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Іван Плющ, Костянтин Морозов. Вони підсилили своїм стражданням і героїчним патріотизмом чин творчої та наукової інтелігенції, зрештою, волевияв усього українського народу, наші прагнення до суверенного національного державного життя...».

Які ми різні, як ми по-різному розуміємо навколишній світ. Я навіть уві сні не міг би уявити, що Кравчук, Кучма, Плющ... «страждали» і проявляли «героїчний патріотизм». У мене склалося таке індивідуальне враження, що вони просто влаштовували власне комфортне життя. На відміну, наприклад, від Левка Лук'яненка і багатьох інших, яких можна назвати патріотами своєї держави без лапок. Чому Дмитро Павличко не написав ще

й про Ющенка і Януковича, мені не зрозуміло. Тим більше, що В. Ющенко «начепив» йому на лацкан піджака золоту зірку Героя...

Як би хотілось, щоб **«НЕВИМОВЛЕНІ СЛОВА»** Дмитра Павличка були вимовлені:

Я був послом. Ходив щодня
На ланчі та на раути.
Я чув, як славилась брехня,
Глушилась думка правди.

Та я мовчав як дипломат,
Неначе й не боліло,
А дух мій був, мов криці шмат,
Розпечений на біло.

Я мовчав, як битий кінь,
Що не ірже від болю.
Душа кричала: «Маску скинь,
Явися, будь собою!»

Та я мовчав. Здається все,
Що промовчав, забуте.
Але воно мене гризе,
І не дає заснути.

Щось ніби в серці ожива,
Хтось кличе за стіною.
Я досі чую всі слова,
Невимовлені мною.

10 VII 2007 Будапешт

Я порівнюю «змістовні» слова Д. Павличка про «героїв» України зі словами Володимира Тендрякова з оповідання «Революція! Революція! Революція», яке він подав до друку в 1990 році, за радянсько-комуністичних часів, коли Володимир Ленін був ідолом для багатьох і багатьох мільйонів людей земної кулі. І мені ближче відчуття духовності з В. Тендряковим. Ось вони:

«... Двое в комнате:

Я

И Ленин...

Наша беседа кончилась, Владимир Ильич.

После того, что я услышал от Вас, может показаться, что я должен проникнуться к Вам недоброжелательством, если не лютой ненавистью — такое, мол, натворил в истории! Но тогда я должен считать, что от Вас зависел ход истории. А я на протяжении всей беседы пытался доказать обратное: не Вы поворачивали течение жизни, а жизнь сама тащила Вас, занося в омуты. Вы — яркий пример человеческой самонадеянности и человеческого бессилия. Пробежав за несколько тысячелетий от первобытного костра до двигателя внутреннего сгорания, человек уже возомнил, что может управлять собственными судьбами. Не так-то просто оказывается. И

на непомерные претензии — издевка: выдвинут вождь народов, которого буквально все благие намерения оборачивались тягчайшим злом.

Не будь Вас, был бы кто-то другой, похожий. И Ваше место в истории не могла занять фигура типа Эйнштейна от социологии. Нет, тот, другой непременно оказался бы столь же незатейливо прост, категоричен, фанатичен, резок до агрессивности, чтоб неискушенный народ мог понять его, выразить через него свою ненависть, скопившуюся от безвыходной нищеты, забитости и угнетения. Не будь Вас, пошли бы за Львом Троцким — вполне подходил. Так можно ли винить Вас, Владимир Ильич, что Вы оказались именно таким, какой нужен народу?

Винить народ тоже глупо. Яблоко не виновато, что оно зелено.

Вы и Ваша деятельность, Владимир Ильич, — частное проявление человеческого развития, некой исторической неспелости.

Вы — сын своего времени, я — своего. За те полвека, которые нас разделяют, произошло так много наглядно больного, уродливого, что не понять заблуждений прошлого мог только законсервированный идиот. То, о чем я здесь говорил, никак не великие откровения. Это теперь если не осознает, то чувствует уже каждый. Иначе даже школьник скептически относится к официальному славословию по Вашему адресу, а я и в двадцать с лишним лет еще молился на Вас с восторгом.

Если бы я сейчас проникся к Вам ненавистью, это доказывало бы лишь одно: я разуверился в прежнем божестве, считаю себя обманутым — не получил спасительного средства. Значит, я не рассчитываю сам понять, сам открыть, надеюсь на благодать свыше. Значит, я каким был верующим, таким и остался, готов сменить лишь идола.

Нет, хватит! Хочу мыслить, а не верить в чьи-то готовые догматы! Хочу искать и понимать, не считаясь с обожествленными авторитетами!

Двое в комнате,
Я

И Ленин...

Прощайте...».

Мужні слова. Слова талановитого письменника і мислителя. Мислителя світового виміру.

А нам, на превеликий жаль, часто притаманна хода з постійною думкою про те, як би чого не сталося, що засмутить наше життя. Більш того, ми стверджуємо, що ми господарі у своїй хаті. Але це виходить за Степаном Руданським:

ГОСПОДАР ХАТИ

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся;
Сюди-туди по кутках —
Та й під піл сховався.

Та лопатою під піл:
«А виліжай, враже!»
А той далі у куток
Та й до неї каже:

«Геть, погана сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай,
Я господар хати!»

Про самого В. Коротича те саме можна сказати, що він казав про Д. Павличка: він то киянин, то москвич, то американець, знову москвич, киянин, то... А сьогодні — «бульварист» (маю на увазі газету «Бульвар»).

Одним словом, адаптація (от познелат. *Adaptatio* — приспособление, в биологии — совокупность морфофизиолог., поведенческих, популяц. и др. особенностей биол. вида, обеспечивающая возможность специфич. образа жизни особей в опред. условиях внешн. среды. А. наз. и сам процесс выработки приспособлений. В физиологии и медицине обозначает также процесс привыкания. — Сов. энцикл. словарь. М., 1987) притаманна всьому живому, а людині насамперед. Ми постійно перебуваємо в процесі адаптації.

Зима. Температура повітря 27 градусів морозу. Я вдягаюсь тепло (шапка, тепла курка, теплі черевики...), мені комфортно, я сприймаю зиму як дар Божий: сніг являє собою неосяжний покрив землі, він посиляє мені сріблясті відлуння кожної сніжинки, нагадує про себе різноманітним, приємним скрипінням під ногами, робить дерева загадовими силуетами різноманітної зіркової форми, робить повітря, яке я вдихаю, приємно подразливим та збуджуючим... Мені добре. Життя сприймається тільки в рожевих барвах. Невже буває в природі ще щось більш привабливе і приємне!?

Мені так добре, що не можу забути відчуття зими в дитинстві. Я знімаю свій «кожух», розстилаю посеред подвір'я вовною наперед, лягаю під промені сонця, до мене біжить мій друг Лорд (пізніше Ярик), лягає поруч, і нам найкраще у світі, і нам усе навколо ввижається чудовим, милим,

мальовничим. Отже, ми прегарно адаптувалися до сьогодення. Дійсно, немає поганой погоди, а є поганий одяг, як кажуть французи.

Літо. Тепло, тепло! Я виходжу на подвір'я вранці в одних трусах (пробачте). Повітря свіже, надзвичайно свіже. Я вдихаю його на повні груди, а мені все мало і мало його. Повітря ніжно огортає моє тіло, ніжно лоскоче мою стару шкіру, я молодію, мені хочеться не тільки жити, а й творити. Це означає, що повітря своєю температурою, своїми різнобічними властивостями ще й «промиває» мої мозки.

Я не тільки адаптуюсь до природи, я ще й використовую її на свої потреби. Моя адаптація доходить до досконалості. І так далі, і тому подібне...

Адаптація в суспільстві не завжди приносить насолоду тому, хто адаптується. Ну, наприклад, Кінаху, Морозу...

Воістину: «Только в забвении достоинства своего существа человек может прилепляться к вещам, недостойным Бога (то есть только Бог есть объект, достойный человека и соответствующий достоинству человека). И поэтому, чтобы доказать человеку достойнейшим образом, что только в Боге состоит полное блаженство человека, Бог непосредственно и воспринял человеческое естество» (Фома Аквінський).

Коли я читав лекцію студентам про акселерацію (прискорений розвиток) людини в дитячому віці, то на підставі наукових досліджень стверджував, що таке явище, насамперед, притаманне людям енергійним, з достатньо розвинутим інтелектом, готовим щомиті до зміни місця проживання (із села в місто)...

Отже, з цієї точки зору, і Д. Павличко, і В. Коротич належать до людей з високорозвиненим інтелектом. Вони завжди готові рухатися, діяти, реагувати, адаптуватися... Таким чином, це позитив людський, а не навпаки.

І все-таки: «Усвідомлення чесно прожитого життя і спогади про свої добрі вчинки — дуже приємні» (Марк Туллій Цицерон). Давайте поводитися в житті так, щоб нам завжди було «дуже приємно».

Нам, людям старшого покоління (старикам), притаманна властивість «бурчати» та давати різноманітні поради. Ось одна з них.

ПОРАДА

Не дивись, дитино телевізор,
Краще те створіння обминай,

Бо від нього віє атавізмом,
Там немає правди про наш край.

Там страшні розлючені обличчя
Шовіністів — наших ворогів,
Нам вони давно добра не зичать,
Нас не поважають поготів.

Там якісь приبلуди заправляють,
Знахабніла і підступна рать, —
Все, що українське, зневажають,
Все, що дороге для нас, ганьблять.

Краще подивись на світ барвистий,
Де невинний рух і почуття,
Та птахів послухай голосистих,
Кожен з них — то радість відкриття.

Прочитай поезії, романи,
Там достойні лицарі-мужі
І вся правда про наш край коханий,
Щедрість української душі.

Там краса і делікатність слова
Й гонор, що у правнуках не згас,
Там звучить дзвінка багата мова,
Наче пісня, що підносить нас.

Світ чарівний і чарівні люди,
Подивися і послухай їх,
Там нема підступності, облуди,
Там розмова щира, щирий сміх.

Привітай веселку понад лісом,
З друзями в зелений гай біжи...
Не дивись, дитино, телевизор,
Душу свою чисту збережи.

Олесь Лупій

Я думаю, що не тільки мені, а й Олесю Лупію відомо, як важко «душу свою чисту зберегти». Тут і індивідуальні особливості кожної людини, і різне розуміння подій — залежно від інтелекту, особливостей виховання і навіть віку.

Щодо останнього, то А. Шопенгауер пише:

«Чего зрелый человек достигает опытом своей жизни и благодаря чему он смотрит на мир иначе, чем юноша и мальчик, это, прежде всего, — беспристрастие. Только он начинает смотреть на вещи совершенно просто и берет их за то, что они есть, — между тем как для мальчика и юноши истинный мир закрыт или искажен призраком, сотканным из собственных причудливых созданий, унаследованных предрассудков и странных фантазий. Ведь первая задача, предстоящая опыту, заключается в том, чтобы освободить нас от химер и ложных понятий, которые укоренились в юности. Уберечь от них юношеский возраст было бы, конечно, лучшим воспитанием, правда — лишь отрицательным: но это очень трудное дело. Для этой цели пришлось бы вначале держать кругозор ребенка в возможно более узких рамках, но внутри их сообщать ему исключительно отчетливые и правильные понятия; только после того как он верно усвоит все, в них заключенное, можно бы постепенно расширить этот кругозор, постоянно заботясь о том, чтобы позади не оставалось ничего темного, а также ничего понятого наполовину или превратно. При таком приеме понятия ребенка о вещах и человеческих отношениях все еще оставались бы ограниченными и очень простыми, но зато были бы отчетливыми и верными, так что всегда нуждались бы только в расширении, а не в исправлении, — и так вплоть до юношеского возраста. Метод этот особенно требует, чтобы детям не давали читать романов, а заменяли их подобающими биографиями, как, например, биографиями Франклина, морицевской биографией Антона Рейзера и т. п.

Когда мы молоды, нам кажется, будто важные и знаменательные в нашей жизни события и лица будут появляться при звуках труб и литавр; в старости, однако, взгляд на прошлое показывает, что все они пробрались без всякого шума, через заднее крыльцо и почти незаметно.

С разбираемой здесь точки зрения, жизнь можно, далее, сравнивать с вышиванием, в котором каждому в течение первой половины своего века приходится видеть лицевую сторону, а в течение второй — изнанку: последняя не столь красива, зато поучительнее, так как позволяет видеть связь нитей...».

Ось чому ми такі різні. Ось чому наші уявлення про навколишній світ і явища не можуть бути однаковими. А тому зрозуміло, що «Ми бачимо речі не такими, які вони є, а такими, якими ми є» (Талмуд).

Наведене дозволяє мені говорити про необхідність, принаймні, розуміння таких закономірностей:

1. Ні в якому разі і ніколи не слід підганяти розуміння будь-якого процесу, явища тільки «під себе». Докладай усіх зусиль, щоб зрозуміти свого ближнього, його дії, вчинку, погляду... У нормі — вони різні. При патології — вони одноманітні. Адже «Зовнішній вигляд речей змінюється залежно від наших почуттів, і ми бачимо в них чарівність і красу, тоді як насправді чарівність і краса перебувають у нас» (Халіл Джібран);

2. Постійно (!) докладай зусиль щодо власного самовдосконалення, яке б дозволяло бачити красоту і чарівність навколишнього світу: живого і не «живого» (беру в лапки тому, що вважаю все живим — річку, гору, море, камінчик...). Від цього залежить наповнення мого (твого) життя щасливими хвилинами, годинами, тижнями, місяцями, роками...

Щасливий той, хто в час весни
Ловив в житті рожеві сни,
Чий спів лунав, гримів з громами,
Гудів, шумів, дзвенів з лісами.

Нещасний той, хто (долі) злій
Віддав всі роки молоді,
Хто ніс, як хрест, єдину думу,
Не чув ні голосу, ні шуму...

О, той щасливий, хто красі
Віддав літа і сили всі...

Олександр Олесь (1910 рік)

Як важливо помічати, що ти постійно перебуваєш під дією чудових, животворних сил природи, та відчувати їхній подих:

По саду, по темнім гаю
Цілий день блукаю я.
Все ходжу, дивлюсь, гукаю:
«Де ти доленька моя?

Де знайти тебе, незнану:
Чи на горах, чи в ярах,
Чи під крилами туману,
Чи між травами в степах?..»

А щасливий день сміється,
Тоне в тисячах пісень.
Луг зелений... річка в'ється...
Квіти бузу і вишень...

Буз!.. Ага! Колись у бузі
Щастя дівчина знайшла.
Йшла смутна, в сльозах і в тузі
І співаючи пішла...

Я зірвав квіток без міри,
Я не можу відшукать:
Три, чотири, три, чотири —
Де ти щастя, де ти п'ять?

А щасливий день сміється,
Тоне в тисячах пісень.
Луг зелений... річка в'ється...
Квіти бузу і вишень...

Озирнися навколо! Придивися! Ти (я) завжди, в кожному пору року, знайдеш чарівні прояви природи. Її тягу до тебе, її пісню до тебе, її любов до тебе. І ти (я) здивуєшся своїй неухильності до неї, своїй невдячності до неї...

Одночасно людина має пам'ятати і бути готова до того, що її постійно оточує «добро» і «зло». Фома Аквінський ще в XIII столітті писав: «Коль скоро Бог есть всеобщий распорядитель всего сущего, должно отнести к его проведению то, что он позволяет отдельным недостаткам присутствовать в некоторых частных вещах, дабы не потерпело ущерба совершенство всеобщего блага. В самом деле, если устранить все случаи зла, то в мироздании недоставало бы многих благ. Так, без убийства животных была бы невозможна жизнь львов, а без жестокости тиранов — стойкости мучеников».

Дивуєшся, дивуєшся і ще раз дивуєшся тому, що сотні, і навіть тисячі років тому, людина була надзвичайно мудра. Хіба хто-небудь сьогодні зможе заперечити твердження Фоми Аквінського? Приміряє на себе його думку — і погодиться.

Зло завжди вдалині і поруч. Але від зла кожна людина має можливість віддалитися, а то й побороти його. Необхідно тільки знати відповідь на запитання:

ПОЧЕМУ ПРИ БЛАГОДАТИ БОЖІЕЙ НЕ ВСЕ СПАСАЄМСЯ?

На поставлений вопрос св. Иоанн Златоуст отвечает: «потому, что вы сами не хотите», «ибо благодать при всем том, что она благодать, спасает желающих, не тех, которые не хотят и отвращаются благодати, которые постоянно восстают на нее и противятся ей». (На посл. к римл. беседа 18, п. 6).

З якого боку я не підходив би до свого життя, своїх спогадів і роздумів, переконуюсь, що добро, світло, надія, оптимізм... завжди переважає над злом, над мороком, пригніченням... Та й саме життя — це вже рух, розвиток, різноманітність, спілкування з Небом і Землею, неосяжна численність відчуттів і серед них — відчуття нескінченності життя і святої віри.

БЛАГОТВОРНЫЯ ДЕЙТВІЯ ВЕРИ

Свята вера! Ты не раз
Людей спасала от мучений,
И только твой небесный глас
Разсеял мрак земных сомнений.

Для всех времен, для всех веков,
Для всех народов, поколений,
Гремит твой глас звучней громов,
Что будет, будет воскресенье,
Что смерти вечной больше нет:
Из гроба жизнь, из мрака свет,
Из недр погибели — спасенье,
Из бездны тленья — нетленье!..

Надеждин

Через три місяці мені виповниться 79 років, а я їду до Києва (4. 10. 2007) на офіційний захист докторської дисертації Галини Андріївни Павлишин на тему: «Клініко-патогенетичні та морфологічні паралелі перинатальної інфекційної патології у новонароджених та оптимізація лікування», як науковий консультант.

Не сидиться вдома. На природі. У тиші та спокої.

Мені було приємно зустрітися та поспілкуватися зі своїми колегами, членами спеціалізованої вченої ради із захисту дисертацій Київського національного медичного університету.

Міністерство охорони здоров'я України
Національний медичний університет
імені О.О.Богomoльця

Павлишин Галина Андріївна

УДК: 618.3-022-053.31-008.9-02:618.3-022]-08

**КЛІНІКО-ПАТОГЕНЕТИЧНІ ТА МОРФОЛОГІЧНІ ПАРАЛЕЛІ
ПЕРИНАТАЛЬНОЇ ІНФЕКЦІЙНОЇ ПАТОЛОГІЇ У
НОВОНАРОДЖЕНИХ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ ЛІКУВАННЯ**

14.01.10 – псалітріа

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора медичних наук

Київ-2007

Дисертацію с рукопис

Робота виконана в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я.Горбачевського.

Наукові консультанти:

- член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор **Сидін Іван Семенович**, Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України, професор кафедри педіатрії з курсом дитячої хірургії;
- доктор медичних наук, професор **Гнатюк Михайло Степанович**, Тернопільський державний медичний університет імені І.Я.Горбачевського МОЗ України, професор кафедри загальної, оперативної хірургії та топографічної анатомії, травматології та ортопедії.

Офіційні опоненти:

- доктор медичних наук, професор **Шуцько Євгенівна**, Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика МОЗ України (м. Київ), завідувач кафедри неонатології;

- доктор медичних наук, професор **Знаменська Тетяна Константинопільна**, Державна установа "Інститут пелатрії, акушерства і гінекології АМН України" (м. Київ), завідувач відділення неонатології;

- доктор медичних наук, професор **Тищенко Валентина Анатоліївна**, Дніпропетровська державна медична академія МОЗ України, професор кафедри госпітальної пелатрії МОЗ та неонатології.

Закмет відабується " 4 " листопада 2007 року о 19⁴⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 26.003.04 у Національному медичному університеті імені О.О.Богомолца за адресою: 01601, м. Київ, проспект Перемоги, 34.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного медичного університету імені О. О. Богомолца (01057, м. Київ, вулиця Зоологічна, 1).

Автореферат розісланий " _____ " _____ 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор медичних наук, професор

 А.Я. Кузьменко

Безумовно, на мене надзвичайно позитивно подіяло добре і тепле ставлення всіх, з ким довелося спілкуватися на цьому високому науковому зібранні. Адже це «айсберг» наукової педіатричної думки України.

Останній раз я спілкувався з великим загалом педіатрів більше року тому, на конгресі неонатологів України, в травні 2006 року. На ньому я виступив з доповіддю, у якій висловив свої погляди на диференціальну діагностику жовтяниць у періоді новонародженості та особливості їх лікування.

Міністерство охорони здоров'я України
Національна медична академія післядипломної освіти ім. П.Л. Шупика, кафедра неонатології
Асоціація неонатологів України

Матеріали
IV Конгресу неонатологів України
«Актуальні питання
неонатології»
16-17 травня 2006 року

Диференціальна діагностика жовтя-
ниць в періоді новонародженості

І.С. Сміян, Г.А. Павлішин
Медичний університет ім. І.Я.Горбачевського

Перинатальна інфекція в структурі
неонатальної смертності

І.С. Сміян, Г.А. Павлішин, Г.І. Корицький, Н.В. Пасяка, В.В. Стеценко
Тернопільський медичний університет ім. І.Я. Горбачевського
м. Київ-2006 Тернопільська обласна дитяча клінічна лікарня

Генеральний спонсор компанія
«Нутриція Україна»

Я, Валентина Андріївна Тищенко (завідувач кафедри неонатології Дніпропетровської медичної академії, професор, доктор медичних наук), Олена Григорівна Сулима (професор кафедри неонатології Київської національної медичної академії післядипломної освіти, доктор медичних наук, багаторічний головний неонатолог МОЗ України в минулому, голова асоціації неонатологів України), Аза Сергіївна Лихачова (професор кафедри неонатології Харківської медичної академії післядипломної освіти, багаторічна завідувачка цієї кафедри в минулому, доктор медичних наук).

Бачите, як ми активно керуємо ходом конгресу. Особливо це «керування» проявляється з боку Олени Григорівни, що видно з фотографії. Адже вона головний організатор цього зібрання. Коли з нею спілкуєшся, складається враження, що, крім новонароджених, їй ніщо у світі не цікавить. Щира любов і відданість своєму фаху сприяли значному розвитку неонатології в Україні. Я стверджував і стверджую, що жодна галузь медицини в Україні не має таких вагомих здобутків, як неонатологія. Неонатологи України довічно пов'язані з пуповиною своїх «підопічних». Пов'язані любов'ю, відчуттям постійної відповідальності за здоров'я майбутнього України, відповідальністю за здоров'я і життя найбільш незахищеної частини нашої людності — народжених.

Аза (Сергіївна) була моєю однокурсницею. Я навчався в шостій, а вона в четвертій групі педіатричного факультету Харківського медичного інституту. Я й сьогодні уявляю її жвавою, бешкетною, відчайдушною, комунікабельною дівчиною 50-х років минулого століття. І чудово, що вона віддала свої здібності, енергію, працелюбність тим, хто тільки-но з'явився на цьому такому складному «білому світі».

Також під час «керування» зібранням, яке назвали конгресом неонатологів. Але в іншому виконанні. Ліза Євгенівна Шунько (завідувач кафедри неонатології Київської національної медичної академії післядипломної освіти, головний неонатолог МОЗ України, професор, доктор медичних наук), я (щось розвеселився старик: чи то чудовою доповіддю колег, чи виглядом молодої симпатичної жіночки — сусідки), Микола Леонідович Аряєв (завідувач кафедри педіатрії Одеського медичного університету, проректор з профілактично-лікувальної роботи цього ж університету, член-кореспондент АМН України, професор, доктор медичних наук).

Два члена-кореспондента АМН України. Один — активно лисіючий і розпочинає сивіти, другий — давно сивий і розпочинає лисіти. Але є й багато спільного: відданість і любов до свого фаху, висока активність у наукових пошуках удосконалення педіатрії, удосконалення методів збереження здоров'я і життя малюків, в тому числі й новонароджених. Настрій у нас — дай Боже кожному.

А тому в цей час можна відчути, що:

В мире, где всяк
Сгорблен и взмылен,
Знаю — один
Мне равносилен.

В мире, где столь
Много хотим,
Знаю — один
Мне равномошен.

В мире, где все —
Плесень и плющ,
Знаю: один
Ты — равносущ
Мне.

Марина Цветаева

Ще декілька фотографій з цього конгресу на згадку, на згадку переважно мені — людині, якій спогади прикрашають життя.

Професор, доктор медичних наук, завідувач відділення неонатології інституту педіатрії, акушерства і гінекології АМН України Тетяна Костянтинівна Знаменська розповідає мені про життєві труднощі організації медичної допомоги новонародженим у своєму відділенні та в Україні.

З нею дуже приємно спілкуватися не лише тому, що вона дуже симпатична жінка, а й тому, що вона здатна донести свою думку до слухача чітко окресленою та зрозумілою. Її науково-практичні розробки є важливим орієнтиром для неонатологів країни.

Я її повністю розумів, хоча Фрідеш Карінті стверджує зворотнє: «Ну як жінка і чоловік можуть зрозуміти один одного, адже обоє бажають різного: чоловік бажає жінку, а жінка бажає чоловіка».

І знову ми: Микола Леонідович, Олена Григорівна та я. І з нами «ви-східна зірка» педіатрії — Юрій Геннадійович Антипкін, доктор медичних наук, професор, з червня цього року дійсний член АМН України, щойно за-мінив академіка О. М. Лук'янову на посаді директора інституту акушер-ства і гінекології АМН України.

Вдивіться в ці фотографічні відображення кожної особи на цьому зні-мку:

професор М. Л. Аряєв — я скромна людина, я побував у 33-х країнах світу, спілкувався з видатними медиками світового рівня, я... Але я впев-нено дивлюсь у майбутнє...;

професор І. С. Сміян — не сперечаюсь, життя цікаве, хоча воно в мене переважно позаду, я вже заспокоївся і втихомирився, але продовжую жити не тільки сьогоднішнім і завтрашнім днем, а ще й учорашнім (спога-дами)...

У цьому моя перевага... Я тільки тепер оцінив СЛОВО:

СЛОВО

Коли збіднію у словах,
Виходжу з хати в тишу сливок.
І вже мелодія жива
В мені прокинулась щасливо.

Що скніло — виблисне на мить,
Що впало — зводиться у зрості,
Бо у маленькій сизій брості
Нуртує думка: жити, жить...

О, я багатий, я вповні —
Від усміху цвітіння вишень;
Тополі вимрії сумні,
Янтарним медом липа дише.

Я все — у слово, в його суть.
Що розпрозорилась, квітує.
О слово, це воно веслує
Мої думки, що вже пливуть.

Пливуть у спокій, крутію,
Щоб там зостатись добрим ладом...
Іду до саду на пораду,
Про долю думаю твою.

Дмитро Головка

професор Ю. Г. Антипків — на мене скільки звалилось нових посад і звань, що я ще не отямився... І мені ще не спадає на думку міркувати про свою долю в майбутньому. Сьогодні я мушу реалізувати себе перед дитячими лікарями України, як голова асоціації педіатрів своєї держави...;

професор О. Г. Сулима — у своєму «репертуарі» — впевнений вираз обличчя, енергійний змах лівої руки виражає щосекундну готовність іти в «бій» за ефективну долю неонатології, за щасливу долю новонароджених...

Наведене відображає тільки одну мить діяльності неонатологів у вигляді Першого конгресу неонатологів України (2006). А вона (діяльність) постійна: щодобова, щогодинна, щосекундна...

Конгрес — це одна з форм підвищення кваліфікації лікарів-неонатологів, як і науково-практична конференція в Тернополі (2007).

Зліва направо: Григорій Іванович Корницький, головний лікар Тернопільської обласної дитячої лікарні (слово «комунальна» я не пишу тому, що не знаю з чим його «їдять»), кандидат медичних наук, заслужений лікар України. Він має дві особливості:

- 1) спокійну та тиху вдачу у спілкуванні;
2. настирливе, поступове, але неухильне сприяння зростанню добробуту своїх працівників та постійному вдосконаленню забезпечення лікарні сучасним лікувально-діагностичним обладнанням.

Ось уже майже два місяці як я не в змозі самостійно «сісти» за руль своєї машини. Мені необхідно їхати до лікаря раз, і два, і... До кого я звертаюся за «транспортом»? До Григорія Івановича. Може, це звучить дивно, адже я десятиріччя працював на керівних посадах у нашому медичному вузі, але, як кажуть, від істини нікуди не дінешся.

Професор Ліза Євгенівна Шунько, головний неонатолог країни зробила першу цікаву по змісту і формі доповідь; виконуючий обов'язки начальника управління охорони здоров'я Тернопільської обласної адміністрації Михайло Миколайович (у минулому багаторічний начальник без в. о.) розповів про стан неонатологічної служби в області; я, як голова асоціації педіатрів області веду цю конференцію; професор Ніна Григорівна Гойда

багаторічний у минулому начальник управління лікувально-профілактичної допомоги дітям та жінкам і заступник міністра МОЗ України (у теперішній час вона проректор з лікувально-профілактичної роботи національної академії післядипломної освіти в Києві) розповіли про організаційні можливості неонатологічної допомоги в Україні. Ніні Григорівні я завжди (протягом десятиліть) симпатизував: як гарній жінці, як людині, безмежно відданий справі поліпшення здоров'я малюка та жінки, як людині, яка вміло спілкується з медичними працівниками, яка добре ставилась і ставиться до медичних працівників нашої області. Її життєва енергетика невичерпна і, спілкуючись з нею, розумієш:

Жить на земле не тяжело,
Лишь только бы душа хотела.
Восходит солнце, и тепло
Живой струей бежит по телу.
Жизнь — это, верно, сорт вина,
Которого тут океаны.
Бессмертьем даль веков пьяна,
И мы ее бессмертьем пьяны.
Всего себя забыть, отдать.
Я весь желаньем жертвы налит.
Существованья благодать
Меня волнует и печалит.
Передо мною вечность вся,
Как памятник без покрывала.
Мир только что лишь начался.
Природы раньше не бывало.

Борис Пастернак

І останньою справа сидить «заспівувачка» української неонатології професор О. Г. Сулима, яка у своїй доповіді виклала чимало цінних рекомендацій для практичних лікарів.

Неонатологія... Вона розвивається, росте, щоденно збагачується новими методами обстеження та лікування новонароджених. З кожним роком держава (платники податків) дедалі більше витрачають коштів на цю архіважливу проблему: здоровий новонароджений — здорова нація. І всі ми постійно говоримо в одному напрямку: давайте краще обстежувати хворих, давайте краще лікувати їх. Як ми мало говоримо про попередження хвороб взагалі, а особливо у новонароджених, як ми мало втілюємо в життя діючих методів попередження захворювання новонароджених! Коли я

говорю «ми», то маю на увазі: в першу чергу батьків і близьких майбутньої і народженої дитини. Якраз від цих людей, насамперед, залежить здоров'я їх малюка, його життєрадісність і оптимізм протягом усього життя.

У дитинстві ми навчаємо дітей читати, рахувати..., навчаємо «всьому», не навчаємо основному — як зберегти своє здоров'я і здоров'я близьких. Як сумно, як шкода, що майбутні батьки і сьогоднішні батьки не володіють мінімум знань по збереженню здоров'я своєї дитини. І ще більш прикро — не бажають освоювати такі знання. Тому, ми лікарі, вчителі зобов'язані переконати тих (в першу чергу себе), хто бажає «завестись» дітьми, що якраз батьки, в першу чергу, відповідальні за всі негаразди з їх дитиною. В першу чергу! В другу чергу — держава.

Маючи такий багатомільйонний апарат чиновників і витратити їх інтелект на «паперописанину», а не на конкретну дію — це злочин. Я наведу тільки один приклад щодо цього. «Шматочок» розлогої статті («Ваше здоров'я», 22 червня 2007) Володимира Бондаренко начальника Управління материнства, дитинства та санаторної справи МОЗ України (начальника, якого можна вважати енергійним, щиро бажаючим поліпшити медичну допомогу дітям) **«РЕФОРМИ В ГАЛУЗІ МАЮТЬ СПИРАТИСЯ НА НАДІЙНЕ ПІДґРУНТЯ».**

Його основою є оптимальна модель первинної ланки охорони здоров'я.

...Таким чином, можна прогнозувати поетапний розвиток ПМСД (первинна медико-санітарна допомога населенню). Перший етап передбачає:

- організацію єдиного медичного комплексу району, в який входять ЦРЛ (центральна районна лікарня — автор), амбулаторії сімейної медицини і ФАПів (для роботи в єдиному медичному і фінансовому полі);
- коригування наказів, інструкцій і методичних рекомендацій МОЗ України, пов'язаних з організацією ПМСД, передусім з диспансеризацією і проведенням профілактичних оглядів;
- перегляд статей 88 і 89 Бюджетного кодексу для подальшого фінансування амбулаторій і ФАПів через ЦРЛ;
- оснащення амбулаторій і ФАПів згідно з розробленим табелем;
- продовження підготовки сімейних лікарів і їхніх помічників.

Другий етап включає:

- підготовку законодавчої бази, яка б забезпечила діяльність медичного комплексу району на принципах роботи комунального підприємства;
- розробку юридичних підстав і гарантій для вільного вибору пацієнтом сімейного лікаря (з урахуванням взаємних зобов'язань і відповідальності за надання медичної допомоги та збереження здоров'я);
- підготовку законодавчого поля для проведення тендерів і закупівлі медичних послуг;
- створення стандартів і протоколів надання ПМСД;
- розробку критеріїв якості надання ПМСД.

Скільки витрачено енергії, розумового напруження, часу, паперу..., я б сказав, на ніщо. І це характерно для всіх наших чиновників різних галузей.

Коли я працював керівником клініки в Росії, то комісія, яка навідувалася, досконало перевіряла конкретну лікувально-профілактичну та наукову роботу, знайомила і розмовляла з хворими, оглядала розроблені методи лікування в дії. І зовсім не вимагала паперів. Ніяких. Коли я приїхав завідувати кафедрою в Тернопіль, а відтак і клінікою, то мені запропонували завести 42 папки різного призначення. І перевіряли тільки «папки». Це робиться і до сьогодні. Покажіть «справні» папки — і ви на «коні». Людина десь далеко-далеко за цими папками. Папери понад усе. Це наша ментальність. Тільки наша країна цим може пишатися.

Я думаю, що такий стан речей можна назвати словами Оксани Забужко — «хворобою волі».

І коли замислюєшся над долею нашої медицини, долею кожного з нас у медицині, то мимоволі згадуєш слова Тараса Григоровича Шевченка:

Минають дні, минають ночі,
 Минуло літо. Шелестить
 Пожовкле листя, гаснуть очі,
 Заснули думи, серце спить,
 І все заснуло, і не знаю,
 Чи я живу, чи доживаю,
 Чи так по світу волочусь,
 Бо вже й не плачу, не сміюсь...
 Доле, де ти! Доле, де ти?
 Нема ніякої!

Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої! злої!
Не дай спати ходячому,
Серцем замирати
І гнилою колодою
По світу валятись.
А дай жити, серцем жити
І людей любити,
А коли ні... то проклинать
І світ запалити!
Страшно впасти у кайдани,
Умирать в неволі,
А ще гірше — спати, спати,

І спати на волі,
І заснути навек-віки,
І сліду не кинуть
Ніякого, однаково,
Чи жив, чи загинув!
Доле, де ти! Доле, де ти?
Нема ніякої!
Коли доброї жаль, Боже,
То дай злої! злої!

Іноді виникає таке враження, що останній рядок цього пророчого вірша почав втілюватись у життя.

Я пам'ятаю час, коли голова нашого обласного виконкому депутатів трудящих Олександр Миколайович Ткаченко запропонував мені ознайомитись з медичним обслуговуванням доярок та інших робітників тваринництва в с. Озерній, Зборівського району. Я чомусь зігнорував це побажання. Через 2-3 місяці після цього, при випадковій зустрічі, він поцікавився моїм враженням. Мені нічого було сказати, крім пообіцяти, що обов'язково днями відвідаю це село. Я так і зробив. Перед тим як ознайомитися з медпунктом, попросив зробити мені екскурсію до тварин. Мене завели в корівник, де були сотні корів. Була зима. Корова для мене з дитинства була наближеною істотою, чудовим творінням природи. Тому вони своїм виглядом і в даному випадку сприяли виникненню піднесеного відчуття сімейного затишку в селі. Але. Але одночасно з цим, на мене повіяв і подіяв задушливий запах різко зволоженого, насиченого природними відходами тварин повітря. Мені стало важко дихати. І я вже не міг милуватися

тваринами та обслуговуючими їх людьми. У своєму житті я мав справу з однією коровою, а тому нічого подібного не відчував. У таких ось умовах працювали люди, з медичним обслуговуванням яких я приїхав ознайомитися.

Тут же на території декількох стол, де перебувають корови, розташований медичний пункт. Його обслуговує медична сестра і санітарка. У ньому декілька кімнат, де розташовані: кімната відпочинку зі зручними диванами і кріслами, телевізором, великою кількістю квітів, періодичною пресою, самоваром...; кімнати з фізіотерапевтичним обладнанням; душ, ванна; кімната, де проводять масаж. У вільний час, у робочий час дояркам роблять масаж кистей рук, хтось приймає душ, інший — читає газету... Санаторій та й тільки.

Я був вражений увагою до людей, які виконували важку фізичну працю в несприятливих умовах. Сьогодні це більше схоже на казку, ніж на правду. Сьогодні всі ці молочні ферми знищені, в ліпшому випадку залишився лише фундамент, який заріс бур'яном. Про сотні корів, наших годовальниць, і говорити нема чого, їх як «язиком корова злизала».

Та що там корови, свині... «...Чернігівщина — край, який вимирає. Це — не гіпербола. Співвідношення народжуваності до смертності становить дев'ять до 24. Густота населення на колись квітучому Поліссі — вдвічі менша, ніж у середньому по Україні. 26 зареєстрованих населених пунктів не мають жителів. З часу першого всеукраїнського перепису населення область втратила 24 тисячі осіб: що, за даними місцевої преси, «дорівнює населенню міста Ніжин та Ніжинського району». В обласному центрі влада намагається звеселяннями відволікати людей від непотрібних думок. Головними прикметами часу стали феєрверки та похорони. Через день — салюти із приводу і без. І всюди жалібні вінки, виставлені на продаж. Цвинтарі стрімко збільшуються, захоплюючи орні землі і переліски...» (Володимир Фоменко, Ілля Хоменко. «Дзеркало тижня», 3 листопада 2007). Це один напрямок «розвитку» сучасної України.

А ось другий: «...4 жовтня 2004. Біля Трахтемирова, на межі Київської та Черкаської обл. (15 км від Канева) — заповідник невизначеного статусу (неземної краси — заплава Дніпра, Бучак — село, нині відселене без сліда, неіснуюче, — колишнє місце з'їзду гіпсі, зона ще тектонічної активності, «серце» України, незаросле тім'ячко...) — 100 км кв., обнесених металевими шлагбаумами (завареними), охорона — кремезні хлопці з АК: «Проезжайте!», жінка в поблизькому селі (заїхали води напиться), перелякано, спідлоба — «а вам чого?» — і нарешті, розібравши, що таки по воду,

стишеним голосом: їдьте звідси, а то вб'ють, і ніхто вас не знайде, — територія Ігоря Бакая, зона полювання пацанів на джипах, там розводять диких свиней! «От бачте, все мені порили...»

24 липня. Ходиш по своєму місту — як по окупованій території. Чи, як в анекдоті Ваня по Парижу, — щокрок тільки й видихай: й... твою мать!..

(Бігборд «Пінчук — король нафти» й чогось там іще: більший, як у Відні Рембрандтова афіша з Альбертівни, сьогодні — ошалілий бармен з татуйованим плечем, який вдивлявся в мої губи, як німий, поки сам не озвався — твердою російською; «Вы не понимаете меня, что ли?» — «Я не с Украины». Твою мать...)

3 вересня 2004.

Це місто тре, як проти шерсти,
Не звуком — хрюком крізь уста,
І тінь сумлінь, як горстка персти,
В розверзту яму-без-христа
Летить...»

(Оксана Забужко. 15 текстів про українську революцію. 2006)

А це вже загальний висновок, який наводить Тетяна Силіна в статті «Синдром хронічної втоми» («Дзеркало тижня» 3 листопада 2007):

«...А ще в лютому цього року оновлене дослідження системи держуправління України, проведене на прохання українського уряду експертами програми «Сигма» (спільної ініціативи Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу), містило висновок, актуальний, на жаль, і донині: «Політичні зміни зазвичай генерують новий і сильний імпульс для проведення фундаментальних політичних, економічних і соціальних реформ. Очевидно, переважно через відсутність зрозумілості в Конституції й через постійні непорозуміння щодо політичних ролей Україна вкладає цей творчий імпульс здебільшого у внутрішню боротьбу за поділ влади замість того, щоб використовувати його для рішучих реформ, спрямованих на розробку змістовної політики й поліпшення системи держуправління. (...) Існує загальне відчуття, що політична ситуація підриває здатність вирішувати реальні проблеми громадян і підприємств та очолювати розвиток країни. Безупинні інституціональні суперечки можуть зменшити довіру до політичних інститутів і судових органів, що матиме негативний вплив на верховенство права. Держава слабшає, отже,

Виходить, що наші «кермачі» відають, що ведуть країну в «нікуди», а вірніше, туди... Немає навіть бажання писати — куди.

Воскресе, встане Україна!
Тільки не тратьте, браття віри.
Тільки не будьте маловіри,
Тільки не будьте, як бур'ян
Хто ступить, той йому і пан.
А стійте твердо, як скала,
Най розіб'єсь о вас хула,
І вража лють й некчемна лєсть
Се наш закон, се — наша месть.

Без віри неможливо жити. Без віри в добро, тепло, красоту, сонячні промені немає сенсу жити.

Ганна Панас, репресована поетеса

У кожного із нас своє бачення покращення медичного обслуговування населення, у кожного із нас воно носить критично-гіпотетичний характер. Скажімо, моя думка: необхідно було зберегти основні організаційні засади охорони здоров'я, які були розроблені і діяли за часів «совітів», та які на світовому рівні були признані найкращими (я консерватор).

Один з прикладів стосується засад загальної диспансеризації населення про що свідчить і наша стаття (газета «Правда України» від 22 вересня 1987 р.):

ЛИЦОМ К ЗДОРОВЫМ
нужно повернуть медицину,
тогда будет меньше заболеваний

...Сегодня у нас уже есть кое-какой первоначальный опыт. В Козовском районе, экономически далеко не самом крепком на Тернопольщине, на

31 процент в прошлом году уменьшилась заболеваемость по сравнению с 1985 годом. Без малого на треть! А сколько сэкономлено выплат по больничным листам!

С первых шагов в Козовском районе застрельщики начинания — научные сотрудники нашего института — установили тесный контакт с местными партийными и советскими органами, руководителями хозяйств. К делу были привлечены лечебные учреждения, широкая общественность. Сегодня уже можно подвести предварительные итоги первого этапа, в который входит массовый профилактический осмотр населения, определения зависимости здоровья от образа жизни, территориальных и профессиональных факторов, установление степени ответственности за диспансеризацию как конкретных учреждений, организаций, так и самого населения.

Не только медики, все причастные к организации массовых профилактических осмотров знают, сколь они трудоемки. Ведь тщательно осмотреть и опросить надлежит многие тысячи людей. Скажем, как оно есть — добиться стопроцентного охвата нам не удалось. И вряд ли он сегодня возможен. Почему? Неожиданно высветилась такая проблема — миграция населения. Примерно десятая часть жителей исследуемого района находилась в дороге, в отъезде, в каждый момент их можно отыскать во многих уголках страны.

Часть населения (тоже до 10 процентов), несмотря на наши настойчивые просьбы, не пожелали пройти осмотр. Эта, вторая проблема диспансеризации, еще более сложная. Речь, понятно, не о насильственном привлечении к осмотру, дело это сугубо добровольное. Но опыт показывает, что именно среди такого контингента чаще всего сталкиваешься с запущенными случаями туберкулеза, злокачественных новообразований, сердечно-сосудистых и других хронических заболеваний, приводящих к преждевременной утрате трудоспособности, а то и к более тяжелым последствиям.

Решение этой проблемы — в формировании здорового образа жизни, в воспитании у населения потребности в здоровье как наивысшей личной и общественной ценности. Это должно стать неотъемлемой чертой нашего советского бытия. Благоприятные социально-экономические предпосылки для этого существуют. Но их реализация дело сложное, длительное, еще не полностью раскрытое и в медицинской науке, тем более в человеческой психологии.

Понятие «медик» испокон веков сочетается с понятием «болезнь». На новом этапе диспансеризации такое привычное сочетание предстоит

сломать. Ведь диспансеризация — врачевание здоровых, а это по аналогии с тем, как одеть одетого — потруднее. Диспансеризация — поиск физиологических резервов организма с целью укрепления здоровья, повышения умственной и физической работоспособности. Тут уместнее термин не «лечение», а именно «здоровоохранение».

К сожалению, пока еще, как показывает анализ результатов осмотра в Козовском районе, каждый второй сельский житель подвержен хроническому заболеванию, порой менее, а порой и более серьезному.

Что же необходимо сделать, чтобы не допустить развития болезни до такой степени, когда человек лишается возможности трудиться, активно жить. Такие средства есть. Выделим те из них, которые могут быть применены лишь при деятельном участии партийных, советских органов, руководителей хозяйств. Это — медицинская и профессиональная реабилитация больных, диетпитание, санаторно-курортное лечение.

В реабилитации нуждается свыше 15 процентов больных. Как убеждают нас данные, реабилитация одного больного колхозника дает более 70 рублей годового экономического эффекта. Из чего складывается такая сумма? Из произведенного дополнительного продукта, экономии средств на социальное страхование и затрат на лечение в результате временной нетрудоспособности.

Когда речь идет о диспансеризации, экономические аргументы пока еще не стали общепринятыми. Экономический эффект диспансеризации многие хозяйственники не воспринимают. Ведь он не прямой, как, скажем, при севе, после которого убрал «сам» — двадцать». Такого нет, косвенный эффект несомненный. Данные Козовского эксперимента свидетельствуют, что он составляет здесь без малого полмиллиона рублей, а каждый вложенный в диспансеризацию рубль оборачивается девятью рублями экономии.

Что касается диетпитания, то в нем сегодня нуждается, по нашим данным, в исследуемом районе, каждый одиннадцатый больной, в санаторно-курортном лечении — каждый седьмой. Такие подсчеты еще раз подчеркивают масштабность социальных задач, выдвигаемых всеобщей диспансеризацией. По мановению волшебной палочки, вдруг этого не решить. Но всякое понимание сказанного помогает четко спланировать работу на перспективу, а это уже немало для начала.

Обретенный опыт позволил наметить еще ряд мер и приступить к их реализации. Скажем, создание системы управления диспансеризацией. Она разработана нами, апробирована в исследуемом районе и сегодня внедряется повсеместно в области.

И. Смиян. Професор, ректор Тернопольского мединститута.
А. Голяченко. Зав. кафедрой социальной гигиены и организации
здравоохранения, доктор медицинских наук.

Чи можемо ми сьогодні говорити про загальну диспансеризацію населення — основу профілактики захворювань? Можливо, що говорити. І тільки. Та й то без бажання. Це вже проблема, яка втрачена, мабуть, назавжди.

Ось у професора Олега Євгенійовича Боброва, можливо, більш сучасне («Медицина (звичай, доля, безправ'я)», літературно-художнє видання) бачення цього питання, але, як і всі інші «реформатори», він бажає значного поліпшення медичної допомоги людям. Я наведу передостанній розділ його книги «ВМЕСТО ЭПИКРИЗА», який відображає основні його думки в цьому напрямку, викладені в книзі:

«А может вместо репрессий создать медицинское право?

Всем, даже законодателю, известна истина, что здравоохранение — это система жизнеобеспечения государства, один из институтов безопасности нации, поэтому, важнейшей задачей является забота о здоровье своих граждан. Конституция Украины, т.е. государство, гарантирует каждому гражданину право на охрану здоровья и бесплатную медицинскую помощь (ст. 49 Конституции Украины). Следовательно, за здоровье нации отвечает государство? Но в новейшей истории Украины произошло очевидное и ничем не оправданное перекладывание ответственности государства за охрану здоровья народа на систему здравоохранения, т.е. механизм осуществления этой функции. Государство же, в ответственности за здоровье населения Украины, оказалось, как бы при чем.

Исторические корни этого явления были заложены в те времена, когда правительство приучило население относиться к здравоохранению как к элементу социальной сферы, поставив медицину в один ряд с культурой, образованием и спортом (И. А. Тогунов, 2002).

Сегодня общество спохватилось и вспомнило, что самое ценное в мироздании — здоровье и жизнь человека, и стало постоянно стремиться принимать участие в оценке качества оказания медицинской помощи. И это — законно и правильно, поскольку речь идет о жизни и здоровье членов этого общества. Медицинская, в том числе и хирургическая, помощь населению, без сомнения, подразумевает высокую требовательность к качеству лечебно-профилактической работы. Недочеты в этой работе, неправильное действие медицинского персонала могут быть основанием не только

морального осуждения или общественного порицания, но и для привлечения врача или иного медицинского работника к дисциплинарной, административной или уголовной ответственности.

Территориальный и экономический передел СССР, позже СНГ, инициировал начало упадка здравоохранения в его сложившемся социалистическом виде. Административно-командная система, несмотря на затянувшуюся агонию, себя изжила. В здравоохранение пришел рынок. Мир изменился. Все обрело свою цену. В том числе и «бесплатное» (бюджетное) здравоохранение, и имущественное благополучие медиков, и благополучие чиновников от медицины и от власти (А. В. Тихомиров, 1999).

Издержки становления рынка в здравоохранении наглядно продемонстрировали необходимость укрепления регуляторной функции права. В простейшем варианте для этого достаточно всего лишь установить корректные правила игры и придерживаться их. А в случае недоразумений иметь под рукою законы, чтобы на них ссылаться. Но, как оказалось, многие из существующих законов безвозвратно устарели, ранее сложившиеся правовые институты нуждаются в переориентировке, а некоторые, например, «медицинское право», вообще отсутствуют.

В наиболее общем понимании медицинское (здравоохранительное) право — пограничная комплексная отрасль национального права государства (Украины), предназначенная для регулирования здравоохранительных и других, тесно связанных с ними, отношений.

К здравоохранительным относят общественные отношения, которые складываются в процессе реализации права граждан на охрану здоровья: при оказании медицинской помощи; при организации лечебно-диагностического процесса; при проведении лечебно-профилактических и санитарно-эпидемиологических мероприятий.

К отношениям, тесно связанным со здравоохранительными и поэтому входящими в сферу отраслевого регулирования, относят отношения по организации системы здравоохранения, управлению здравоохранением, организации обязательного и добровольного медицинского страхования, проведению лицензирования и аккредитации медицинских учреждений, экспертизе качества медицинской помощи. Наступил момент, когда необходимо признать, что отношения «пациент-врач», («пациент — медицинское учреждение») являются гражданско-правовыми по своей природе.

Навязываемые населению мнения о том, что работа врача — это только высокий долг, обязанность бескорыстного служения человечеству и т. п. — безграмотны с юридической точки зрения. Позиция Законодателя

вполне конкретна: главной чертой права является формальная определенность, которая не может оперировать нравственно-этическими или моральными категориями. Пора, наконец, признать и в Украине позицию Всемирной Организации Здравоохранения (ВОЗ), которая рассматривает деятельность по оказанию медицинской помощи как возмездную работу, а для регламентации этой работы абсолютно необходимо развитие «медицинского права», которого до настоящего времени, по сути нет.

Медицинское право, в свою очередь, должно состоять из системы институтов — например: институт права граждан на охрану здоровья; институт права пациентов; институт медицинского страхования; институт контроля качества медицинской помощи; институт защиты прав граждан в области охраны здоровья и прав пациентов и пр. Их роль будет заключаться в регулировании отношений по реализации прав граждан на охрану здоровья и доступную качественную медицинскую помощь.

В условиях командно-административной системы врачи не нуждались в углублении правовых знаний, поскольку эта система включала в себя как само собой разумеющееся бесправие больного (яке перебільшення! Сьогодні, дійсно, хворий не має ніяких прав для захисту здоров'я. Це моє бачення. — І. С.). Поэтому, когда появились элементы демократической системы общества, врачи не смогли перестроиться, поскольку были изначально безграмотны в вопросах права, да в этом и не было нужды.

Подавляющее большинство нынешних руководителей учреждений здравоохранения воспитаны командно-административной системой (ортодоксальные управленцы). Они абсолютно уверены в том, что лучшие знатоки права — это они сами, поэтому дальше этого убеждения они уже никогда не сдвинутся (А для чого ж вони тримають біля себе юристів? — І. С.). Понятно, что в правовом государстве — это «в никуда путь».

С другой стороны, повышение правовой грамотности и агрессивности населения, привело к тому, что пациенты изменились и ведут себя в духе времени. Только меньшинство из них готово к конструктивному диалогу, большинство — лишь к непримиримому обличению. Мало кто из нас будет удовлетворен покаянным словом врача. Сегодня все измеряется в материальных ценностях (Л. М. Бедрин, 1994). Размеры требуемых компенсаций (отступных) выражается суммами с многими нулями, причем четко прослеживается тенденция к построению своеобразного бизнеса на том, чтобы на чем-либо подловить медицинское учреждение или врача. Сегодня появился и процветает «пациент-рекети́р».

Важно и то, что он не одинок. На медицинском рынке появились страховые компании, общества защиты прав потребителя (пациента) и прочие организации. В итоге врачи вновь убедились в необходимости юридической защиты. Но возник вопрос о том, кто в состоянии ее осуществить? Юрист общей практики абсолютно не искушен в специфике медицинской деятельности. Это может осилить только юрист с медицинским образованием (А. П. Зильбер, 1999, 2000). Немаловажно и то, что профессионал по медицинскому праву едва ли смирится с символической зарплатой, которую может установить ему руководитель медицинской организации. Больница, даже частная клиника — не банк, чтобы позволить себе достойное содержание юриста.

Вышеприведенные рассуждения — анализ лишь некоторых аспектов взаимоотношений врача и общества. Понятно и то, что медицинское право в Украине сегодня пребывает в эмбриональном возрасте. Но от того, не случится ли задержка его развития, во много зависит наше будущее».

Читаю наведені думки О. Є. Боброва, і вони мені подобаються. Але. Але знову необхідно прийняти «море» законів і списати «море» паперів. А відомо вже багато часу: чим більше законів, указів, наказів..., тим гірші справи для окремого громадянина. І наступне: відсутність «душі» (моральності) у лікаря, вчителя, художника любого напрямку перетворює його працю у відбуття «земної кари» заради грошей. Мені така думка мого колеги, професора О. Є. не подобається. Але справа не в тому, хто кому, що кому подобається — кожному хотілося б відчутти почуття щирої уваги до себе. Уваги, а не відбиття папероносія на своєму організмі. «Врач должен сделать все, что в его силах, чтобы спасти жизнь, сохранить здоровье или, по крайней мере, облегчить страдание» (Гиппократ), а не «відгороджуватися» «добрими» паперами від хворого.

Які ж можливості лікаря в країні, де високопосадовці по-своєму розуміють Конституцію, де 49 стаття її гарантує тільки їм безоплатну... медичну допомогу, де?.. Вдумайтеся в зміст статті Б. Кузьки (газета «Вільне життя» 7 листопада 2007), й у вас будуть ще більш відчутними ваші переконання про те, хто є хто в нашій державі.

ТАЄМНИЦІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

«За радянських часів газети полюбили друкувати порівняльні репортажі під рубриками на кшталт «Два світи — два дитинства», з яких читачі мусили зробити висновок, як добре живеться пересічній людині в комуністичному раю і як погано — в капіталістичному пеклі. Спробуймо вдатися

до цього жанру й ми. Обидві замальовки взято зі слів людей, які знають, про що кажуть, з власного досвіду.

Отже, світ перший. Лікарня. У кожній рядовій, а не лише в люксових, палаті — телефон і телевізор. Душ та санвузол у кожній палаті — річ обов'язкова. Лікарі уважні та привітні. Всі ліки, які тільки допущені для використання в Україні, надаються пацієнтам не лише без обмежень, а й безкоштовно: лікарня має достатній запас усіх їх, який за потреби миттєво поновлюється. Будь-які процедури, включно з найскладнішими операціями, не коштують пацієнтам ані копійчини. На будь-яку пропозицію «віддячити» лікарі та медсестри реагують непідробним обуренням.

Годують пацієнтів чудово: далеко не кожен ресторан може похизуватися таким меню. Цитрусові, наприклад, подають щодня, раз на кілька днів хворим пропонують червону ікру. Невдячні пацієнти з'їдають не все — ну от не всі з них здатні їсти ту ікру ложками. Але не свіжим ніщо не залишається: усе не з'їдене обливають хлоркою та знищують. При цьому пильно стежать, щоб персонал лікарні не взяв собі ані грама. І правильно: хай не крадуть, хай краще недоїдена ікра піде під хлорку, щоб ніхто за межами лікарні не дізнався про раціон її відвідувачів.

І світ другий. Теж лікарня. Палати на шість осіб, чимало пацієнтів лежать просто в коридорах. На ліжках є лише по одному простирадлу з багатьма дірками, вкриваються хворі лише ковдрами, під якими до них лежав невідомо хто й невідомо чим хворий. У палатах страшенний холод, проте другу ковдру не дають — немає. Призначаючи лікування, медики дають не ліки хворим, а список ліків, які потрібно купити. Навіть примітивного корвалолу в лікарні немає. В радіусі двох кілометрів від цього медичного закладу — жодної аптеки, тож єдиним виходом для родичів хворих є купувати ліки в аптечних пунктах, розташованих на території цієї ж лікарні. А пункти ті мають один секрет: вони орендують у лікарні територію, а за оренду платять гроші, лікарня бере з хворих плату за перебування в ній. Медсестри носяться між десятками хворих, тож якщо вам забудуть вчасно викинути крапельницю або поставлять не ту, що вам приписали — не ображайтеся.

Якщо ж пацієнтові нема кому купити потрібні ліки або якщо він не має вдосталь грошей, то його й не лікуватимуть. Лежатиме він собі, лежатиме, поки його не виписуть, або поки він сам не випишеться в природний спосіб. Годують пацієнтів раз на день — якоюсь колоїдною речовиною, в якій вгадується наявність перловки. У тій речовині не відчувається присутності ані солі, ані цукру, ані масла — нічого. Найдобріші лікарі відверто

радять хворим того не їсти, щоб раптом не перекочувати до гастроентерологічного відділення тієї ж лікарні. Про якесь дієтичне меню для тих, хто його потребує, немає й мови; інших страв лікарняні кухарі не готують.

Що ж то за два світи? Розташовані вони неподалік один від одного — обидва в українській столиці. Перший — це відома лікарня в Феофанії, що раніше мала назву «лікарня четвертого управління». Другий — не менш відома лікарня швидкої допомоги, що має репутацію одного з найкращих медичних закладів у Києві і, як стверджують, на загальному тлі ще не так погано фінансується. (А скільки таких в обласних центрах, у районах!)

Менш ніж місяць тому виявилось, що на фінансування лікарні у Феофанії проектом нового бюджету виділено більше коштів, ніж на всю дитячу медицину в Україні. «Треба ж із чогось починати!» — авторитетно заявив тоді віце-прем'єр Микола Азаров. Що ж, почали у Феофанії добрих 80 років тому. Ось тільки решта медичних закладів так досі й чекають на поширення передового досвіду. Чи дочекаються коли-небудь?

Але справді цікавим є інше. Лікарня у Феофанії не поділяє пацієнтів на владних та опозиційних. Її послугами користуються всі депутати, міністри та високі чиновники, які цього потребували, незалежно від фракції, до якої входили та політичної сили, яку представляли. Чи бодай хтось зпоміж усіх них хоча б раз розповів широкій громадськості, які умови лікування існують в одному з українських медичних закладів? А ще послугами феофанівської лікарні користуються високі держслужбовці, й серед них головні редактори державних ЗМІ. Чи, може, хтось із них хоч колись оприлюднив цікавий матеріал про те, з чого починається розвиток української охорони здоров'я і як він, судячи зі слів Азарова, буде для всіх за кілька років? Ні, всі вони — чесні редактори й продажні демократичні політики й кучмісти — солідарно зберігають свою маленьку таємницю, охороняють своє спільне здоров'я від громадської думки. Мов Коцій Безсмертний яйце, в якому голка. Саме ця таємниця, схоже, дає всім їм відчуття належності до касти обраних, до аристократії, на відміну від усяких там холопів.

Зовсім недоречно пригадався один не дуже зрозумілий факт: у телепрограмах на кшталт «Свободи слова» непримиренні політичні супротивники, як виявляється, дуже часто звертаються один до одного на «ти». Ні, не треба бути ханжами, й дружні стосунки між людьми з різними політичними поглядами цілком можуть існувати. Та коли депутат А привселюдно називає депутата Б злочинцем, а його політику антилюдською, депутат В бідкається, що депутат Г зруйнував і захопив його бізнес, а депутатка Б обіцяє стерти депутата Е на порошок та посадити до в'язниці, а потім всі

вони вшістьох ідуть до курильні травити анекдоти, то в їхню щирість не дуже віриться. А на думку спадає, що всі вони розігрують спектакль для дурних, сценарій якого написали й розподілили ролі спільними зусиллями в тій самій курилці. Історія з Феофанією змушує вважати, що наведене вище не таке уже й далеке від істини.

А може, справа не у свідомому приховуванні від суспільства важливої інформації, а в тому, що політики живуть у зовсім іншому світі й не дуже уявляють собі реальний стан речей у тому, чим вони беруться керувати? Дуже характерною стала відповідь на запитання журналістів згаданого вже Миколи Азарова. «Чи буде скасовано медичні пільги для депутатів?» — запитали журналісти. Він зі щирим подивом спитав: «Які такі пільги? Медицина ж безплатна не лише для депутатів, а скрізь і для всіх!» Тієї миті хотілося його по-людськи пожаліти. То, може, всім, хто потрапив на лікування до Феофанії, роблять якусь приховану процедуру, після якої пацієнти вже не можуть згадати, як і де вони лікувалися до того, як стали депутатами».

У мене таке враження, що ця стаття написана нашим професором Г. під псевдонімом «Кузька» (щось на рахунок «Кузькіної матері»), який сам має хронічні хвороби і, який змушений неодноразово лікуватися в наших лікарнях. Тому добре знає стан речей в лікувально-профілактичних закладах з власного досвіду. Тому, мабуть, стаття його прониклива, зрозуміла та близька за змістом і переживанням багатьом читачам. Одним словом поговорили... Й у всьому проглядається

ПОЛІТИКА

Ану її! Подалі від політики
кудись подайсь. Щось мереж. Полеж.
У неї ж ручки — у багні по ліктики,
ручища — у крові й сльозах. Але ж...
Біда шугає предковичним простором.
Сховавшись в яму, визирати з дна?
Витати в хмарах? Вмити руки остеронь?
Та це ж також політика брудна.

Анатолій Бортняк

А краще керуватися словами Гіппократа, який казав: «Зла думка серце тисне, весела — змушує його вільно битися».

Коли я пишу, що в другу чергу держава відповідальна за здоров'я людини, то маю на увазі й медицину.

У третю чергу — це активна участь кожної людини в пропаганді здорового способу життя. Особлива роль у цьому належить ЗМІ. Тільки не такої пропаганди, як це робить відомий поет Іван Драч, Герой України, лауреат усіх можливих літературних премій в Україні... Він на цілу сторінку «Літературної України» (18 жовтня 2007) навів низку своїх віршів під загальною назвою «ДЕНЬ ЯНГОЛА», і серед них:

ГОРІЛКА — СЕСТРА МОЯ І КОХАНКА

Горілко, у тебе багато імен,
То пропікаєш ти мене перцем на дні,
Який захлинувся в тобі ще до мого
народження,
Втопився в тобі і кличе до себе,
до товариства
Тебе і мене, політика і двірника,
всіх у штанах,
Ти приходиш зі дзвоном і нетерплячістю,
Ти відходиш — брати мої найрідніші:
Солоний огірок, кисле молоко і чорна кава.
Ти — пекельний Гольфстрім, який крізь
людство тече,
Ти сльоза Бога, зронена з радості,
Що люди тебе переплутають з Істиною,
Ти — сестра моя і коханка жагуча,
Але лихо мені, коли ти матір'ю мені
Хочеш стати і коли ти станеш матір'ю.
На вогонь нарікати? На Прометея?
Людство невдячне. Легенди про тебе
нікчемні.
Газети і книги, де лають тебе,
Ідуть в твоє горло, стають корком
самодіяльним
Разом з кукурудзяним качаном,
який мудрий так само,
Як лікар отой, що став академіком на війні
проти тебе.
І сидить тепер з перцем червоним на дні.

Ти пшениці чи жита сльози, чи ти
Квінтесенція цукру, переможена сама
в собі,
Я не годен ганьбити тебе, я славлю
Твій клекіт вогненний, сестро моєї крові.
Ти до мене прийдеш і по смерті моїй,
Де брехню відділиш від правди, де кривду
до брехні притулиш,
Та на мить уявім: нема на світі горілки!
А хай ти гориш, такий світе!
Аква віта — оковита — запорожці тебе
нарекли,
Будь же живою водою,
пали мене, мудра коханко,
Ти нищиш мене і я нищу тебе,
Горимо ми удвох, горілко! Я сто раз зарікався
Забути тебе, руда моя відьмо, і закохатися
У біляву панну — доньку сивіли Корови,
Але правда твоя брехні моїй не підмогла.
Ave, горілко, morituri te salutant!¹

Це гімн. Гімн алкоголіку! Гімн субстанції, яка створена руками людськими, субстанції, повз яку мало хто пройшов, субстанції, яка широко використовується людьми й у радості, й у горі. І водночас субстанції, яка завдала людині, людству найбільшу шкоду. Я не можу назвати жодного фактора, людського чи природного, який би завдав стільки прикрощів людині, як алкоголь: сімейні негаразди, аморальність твоєї (моєї) поведінки, хуліганські та кримінальні численні епізоди, дорожньо-транспортні пригоди, інфаркти, інсульти, цирози печінки, уроджені вади розвитку різних органів, прийняття неадекватних людській природі рішень всесвітнього масштабу...

Щойно я говорив про неонатологію. Так ось як я думаю: якщо людина не вживала б алкоголю, то об'єм необхідної медичної допомоги новонародженим скоротився б в десятки разів. Тривалість життя людини продовжилася б, як мінімум до 100 років. На земній кулі ми спостерігали б якщо не рай, то всебічне панування добра...

¹ Змінений відомий вислів: вітають Цезаря ті, які ідуть на смерть! В цьому випадку вітають горілку

«Горілка — сестра моя і коханка», на жаль, сьогодні панує і розкошує не тільки в поезії Героя України, а в житті майже кожного з нас... І в цьому трагедія людська, і в цьому основа майбутньої катастрофи людства.

Відволікатися — це вада людська, відволікатися — це досягнення людське, особливо в царині дипломатії. Все це кажу до того, що пора продовжити і розмову про захист докторської дисертації Г. А. Павлишиної.

Хто захищав докторську дисертацію, той пам'ятає, яка це надзвичайно стресова ситуація, яке, майже надлюдське, щосекундне напруження всього організму дисертанта декілька діб. У 1968 році я захищав докторську дисертацію у своїй Alma mater, у Харківському медичному інституті, проживав у готелі «Харків» і перед захистом дійшов до такого стану, що задавав собі питання: «Навіщо мені ця дисертація, яка приводить мене майже до стану божевілля? Завтра кину все та й поїду додому. А тому я завжди розумів стан багатьох своїх знайомих, які «закидали» свою закінчену докторську дисертацію. Так, доцент Михайло Герасимець, мій земляк (з Сумщини), завідувач кафедри топографічної анатомії та оперативної хірургії нашого вузу, дуже грамотна і пунктуальна людина, написав докторську дисертацію і все зволікав з її поданням до захисту. Всі мої вмовляння не досягали мети. Нарешті я йому кажу, що ви, як доцент, маєте право завідувати кафедрою тільки десять років (в той час таке було положення), а у вас залишився лише рік до цього терміну. Невже ви не бажаєте бути завідувачем кафедри? Михайло Герасимець так і не подолав психологічну перепону. Залишився доцентом кафедри.

Я можу сказати так: чим більш відповідальна людина, тим більш глибоке психологічне напруження виникає в організмі здобувача наукового ступеню. І навпаки.

Галина Андріївна була надзвичайно напружена. Кожний м'яз її обличчя видавав її стан, а колір обличчя — дисфункцію вегетативної нервової системи, що проявлялося вираженою блідістю. Але доповідь зробила добре. Її відповіді на запитання членів спеціалізованої вченої ради та зауваження офіційних і неофіційних опонентів були зрозумілими і конкретними. Вчена рада одноставно, таємним голосуванням, виказала свою думку щодо можливості присудження їй ступеня доктора медичних наук. У заключному слові, яке говорилося у стані різкого «спадання» напруження організму, Г. А. зі сльозами на очах (в прямому розумінні) дякувала мені як науковому консультанту, опонентам, голові та членам вченої спеціалізованої ради. Зі свого досвіду можу стверджувати, що ці хвилини, години, захисту докторської дисертації залишаються на все життя як приємні

миттєвості, миттєвості реалізації свого «я», миттєвості творчого піднесення, які намагаєшся реалізовувати все життя. Але такі відчуття притаманні тільки тим пошукувачам, які самі «творили» свою дисертацію. На превеликий жаль, сьогодні далеко не поодинокі випадки, коли дисертації пишуть за гроші, за великі гроші, або за «схильність» до тебе (мене) великого «начальника». Такі «доктори наук» не в змозі відчутти високі почуття, особливі почуття, не порівняне ні з чим задоволення, від проведеної багаторічної дослідницької роботи. І воно зберігається все життя.

І тому **«НОТАТКИ ЗАЗДРІСНИКА»** Дарії Фрідман («Дзеркало тижня», 10 листопада 2007) необхідно сприймати філософськи. Ось їх уривок:

«...Воістину взірцем для тих, хто прагне стати гідним членом наукової спільноти, є Володимир Литвин. Він — віце-президент Національної академії наук України, академік Академії правових наук України, професор кафедри новітньої історії і голова наглядової ради Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка (КНУ), член президії Вищої атестаційної комісії (ВАК) України, член спеціалізованої наукової ради Інституту історії України й історичного факультету КНУ, заслужений діяч науки і техніки, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки. Гадаю, перерахованого досить, щоб переконатися в неординарності зазначеної особи. (Мене дивує, чому при таких вельми значних досягненнях на науковому поприще В. М. Литвин «претється» знову в політику. Невже там краще? — І. С.).

Ознайомившись зі списком наукових праць (їх більше 270!) Володимира Михайловича, починаєш страждати від усвідомлення власної нікчемності. В ряду наукових досягнень Володимира Литвина — кандидатська дисертація «Діяльність Комуністичної партії України із вдосконалення підготовки викладачів суспільних наук» (1984). Жаль тільки, що скласти їй ціну вже не вдасться, оскільки починає вона на тому ж місці в історії, що й КПРС. А ось докторська «Політична арена України: дійові особи та виконавці (суспільно-політичний розвиток України в другій половині 80-х — першій половині 90-х років)» (1995) вражає. В ній автор стверджує, що суттєву роль в новітній українській історії відіграють особистості, державні діячі та політики. Напевно, скромний докторант історичного факультету КНУ знав, про що писав. Оскільки зовсім невдовзі він опинився на політичному олімпі України.

Та навіть активна політдіяльність не заважала йому трудитися на благо вітчизняної історичної науки. За роки роботи на посаді голови

адміністрації президента (1999-2002 рр.) Литвіну вдалося написати кілька фундаментальних праць не на одну сотню сторінок кожна: «Україна на межі тисячоліть (1991-2000)» (2000); «Україна: досвід і проблеми державотворення (90-ті роки XX ст.)» (2001); «Україна: хроніка поступу (1991-2001)» (2001); «Вимір історією» (2002); «Тисяча років сусідства і взаємодії» (2002) тощо. І це при тому, що Литвин привселюдно скаржився на хронічну нестачу часу.

Мимоволі згадується представник, нехай не української, а французької класики Густав Флобер, який «вбивав п'ять днів на одну сторінку».

Недавно побачив світ ще один опус заслуженого вченого «Україна-2004. Події. Документи. Факти» (2005).

Проте, відверто кажучи, навіть не ця нелюдська плідність вражає в даному випадку. Дивує те, що мені людині, яка отримує другу вищу гуманітарну освіту у вже не раз згадуваному КНУ й прослухала двічі курс історії України, зокрема новітньої, жоден із викладачів-істориків так і не порекомендував ознайомитися з працями свого колеги Володимира Литвина.

Та Литвин — не єдиний, кому вдалося досягти успіхів як на науковій, так і на політичній ниві. Гідну конкуренцію йому може скласти Олександр Турчинов. Професор, доктор економічних наук, автор понад 100 наукових праць, присвячених реформуванню й оптимізації оподаткування, боротьбі з тіньовою економікою та корупцією тощо. Ще кілька років тому Олександр Валентинович стверджував, що наукова діяльність йому цікавіша, ніж діяльність політична. Він запевняв нас, що прийшов у політику, оскільки не бачив можливості розвиток української науки без серйозних політичних змін і що його найменше цікавить кар'єра чиновника. А на запитання журналістів, яку посаду хотів би обійняти, відповідав, що для нього як євангелістського християнина немає кращого місця, ніж місце пастора в маленькій церкві.

Останнім часом Турчинов про науку й пасторство не згадує.

Одночасно перебувати в центрі подій політичного і наукового життя вдається Дмитрові Табачнику. З кожним роком зростає кількість його наукових праць (понад 300!), тематика яких надзвичайно різноманітна. Останні: «Пам'ятки російської історії і культури в Україні. ХУІІ-ХХІ ст.» (2003), «Україна: проблеми самоорганізації» (2003, 2-х т.), «Історія української дипломатії в особах» (2004), «Міжнаціональні відносини в Україні: стан, тенденції, перспективи» (2004), «Технологічні парки: світовий і український досвід» (2004), «Українська військова символіка» (2004), «Українська фалеристика. З історії нагородної спадщини» (2004), «Італійці та

італійська культура в Україні» (2005), «Шляхи інноваційного розвитку України» (2005) тощо.

Слід зазначити, дехто сумнівався в тому, що Дмитро Володимирович відчуває ширий інтерес до науки. Так, доктор філософських наук, професор, відмінник освіти України Н. Костюк ставила свого часу під сумнів «скороспілий» захист докторської дисертації «Феномен тоталітарно-репресивного суспільства в Україні (кінець 20-х-50-ті роки)» майже юного віце-прем'єра Дмитра Табачника. Нападок професора зазнав також «колега Табачника з військово-наукової компетенції лейтенант Віктор Медведчук, який у 1996 році захистив кандидатську, а через рік був уже доктором наук і полковником». Та все це справи давно минулих днів. І, як співається в одній із популярних нині пісеньок, що нескінченно крутяться на наших радіостанціях, «те, хто нас не любить, те просто нам завидують».

Не поступаються своїм старшим колегам за значимістю досягнутої у наукових і політичних сферах результатів і Нестор Шуфрич. Ані успіх у жіночої половини, ані досягнення в бізнесі, ні активна участь у бурхливих політичних подіях не перешкодили йому в 2004 році захистити кандидатську «Розвиток і трансформація аграрного виробництва в Угорщині». Дехто з учених, правда, посміюється на тему, взятою нинішнім міністром надзвичайних ситуацій для наукового дослідження. Але якщо докладніше ознайомитися з його біографією, все стане на свої місця: дід його керував найбільшим угорським агробанком, та й сам Шуфрич встиг попрацювати в Угорщині.

Не сумніваюсь, що серед наших можновладців ще є чимало таких, хто може похвалитися видатними досягненнями на ниві інтелектуальної праці, аби переконалися в тому, що середньостатистичному українцеві є на кого рівнятися, достатньо й цього...».

Таким чином, сьогодні для багатьох здобувачів дисертаційних ступенів (кандидат, доктор наук) та наукових звань (професор, доцент) є бажання не заглибитися в наукові пошуки, а показати іншим свої «необмежені» здібності (і ми, Химко, люди!) та, також, необмежені власні можливості відбрігати в життя «все». («Чем больше нам дано, тем больше, мы желаем». Сенека.) Ось як собі уявляє «можливості» можновладців Стефанія Мартинишин із села Манаїв Тернопільської області (газета «Вільне життя» 27. 06. 07):

ПОХИЛИЛАСЯ КАЛИНА

Похилилася калина, бо вітер повіяв.
Про щасливу Україну наш Шевченко мріяв.
Ой, як би ти встав, Тарасе, встав та подивився,
як при вільній Україні твій народ дожився.
Лежать лани не орані, їх не засівають.
Наші люди на чужині на хліб заробляють.
А чужинці знущаються та ними торгують.
Якщо батько не господар — то діти бідують.
Є багато перевертнів, злодії гуляють.
Не лиш латану сорочку, а й шкіру знімають.
Вибрали ми депутатів, щоб нам помагали.
Вони прийшли у парламент та й нас обікрали.
Хто грабує Україну? Та ті, що при владі,
а хто хоче чесно жити, той їм на заваді.
І хто може їх спинити? Вони мають силу.
Хто виступить проти них — відправлять в могилу.
Бог Спаситель закликає ворогів любити.
Ми їх любим, та не знаєм, як нам далі жити.
Бо для нас лиш залишилась крутая дорога.
І ніщо нам не допоможе, лиш віра у Бога.

З моєї точки зору, офіційний захист Галини Андріївни пройшов з активним обговоренням дисертації, з участю майже всіх членів ради.

Офіційні опоненти відзначили наукову і практичну цінність дисертаційної роботи. Так, головний неонатолог МОЗ України, завідувач кафедри неонатології національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика МОЗ України, професор Є. Є. Шунько позитивно оцінила розроблені схеми діагностики та лікування інфекційної патології у новонароджених. Офіційний опонент В. А. Тіщенко — професор кафедри госпітальної педіатрії 2 і неонатології Дніпропетровської державної медичної академії — підкреслила важливість системного підходу у роботі та цінність співставлення клінічних, лабораторних та морфологічних результатів досліджень. Керівник відділення неонатології інституту педіатрії, акушерства і гінекології АМН України, професор Т. К. Знаменська також належно оцінила проведену роботу, результати досліджень та відзначила важливість виділених прогностичних чинників щодо передбачуваного наслідку патології.

У процесі обговорення виступила професор Л. І. Чернишова, відзначивши цінність роботи, оскільки наукові дослідження стосуються проблем найбільш вразливої групи дітей, періоду новонародженості, і вже за це заслужовують на позитивну оцінку. Багатогранність наукової роботи, зв'язок клінічних особливостей інфекційної патології у новонароджених та морфологічних досліджень, їх вагомість для практичної охорони здоров'я відзначила професор О. Г. Сулима. Як голова асоціації неонатологів України, вона підкреслила зростання наукового потенціалу регіонів, що свідчить про зростання рівня поліпшення кваліфікованої медичної допомоги новонародженим. На підтримку дисертаційної роботи виступив професор В. Д. Лукашук, відзначивши актуальність вибраної теми дослідження, особливо в плані сучасної демографічної ситуації, а також звернув увагу на обгрунтоване й аргументоване переконання дисертанта щодо застосування імуноглобулінів та метаболічних середників у фармакотерапії інфекційної патології новонароджених...

Крім того, були оприлюднені позитивні відгуки на автореферат докторської дисертації Г. А. Павлишиної відомих учених, серед яких: академік АМН України Зербіно, професор (Львів), член-кореспондент АМН України, професор М. Л. Аряєв (Одеса), заслужений діяч науки і техніки, професор О. З. Гнатейко (Львів), заслужений діяч науки і техніки, професор М. М. Коренєв (Харків), професор М. М. Пеший (Полтава), професор Д. О. Добрянський (Львів), професор А. П. Ярцева (Івано-Франківськ), професор Г. О. Леженко (Запоріжжя), професор Ю. М. Нечитайло (Чернівці).

Була і похвала, були і зауваження та побажання. Але все це робилося доброзичливо.

Я був десятки, а може, й сотні разів на захистах докторських і кандидатських дисертацій як керівник своїх підопічних (43 учня), як опонент, голова спеціалізованої ради. Сам захищався. У жодному випадку мені не доводилося стикатися з недоброзичливістю, про яку говорить Володимир Берсенєв у своїй книзі «Сохраняю самообладание»: «...Месяца через два, совсем дохлым, полетел во Львов на защиту кандидатской диссертации, посвященной спинномозговым узлам как проводникам боли. Почему защищался во Львове? Большинство оппонентов моей научной работы на грани трех дисциплин — неврологии, гистологии и патофизиологии — работали во Львовском мединституте (це не щира авторська заява. Скажімо, таких спеціалістів значно більше в Московських медичних вузах... Це звичайні пошуки — де «легше» захиститися. — І. С.). Однако несколько неожиданное сочетание Архангельска (В. Берсенев — аспирант

Архангельського медінституту — І. С.) со Львовом вызвало определенное подозрение у членов Высшей аттестационной комиссии. Мне пришлось вторично защищать свой, на жаргоне научных работников, «диссер» (вперше чую такий вислів — І. С.) уже в Москве. Возможно, жрецов научного Олимпа смутил и возраст соискателя звания «кандидата наук» (це не звання, а ступінь. Щодо віку, то не думаю так як автор. — І. С.). Зато получил, как теперь говорят, дополнительные дивиденды от бесплатной рекламы темы диссертации, на которую после двойной защиты обратили внимание в медицинских кругах...».

Нам всім хотілося б, щоб на нашу дисертацію звернули увагу, ну хоча б на докторську. У житті не завжди так. Кандидатську дисертацію читають тільки дві людини — два офіційних опонента. А Василь Ключевський ще більш вдало сказав: «Вчені дисертації мають двох опонентів і жодного читача». На жаль, у більшості випадків це так. Мабуть, багато людей згідні з Болеславом Вольтером, який сказав: «Захистив дисертацію, можна подумати і про науку». Щодо кандидатської дисертації, то це правда. Це поперше. І по-друге. Ніхто не хизується тим, що він двічі захищав свою дисертацію. Зазвичай таку ситуацію приховують. Вона свідчить про низький рівень дослідження. Правда, буває і навпаки. Коли «навпаки», в окремих «вчених» вона спричиняє неабияке роздратування.

Безумовно, ідеальним слід вважати такий стан, коли дисертант видає свою підсумкову роботу (дисертацію) у вигляді монографії. У такому випадку з твоїми дослідженнями можуть познайомитися десятки, сотні і тисячі лікарів, вчених. «Колись» монографія видавалась не менше, як 5 тис. прим. Так, наприклад, за результатами моєї кандидатської дисертації була видана в 1962 році в Москві, у центральному видавництві «Медгиз» монографія «Санаторно-курортное лечение детей с хроническими заболеваниями печени и желчных» обсягом у 132 сторінки, тиражем у 10 000 прим. Вона була в спеціалізованих магазинах кожного обласного і районного центру колишнього Союзу. Її купували не тільки тому, що була потрібна лікарям, а й тому, що була доступною за своєю ціною — 37 коп. Це була перша монографія в країні, і думаю, у світі, яка знайомила лікарів з можливостями лікування хронічних захворювань на Трускавецькому курорті, і яка була видана в центральному видавництві. Це була перша монографія не тільки в СРСР, а й взагалі, у світовому просторі, яка відображала ефективність лікування дітей з хронічними захворюваннями печінки і жовчних шляхів.

За наслідками наукових досліджень, які були викладені в докторській дисертації, мені пощастило видати також у центральному видавництві в Москві монографію «Комплексное лечение детей с хроническими заболеваниями печени и желчных путей в условиях курорта» (Москва: Медицина, 1973. — 192 с.). У цій книзі я науково обґрунтовував високу ефективність лікування дітей не тільки в Трускавці, а й у Железноводську, Єсентуках та на інших курортах. Такого «везіння» щодо друкування власних досліджень у вигляді монографій по кандидатській і докторській дисертації я не спостерігав у жодного здобувача наукових ступенів. Я це пояснюю не особливим своїм талантом, а словами свого наукового керівника і наукового консультанта члена-кореспондента АМН СРСР, заслуженого діяча науки і техніки, професора, доктора медичних наук Володимира Олександровича Білоусова: «Іване Семеновичу, ви «натрапили» на золоту жилу в науці...».

Продовжую цитування В. Б. «Прошло более тридцати лет. Давно я не самый молодой в стране кандидат наук, хотя все еще не самый старый претендент на следующую научную ступень. С высоты жизненного опыта смею утверждать, что дать отпор бандиту в темном переулке — задачка из элементарных. Куда непредсказуемей противостояние с — назовем их так — научными противниками. Там, в Архангельске, пассажиры притормозившего автобуса мгновенно разобрались, кто прав, кто виноват, где рыдающая жертва, кто ее защитник, а кто бандит с большой дороги. Подоспевшим милиционерам не составило труда найти в сугробе окровавленный нож — орудие преступления (автор оптимист — I. С.).

В науке, или будем точными, под крышей зданий, именуемых научно-исследовательскими учреждениями, противоборство добра и зла чаще всего не поддается раскладу на две кучки : тут белое, а тут черное. Вообще к науке, то есть к поиску истины, не имеет никакого отношения. Рядом не лежало, как сказали бы в Киеве на Подоле, и попали бы в точку. На ученом совете здесь светлым днем разденут догола. Тихо, аккуратно, без мордобоев, стрельбы и прочих составляющих неинтеллигентных разборок. В полном соответствии с рецептом из детской книжки, которая любила моя дочь: «Это нелепо рычать так свирепо, — льву осторожно заметила пума, — мудрый обычай справляться с добычей, не поднимая излишнего шума».

Разденут, ограбят и вытолкнут на мороз...».

Що можна сказати? Добре «насолили» науково-дослідні інститути В. Берсеневу. «Насолили» так, що всі НДІ, з його точки зору, «к поиску

истины не имеют никакого отношения». «Борис, ты не прав». Або. Володимире, ти далеко не зовсім правий. Хоча його підтримує і Максим Звонарьов: «Ученый совет: корпорация, к которой перешли функции инквизиции по аттестации научных сотрудников. Подобно инквизиции, избегает пролития крови. Все прочие традиции инквизиционного процесса также бережно сохраняются».

Якщо добре подумати, то випадки «інквізиції» на вченій раді спостерігав кожний «довгожитель» НДІ чи вузу. В усякому разі, з його точки зору.

В усьому є частка правди. Узагальнювати немає сенсу. Хтось попадає «в струю» (адаптується), а деякі люди не попадають «в струю», різко відстоюють свої погляди і тому для багатьох стають не зрозумілими чи не «зручними». Щоб достатньо повно зрозуміти ту чи іншу людину, необхідно побувати в умовах («шкірі») близьких до тих, в яких був твій співрозмовник. І все-таки:

Хто боїться сонця	Хто не хоче визнати
І ясного дня,	Рівними усіх,
Ви тому на тиждень	Хай на площі вдарить
Очі зав'яжить.	Сто поклонів псам.
Хто не хоче волі	Хто братерству ворог
І ганьбить її,	І лихий, як звір,
Ви того на місяць	Киньте його в клітку,
В скриню посадить.	Де гарчать вовки.

Хто спинає в небо
Духу вільний льот,
Зачинить його ви
З свинями у хлів.

Олександр Олесь (1906)

Що ж до досягнень в науці сьогоденної України під керівництвом не зовсім молодого чоловіка 89-річного (1918 року народження) президента Національної академії наук України (НАНУ) Бориса Євгенійовича Патона і його зовсім молодого віце-президента НАНУ Володимира Михайловича Литвина (1956 року народження), то їх можна висловити назвою статті Сергія Коляди, доктора фізико-математичних наук «НАНУ — НА 677-МУ МІСЦІ ЗА ЦИТУВАННЯМ У СВІТІ НАУКИ» («Дзеркало тижня», 27. 10. 2007). «...Російська академія — 47-ме, Польська академія наук — 264-те,

нас також випереджають Словацька та Болгарська академія наук — 548-ме та 607-ме, Московський державний університет — 252-ге...» (там же).

«НАС НЕМАЄ...» (Сергій Курбатов. «Дзеркало тижня» 8 грудня 2007). За результатами одного з найавторитетніших світових університетських рейтингів the times higher education-qс world universiti rating, жоден український університет не потрапив у 400 найкращих...».

І цього достатньо для уявлення про наші «здобутки»...

Дуже хотілося б пишатися своєю наукою, науковими досягненнями, але... Це «але» стосується всіх напрямків діяльності в нашій рідній Україні. Що з нами сталося?

Чи то наш край такий проклятий,
Чи винні в тому сили злі,
Що в нас так зрадників багато
«На нашій не своїй землі»?

Мабуть, скарали вищі сили
За те, що Господа свого
В Дніпрових хвилях утопили —
Мабуть, й нікчемні від того,

Що матір продали в неволю
Й чужому Богу присяглись,
І, занедбавши власну долю,
Наймитувати подались

Лакеями, наглядачами
Та блазнями чужих вельмож.
Ні, щоб крицевими мечами,
Аби пробігла тілом дроз —

Звільнивши край свій від наруги
Ставши до лав плече в плече.
Чекаємо, що прийдуть другі,
Щоб відстояти нашу честь?!

...Чи то наш край такий проклятий,
Чи винні в тому сили злі,
Що в нас так зрадників багато
«На нашій не своїй землі»?

Олесь Доріченко

Мабуть, винні ми самі, а не сили злі. Ми постійно в «пошуках», у пошуках кращого, а вибираємо зовсім не краще з багатьох можливих варіантів. Нам чомусь притаманне передбачення для себе на «завтра» найгіршого, а на сьогодні вибираємо з багатьох кроків, крок в калюжу, після якого на тебе летять бризки болота. А потім тішимося цим. Я не можу стверджувати, що це закономірність чи правило, але можу стверджувати що це дуже часто виключення.

Цими днями я по «телеку» почув і побачив, що наше, а отже, і моє Міністерство охорони здоров'я дійшло до «надзвичайних досягнень»: придбало (начебто безплатно) індійську (підкреслюю — індійську) вакцину проти кору і вирішило нею вакцинувати все населення України незалежно від того, хворіли люди цією дитячою інфекцією, чи ні (там же повідомили, що в цивілізованих країнах цю вакцину не використовують). Якщо будуть відмовлятися від щеплення, то «відказників» будуть виключати з дитячих садочків, шкіл, звільняти з роботи... Мовляв, такий закон є. Правда, я такого закону не знаю. Обґрунтування — у нас епідемія кору. Я, як педіатр, не бачив і не бачу чогось особливого, порівняно з минулими роками, щодо захворюваності кором в Україні. У мене таке враження (прошу пробачення у моїх колег з МОЗ), що це широкомасштабний експеримент щодо можливої ефективності цієї вакцини з відповідним особистим фінансуванням (утаємниченим) міністерських та інших чиновників. На моїй онучці, яка перенесла кір, я ніколи не дозволю проводити цей «експеримент». Мені важко пояснити такі шкідливі для здоров'я населення України дії МОЗ.

Або. «Хоча це й дивно, однак у нашому Міністерстві охорони здоров'я профілактика гострих вірусних інфекцій і, зокрема, грипу традиційно зводиться лише до нав'язування вакцинації. Для цього використовують усі можливі й неможливі методи — від заяв, що вакцина є найефективнішим і найдоступнішим засобом (уже навіть шестимісячних немовлят і вагітних жінок пропонують «колоти») до традиційних залякувань, що справжній мор уже на порозі.

Нагадаю: минулої осені ми були свідками справжньої істерії — нас лякали пандемією, яка, за найскромнішими підрахунками, «повинна» була забрати близько 300 мільйонів людей на планеті. Крім того, Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) попереджала, що в разі злиття вірусів людського і пташиного грипу цифра значно зросте. Хто ж у такій ситуації ризикне відмовитися від вакцинації?

Дякувати Всевишньому, пандемії не було, та, власне, й епідемія грипу була слабенька, з нею впоралися без особливих труднощів, Правда, у світі

довго дивувалися, що уряди деяких країн піддалися гіпнозу вакциновиробників і через міністерства охорони здоров'я замовили їхню продукцію у величезних кількостях, аби за рахунок платників податків рятувати від пандемії насамперед тих, хто служить в армії, поліції, на транспорті тощо. Вакцина проти грипу — не аспірин, який можна зберігати протягом кількох років, її треба утилізувати відразу після закінчення сезону.

А експерти ВООЗ знову попереджають, що «пандемія грипу невідвротна», хоча ніхто не каже, коли саме вона вибухне. Вони вважають, що «пандемія може початися практично в будь-який момент, унаслідок чого лише в США буде інфіковано до 200 млн осіб, захворіють від 40 до 100 млн, 300 тис. з яких помруть». Не краще майбутнє приготували і для Росії — 120 млн буде інфіковано, до 60 млн захворіють, а близько 200 тис. помруть.

На щастя, України в цьому списку немає. Очевидно, у нас роль пророка перебрав на себе Український центр грипу та ГРВІ — за його прогнозами, цього року на грип захворіють близько 4 млн громадян, тобто вдвічі більше, ніж торік. Певна річ, загроза серйозна, тому треба негайно розпочати профілактику. А її засоби, на думку керівництва цього центру, є виключно вакцинація і ще раз вакцинація.

Але повернімося до прогнозу і спробуймо зрозуміти, наскільки він обґрунтований. Якщо вірити, що цифра 4 млн хворих удвічі більша за торішний показник, то виявляється, що жертвами вірусу грипу тоді стали приблизно 2 млн наших співгромадян. Однак, аналізуючи «перспективи імунoproфілактики грипу в Україні», фахівці Інституту епідеміології та інфекційних хвороб імені Л. Громашевського АМНУ стверджують, що протягом сезону 2006–2007 рр. у десяти містах під час епідемії захворіло близько 470 тис. осіб. Як відомо, до так званих опорних міст Українського центру грипу та ГРВІ належать десять найбільших міст — Київ, Харків, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Сімферополь, Чернігів, Львів, Запоріжжя і Вінниця.

Якщо всі разом вони дали менше половини від двох мільйонів випадків захворювань, то хто ж тоді підняв цей показник? Хіба що ті, хто підганяв цифри, готуючи звіт? Самі ж науковці стверджують, що в сільській місцевості та невеликих містечках, де концентрація людей набагато менша, епідемія поширюється не такими шаленими темпами, як у містах-мільйонниках. Мало того, якщо уважно читати, то можна помітити, що до числа тих, хто став жертвою епідемії грипу, віднесли також і хворих на ГРВІ, хоча медична статистика стверджує, що на грип припадає всього 15–20%

випадків гострих вірусних захворювань. Та це й зрозуміло, адже на людину полюють від 200 до 250 цих вірусів, які не хочуть ділитися своєю здобиччю з грипом. Гадаю, про це добре знають епідеміологи, одначе всі випадки сезонних застуд та ГРВІ звалюють до купи — таким чином цифра виходить переконливішою, що дає підстави ремствувати з приводу того, що ми не виконуємо цінних вказівок ВООЗ. Ви ж тільки подумайте — у країнах Європи і США роблять щеплення 7–30% населення, наша сусідка Росія, яка має п'ять власних виробників вакцин, теж не покладається на «авось»: там цей показник наближається до 10%. А Україна, яка зазначається, «у переліку 56 країн світу, де проводиться вакцинація проти грипу, посідає п'яте місце від кінця»...

Це змушує епідеміологів і Центр грипу МОЗ безкінечно нагадувати, що «в Україні зареєстровані сучасні протигрипозні вакцини, серед яких найбільш вивчена, безпечна та ефективна — вакцина в одноразовому шприці...». Її назву ми, зрозуміло, опускаємо, хоча вона, на думку чиновників, настільки безпечна, що «дозволена до застосування у дітей з 6-місячного віку, у II–III триместрах вагітності та у період годування груддю». Очевидно, щоб усім було добре, і передусім виробникам вакцин, ухвалено рішення, згідно з яким настав час «вимагати фінансової підтримки для Державної програми боротьби з грипом...»...» (Ольга Скрипник. Стаття «На голці вакцинації». «Дзеркало тижня» 1 грудня 2007).

І це ж знов-таки ми. «Ми», які люблять себе понад усе.

А хотілося б, щоб у кожного з нас була любов до ближнього, була постійна вірність своїм переконанням, своїм ідеалам, своїм життєвим принципам. Тільки така вірність робить людину пружною, стрункою, з високо піднятою головою. Без такої вірності вона (людина) в'яла, згорблена, з постійним киванням головою в той чи інший бік залежно від «вітру».

Тому

ВЕРНОСТЬ (притча)

Один языческой царь призвал к себе христианского епископа и потребовал, чтобы он отказался от своей веры. Но епископ кротко и спокойно ответил: «этого я не могу сделать». Царь разгневался и воскликнул: «разве ты не знаешь, что жизнь твоя в моей власти? Одно мое мановение — и тебя не будет на свете» — «Знаю, знаю это», отвечал епископ: «но позволь мне, царь, предложить один вопрос на твое решение. Представь себе, государь, что вернейший слуга твой попал в руки врагов твоих. Враги твои всячески

старались заставить раба того изменить тебе. Но он непоколебим в своей преданности в верности тебе. Тогда враги твои, сняв одежы с раба того, прогнали его с посмеяніем. Теперь скажи, государь: когда раб тот, поруганный и обнаженный за верность тебе, вернется к тебе, не вознаградишь ли ты его честью и славою за поруганіе и не дашь ли лучшие одежы для прикрытія наготы его?»

«Конечно, так!» отвечал царь, «но к чему ты это говоришь?» Тогда благочестивый епископ сказал: «царь, ты можешь снять с меня эту земную одежy, т. е. лишить меня этой жизни; но Господь мой облечет меня в новую, лучшую одежy».

Выслушав это, царь задумался, потом отпустил епископа и больше не стал требовать отречения от его христiанской веры.

Постійно дотримуватись вірності життєвим принципам дуже важко, надзвичайно важко. Мабуть, тому, що «злочинець Варава харчить на хресті!»

ЧОРНА ЕЛЛАДА

Руїна. Руїна. Як фатум, як вирок.
Назвавши. Навіки. Крізь вир поколінь.
І жадного сенсу, і жадної міри
На тричі покараній, клятій землі.
Пригноблені, вбогі, непевні будівлі, —
Розхристаний вітром зів'ялий барок.
Над простором квилить княгиня в Путивлі
Та небу кидає погрози пророк.
Вітрам на поталу — руїна, руїна.
Вікам на загладу — зомлілий простір...
Ні-ні, не Христос, не Христос, Україно, —
Злочинець Варава харчить на хресті!

Євген Маланюк (1929 рік)

Постійно дивуюся пророчим словам поетів. І одночасно переконуюсь, що подібне можливе при сталі ментальності людини, людства протягом багатьох століть. Ми тільки переконуємо себе, що «сьогоднішні» покоління відрізняються від «вчорашніх».

Так ось знову про дисертантів. Галина Андріївна Павлишин остання, сорок третя, моя дисертантка. Пора і честь знати. Немало є вчених, у яких кінцевий термін керування здобувачами наукових ступенів збігається з

життєвим вінцем. А в деяких випадках продовжують залишатися керівниками наукових досліджень і після відходу в потойбічний світ ще кілька років по тому. Про такі пригоди я писав в попередніх книгах. В таких випадках слова «Науковий керівник...», «науковий консультант...» обрамляють траурною рамкою. Добре це чи не дуже — відповіді на таку подію немає. Кожний дивиться на подібні справи з своєї точки зору.

Мені таку особисту проблему вирішувати не приходиться. У мене вже не залишилося пошукувачів наукових ступенів, якими я б продовжував керувати. Я не враховую формальну сторону: в плані виконання докторської дисертації одної доцента я рахуюсь науковим консультантом, а так як вона не зверталась до мене останні майже три роки ні з якими-небудь питаннями, то фактично моє консультування їй не потрібне. Отже, я не є її науковим консультантом. Так що я в цьому напрямку підвів жирну риску. І заспокоївся. Відносно заспокоївся. Хіба можна бути спокійним, коли читаєш такі слова: «Учителю, Наставнику, Людині Світлого Розуму та Великого Серця, перед якою низько схиляю голову та преклоняю коліна. З глибокою вдячністю. Ваша учениця», які написала Галина Андріївна Павлишин на своїй докторській дисертації, подарованій мені. Незважаючи на те, що в цих щирих словах є перебільшення, вони приносять мені задоволення, умиротворення та прагнення до подальшої творчої роботи в межах своїх можливостей. Таке враження, що крім відомих позитивних збудників, які я отримую, на мене діють невідомі флюїди (...По суверенным представлениям спиритов некий «психич. ток», якобы излучаемым человеком — Сов. энцикл. Словарь, 1967), які надихають мене до життєвої активності, до отримання задоволення від неї. Я постійно бажаю щось робити, я постійно отримую втіху від своїх дій, я... Хоча, правда й те, що «Начебто є ще сила, але вже знаєш кінець близький, майбутнього немає. Звичайної справи не зробиш. Залишаються розміркування і минуле» (Книга «Голоси часів». М. М. Амосов). І все-таки я разом з Юрієм Левітанським не перестаю твердити:

Когда земля уже качнулась,
Уже разверзлась подо мной,
И я почувял холод бездны,
Тот безнадежно ледяной.
Я как заклятье и молитву
Твердил сто раз в течение дня:
— Спаси меня, моя работа,
спаси меня, спаси меня.

І цей вірш я навів тому, що «ніщо не старить так, як готовність старіти» (М. М. Амосов).

Днями на конференції (точніше, після конференції, на фуршеті) професор з інституту геронтології АМН України заявив, що до нього звернулося чотири доцента-педіатра з нашого вузу із проханням бути їхнім науковим консультантом з виконання ними докторських дисертацій (геронтологія і педіатрія — крайні вікові полюси людини). Це при наявності в Тернополі трьох докторів наук-педіатрів (без мене). Тому така подія велика честь і пошана для НДІ геронтології АМН і, безумовно, дискредитація Тернопільського державного медичного університету. Всі ці чотири доценти-педіатри — мої учні (як студенти і як кандидати наук). Мені, чомусь, трохи боляче за розвиток цих подій. Не тому, що вони не звернулись за порадою в цьому напрямку до мене, а тому, що я недостатньо навчив їх любити свій фах (педіатрію).

Правда і те, що любов до свого фаху в теперішній час сприймається більше з відповідною посмішкою, ніж із глибоким та щирим розумінням. Гроші володіють душами людей. Настільки володіють, що такі слова, як повага, вірність, шанування, є копійками порівняно з гривнями (я вже не кажу про долар або євро). Із задоволенням хочу відзначити, що не всіма. І це приносить мені радість.

Хто мої теревені послуха?
Дав би юним я жменю порад.
Їм дістатися може макуха,
а надіються на шоколад.

Розставля перепони житуха,
небезпечно нестися навад.
Річ мою пропускають повз вуха.
На який я потрібен їм ляд?

Їм до лампочки власний мій досвід.
Ах, ця молодь відчує невдовзі
спотикання, кидки, стусани...

Кроком руш, парубки і дівулі,
набивайте заслужені гулі!
Це почесніше, ніж ордени.

Віталій Березінський

І все-таки: «Любити добро в людях, які мене оточують, та уникати жорстокості. Насолоджуватися вдачею, з гідністю переносити невдачу і

пам'ятати про те, щоб своєчасно забувати, — ось мій оптимізм. Він допомагав мені жити, так нехай допоможе і вам» (Андре Моруа). Цим гаслом і я керувався все своє життя. З усією переконливістю підтверджую, що «Добра людина живе вдвоє більше злої. Прожити праведне життя — означає мати можливість озирнутися на прожите життя із задоволенням і прожити її повторно» (Марк Валерій Марціал).

Мої 11 книг спогадів і роздумів (а це ще не вечір) є свідками того, що ось уже майже 7 років я не лише живу сьогоднішнім днем, а й з великим задоволенням повторюю свій життєвий шлях. І що дивно: повторення мені вважається більш насиченим, яскравим, багатогранним та емоційно піднесеним. І тільки тепер розумієш:

Не для житейского волненья,
Не для корысти, не для битв,
Мы рождены для вдохновенья,
Для звуков сладких и молитв.

О. С. Пушкін

Я з великою приємністю та втіхою можу зауважити, що мій останній учень на науковій ниві, Галина Андріївна Павлишин, є людиною великої працездатності та вірності християнським принципам життя. Свої наукові дослідження вона проводила понад 10 років, а не як деякі політичні діячі — протягом одного року. У неї були як успіхи при їх виконанні, так і невдачі. Але вона наукову діяльність постійно поєднувала з практичною діяльністю, яка була її головним контролером ефективності наукових досліджень.

Галина Андріївна ніколи не економила час за рахунок малюків. Її можна побачити і вдень, і вночі, і вранці, й увечері у відділеннях патології новонароджених та відділенні інтенсивної терапії новонароджених (реанімації) обласної клінічної дитячої лікарні, у відділеннях новонароджених пологових будинків міста. Вона ніколи і нікому не відмовила в проханні проконсультувати хвору дитину. До того ж, все це вона робить на безоплатній основі, але з віддачею любові до малюка та знань всіх своїх фахових знань. Любові до малюка! А не дій відповідно до «правових паперів».

А ми утрюх! Галина Андріївна (справа), я і Наталя Свірська (керівник центру реабілітації дітей раннього віку, яким опікується Г. А.). Вони мене люблять, я їх ще більше.

Вчора вона (Г. А.) зателефонувала мені з метою консультації дитини 4-х днів життя, якій була ампутована права рука. Вона говорила про дитину і плакала, плакала за її сьогоднішню і завтрашню долю. Більшість лікарів здатні на такі почуття. Почуття, які перекривають всі інші власні струмки людського життя. Але далеко не всі.

Ось чому вона користується авторитетом і повагою колег, адміністрації дитячої лікарні, батьків, як лікар, як лікар-неонатолог, як людина. Тому не випадково вона є головою секції неонатологів обласної асоціації педіатрів. Конференції, семінари, курси для своїх колег області, а іноді і держави, вона організовує і готує завжди на високому професійному рівні та робить їх привабливими. Вона завжди в динаміці, в русі, у спілкуванні...

Вона може сказати:

НЕТ, МЫ НЕ ЖАЛКІЯ ТВОРЕНЬЯ!

Нет, мы не жалкія творенья,
Когда нас Бог усыновил,

Дал разум, мысль, воображенье,
И чувств огнем благословил!
Минут есть много незабвенных,
Есть много радостей святых!
Счастлив, блажен и светел миг,
Когда спокойством дум священных
И чистотой всех чувств своих
Свое начало пресвятое
Сознает радостно душа
Ей жизнь легка и хороша,
Отраднo бытіє земное,
И любить всех она и все!
Во всем ей духа проявленье;
Предчувствует под игом тленья
Она безсмертіє свое!

(Из Сборн. гр. Валуєва)

Я думаю, що, м'яко кажучи, ставлення до її службового росту тих, від яких це залежить, незрозуміле для мене. Її успіхів та досягнень не бажають помічати. Свого часу я (як ректор і завідувач кафедри педіатрії) оголошував конкурс на заміщення посад професора кафедри для своїх доцентів О. Є. Федорців, В. Ф. Лободи, О. І. Лугової. Вони були вибрані на ці посади, незважаючи на те що їх докторські дисертації були ще далекі від завершення.

Сьогодні ж, коли Г. А. Павлишин не тільки пройшла апробацію своєї докторської дисертації в нашому університеті, в Київському національному університеті, а й успішно пройшла офіційний захист, її керівник по службі (завідувачка кафедри) О. Є. Федорців не тільки не запропонувала їй професора кафедри, а навіть не привітала її з цією важливою подією не тільки для Г. А., а й для кафедри, університету. Бачите, який я негарний вчитель. Мені не вдалося навчити О. Є. Федорців у часи, коли вона була студенткою (я не тільки навчав її у вузі, а й приймав до навчання в інституті, на роботу в інститут...), будучи керівником кандидатської та докторської дисертацій, під час її роботи на кафедрі на посадах асистента, доцента, професора...

Мені й сьогодні приємно згадувати ті теплі привітання та побажання, які я отримав після захисту докторської дисертації від своїх рідних,

однокурсників, колег по роботі, колективу кафедри педіатрії Харківського медичного інституту, добрих знайомих з різних міст країни.

Ось чому тепер мені зрозуміло, що:

Із джерела вода тече у річку,
Ріка — у море, море — в океан.
Чарівний ранок заміняє нічку,
За літом бачу осені туман.

До вікон хати снігу накидає,
Весною з нього потечуть струмки.
Усе в природі знову повертає,
Незмінно з неба дивляться зірки.

Все на землі у замкнутому колі:
У кожного є місце і свій час,
Є квітонька, яка цвіте у полі,
Та і в квартирі квіти є у нас.

Ніколи часу нам не вистачає.
Вернути молодість — мені, здається б — зміг.
Чого ж весна від мене так тікає,
Чого ж не розтає на скронях сніг?..

Анатолій Іванов

Мої ж відносини з керівником моїх кандидатської та докторської дисертацій, членом-кореспондентом АМН СРСР, заслуженим діячем науки і техніки, доктором медичних наук, професором Володимиром Олександровичем Белоусовим залишалися всі роки прозорими, теплими, чуйними, зрозумілими та проникнуті взаємоповагою. Тому і моє бажання навести тільки декілька слів, написаних рукою Володимира Олександровича, зрозуміле.

ХАРЬКОВСКАЯ ОБЛАСТНАЯ КЛИНИЧЕСКАЯ БОЛЬНИЦА

Кафедра факультетской педиатрии
Харьковского медицинского института

3 октября 1962г.

№

Уважаемый Иван Васильевич!
Спасибо Вам за срочное
письмо и за информацию. Простите,
это письмо со мной
уже давно, но ввиду
в Х. только во время
отпуска. У Вас «высокий»
даже не похуже других, но
и с многого другим и все
уже видно. Уверен, что
будет сделано в ближайшее
время. Спасибо и всем.
На Вашем месте, как об этом
еще раз?

Будьте здоровы, крепко
всем привет

Билибин

Министерствамъ и
Секретариату.

Получивъ и Ваши распоряженія, и видѣвъ
въ этомъ, что какъ многократно излагалось,
этотъ вопросъ требуетъ. Намъ необходимо
сначала «министерства, идѣи и тому подобна
и т.д.» излагать въ департаментъ управления.
Какъ распоряжаться Вами рѣши? Когда же можно
сказать, что это возможно? Конечно, имѣя
дѣло до окончательнаго опредѣленія
рѣшенія и, тогда, до безсрочнаго
замысла.

.....
необходимо, какъ и какъ бы въ К.

Получивъ этотъ Вашъ распоряженіе въ
дѣлѣ управленія.

Закончено и въ виду не извѣстности, а
привлеченія не о самомъ управленіи, а
о томъ.

Уважаю, что Ваши распоряженія о
дѣлѣ управленія. Я думаю, что за 7-10 дней
же обратимся.

Вашъ покорный.

Въ 67.

Синяевъ

Уважаемый Иван Сергеевич!

Я очень признателен Вам за письмо.

Как моя благодарность и уважение;

1) Относительно вопроса о выборе книги, то
было. Хотелось бы иметь возможность
покупать книги, а не только ^{о покупке} о них.
Предложение сделать их книжными, и
таким образом будет больше интереса
книжкам и к их покупке. Разумеется, конечно
и книжки "Самостоятельно-выполненные" и
еще "из рук Д. Д. Педерсена?"

5) В России книжки имеют огромное
популярность. Несмотря на то, что в Европе,
но сейчас еще много не успевают. Обе-
тательно решила такая книжка мне уже раз раз !!

Всем доброго.

22/6/77.

Великий

Я тільки шкодую, що не писав В. О. таких чудових слів, як це робили майже всі мої учні до мене. Ось лише одне «послання» з Америки кандидата наук, доцента Наталії Олександрівни Ліщенко:

Вельмишановний Іване Семеновичу!

Сьогодні Ваш день! З Вами поруч найдорожча родина, щирі й доброзичливі друзі з усіх куточків України, а може, й світу, давні колеги, які були та є з вами впродовж десятиліть. Озирніться довкола, скільки добра, тепла, щирості, любові довкола вас. Це тому, що Ви завжди були і є джерелом самого світлого, самого доброго, корисного, доцільного і справедливого.

Ви вмієте працювати так, що часом здається — це людині не під силу. Ви вмієте вчити так, що дотепер з'являється у снах, де даєте критичну або одобряючу оцінку нашим поступкам та рішенням. Ви вмієте стимулювати у роботі та в житті так, хочеться або жити або вмерти, але виконати свою частку роботи. Ви вмієте писати так, що після прочитаного дивитися на світ іншими очима. Ви вмієте любити так, що хочеться любити. Ви вмієте усміхатися так, що не одне жіноче серце мріяло б втонутися у ваших голубих очах. Ви вмієте творити родину так, що затишна гавань з Лідією Василівною здається спроможна заспокоїти будь-які життєві шторми. Ви вмієте бачити красу природи так, що квіти й рослинність на вашій присадибній ділянці з вдячністю бувають та цвітуть.

Нехай же Ваша душа сьогодні переповнюється радістю, любов'ю та добром! Творчих Вам успіхів, цілої низки нових книг, які сколихнуть душі тисячам людей, здібних учнів, які продовжували та приумножували те, що ви створювали та плекали, любові та поваги у колективі, затишку у родині та втіхи від онуків.

Многая Вам літа, шановний Іване Семеновичу.

З щирістю та повагою, Наталка Ліщенко

Хіба я можу читати ці слова спокійно, зважено? Ні! Ці слова збуджують в усьому моєму організмі «море» почуттів, почуттів однозначних: хвилювання всіх клітин мозку і серця, збудження активності гормональної діяльності, що доводить мене навіть до сліз, до ейфористичного сприйняття життя.

Важко в це повірити: в такому стані я нахожусь позитивні риси у людей, які уособлюють зло. І все це виникає, незважаючи на критичне сприйняття добрих слів на мою адресу.

Наталка з чоловіком у США. На звороті фотографії написано: «Івану Семеновичу на добру згадку. Так ми святкуємо Паску в Сан-Франциско — по-українськи!»

А ось так, по-українськи, моя внучка, Віка, брала участь у виборах 2007 року (прапор України, більше 1000 квадратних метрів, на Театральному майдані в Тернополі).

Разом з моїм учителем В. О. працювала доцент Лідія Миколаївна Кулик, його найближчий помічник, яка була надзвичайно симпатичною жінкою і великим педіатром та педагогом. З нею в мене склалися дружні відносини ще з студентських років. Ми зустрічалися рідко, але систематично листувалися. Вона все своє життя була мою порадицею в науковій і лікувальній справі. З її думкою я завжди рахувався. Ось її короткий лист:

«26. IX. 62г.

Уважаемый Иван Семенович! Сегодня получила Вашу монографию. Благодарю за память. Книга оставляет очень хорошее впечатление. Радостно видеть Ваш рост и успехи. И в дальнейшем от всей души желаю Вам всего самого лучшего. И, конечно, творческих успехов, завершением чего должна быть докторская диссертация.

Если когда-нибудь понадобится моя помощь — можете рассчитывать на нее (і вона мені безкорисливо допомагала і в подальшому — І. С.). Какие Ваши планы? Над какою темою думаете работать? Как Л. В. (моя дружина — І. С.)? Сердечный привет ей. Муж и Виталий (син Л. М. — І. С.) шлют Вам привет и поздравления в связи с выходом в свет Вашей книги. В. А. (мій вчитель — І. С.) сейчас в отпуске до ноября месяца. Кручусь одна. На кафедре все по-старому. Пишите. Ув. Вас. Підпис.

Поряд зі мною завжди був Господь. Отже, це він допомагав мені знаходити і спілкуватися з такими чудовими людьми, які завжди допомагали мені в житті, в творчих діяннях, підтримували мій життєвий оптимізм, «...жить, широко раскрыв глаза на все, что прекрасно... и смотреть глазами ребенка...» (М. К. Чюрленис).

А я намагався всім, з ким мені приходилося спілкуватися, передати на словах і власним прикладом кращі людські якості: гідність, розуміння, повагу, доброту...

Приклад щодо однієї з моїх учениць, який я навів вище, свідчить про те, що мені багато чого не вдавалося в житті: чи я був недостатньо переконливим, чи в деяких моїх учнів була генетична неспроможність до сприйняття добра, тепла, сонця..., чи в них «что-то с памятью случилось», чи... Тривалий життєвий шлях переконує мене, що зусилля з виховання дорослої людини — марна справа. Основа поведінки дорослої людини: спадковість (гени), вплив багатогранної діяльності сім'ї (насамперед, життєвими прикладами практичних дій), людей, що оточують, тварин, рослин, у меншій мірі — школа, технікум, вуз...

Кажуть, що окрема доросла людина змінилася, перевиховалася. Таке наше сприйняття зміни поведінки людини, яке обумовлене відточеністю

адаптаційних (приспосувальних) механізмів останньої. І, насамперед, заго-стрення безумовного рефлексу страху за життя, за добробут власний і бли-зьких, страху за втрату посади (чи не отримати її), звання, нагороди... Страх — підвалина адаптаційних процесів в спілкуванні (наприклад, пла-зування, підлабузництво...) та різноманітних вчинків (в тому числі — зрада, самогубство).

Я вивів би таку закономірність: чим менший інтелектуальний рівень людини, тим глибше і тим частіше вона проявляє своє приниження; ін-шими словами: рівень інтелекту прямо пропорційний втраті християнської моралі.

Але немає потреби підносити окремі негативні виключення поведінки тих чи інших осіб. Вони не здатні зіпсувати чудове сприйняття оточуючого світу.

І все ж таки вважаю за необхідне навести маленький уривок з книги Бруно Ферраро (з кн.: «Життя — це все, що ми маємо»):

НАГАДУВАННЯ

Дорога, що вела до храму, пролягала через село. Старенька жінка на-малася здолати її, не підіймаючи очей, безперестанку бубоніла якісь мо-литви. З-під напівприкритих повік кидала погляди на людей.

«Шмаркачі... П'яниці... Безсоромниця... Свиняче поріддя... Не-роба...» — подумки характеризувала зустрічних і пришвидшувала крок, щоб якнайшвидше віднайти спокій у молитві.

Якогось дня прийшла під двері храму й побачила, що вони зачинені. Стукала. Ніхто не відчиняв. Аж зауважила листочок, приклеєний до две-рей. Там було написано: «Я в селі».

— Кажеш, що любиш мене, але сидиш склавши руки. П'єш, вигідно вмощуєшся, щоб почитати слова, які сказав, плачеш, згадуючи, що мене розіп'яли, врешті йдеш спати... Не соромно тобі? Так ти мене любиш? Вставай!

Підвівся негайно й, припадаючи до стіп Його, вигукнув : «Вибач мені Господи, вибач! Говори і я буду виконувати».

— Візьми твою палицю, йди поміж людей, не бійся розмовляти з ними — наставляв Христос. Їди й скажи їм, що я голодний, що стукаю у двері, простягаю руку і кричу: християни, любіть одне одного! (Н. Казандзакіс).

Як ще ми далеко від повного втілення в життя настанови «любіть одне одного». Настанови Ісуса Христа.

А це вже слова земної людини. «Сім років пізніше — у 1899 — прийняв отець Андрей єпископську хіротонію. Й у своєму першому пастирському слові до рідного народу, прорік: «Отже нині враз із Апостолом кажу і заявляю — а Бог свідком, що з чистим сумлінням заявити можу: «Я сам бажав би бути відлученим від Христа за моїх братів, рідних мені по тілу (Рим. 9:3). Нехай нині умру, — нехай у вічності не зазнаю щастя, нехай відлучений буду від Христа, — коби Ви, браття мої по крові, були спасені» (Із кн.: Молодість і покликання О. Романа Шептицького. Софія з Фредрів Шептицька. Львів. 1994).

Є кого наслідувати, є з кого брати приклад, але... «Вранці тернополяни моляться в храмах Богу, а ввечері по телевізії насолоджуються бойовикам і сексом. Хто переможе: Бог чи диявол — ось в чім питання» (О. Макаренко).

Подивіться, з яким натхненням я читаю лекцію студентам та з якою увагою слухають мене студенти п'ятого курсу. Чого ще мені бракує в цей час для повного задоволення своїми діями, своїм життям?

На урочистому засіданні Вченої Ради студентка Наталя Шидловська разом (отримує диплом) зі своєю дитиною дякує мені (я б сказав, надзвичайно емоційно) за все те добро, що зробив їй вуз за 6 років навчання. І сивина не заважає відчувати мені повноти життя.

У червні 2007 року я одержую листа, на якому написано: «Нашому дорогому ректору, чл.-кор. АМН України, проф. Сміяну Івану Семеновичу. Ваші випускники». А в конверті запрошення (це через 20 років після закінчення інституту).

Здраве Селеновичу!

З повагою, оргкомітет

І мені захотілося написати, що «Усяке дерево пізнається через овоч його» (Сентенції з Євангелія від Луки).

На правах рукописи

БАШНЯК ВАСИЛИЙ ВЛАДИМИРОВИЧ
УДК 616.33-002.44-089.84-07.15/11:611.342:616.33.002.44-06

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ОЦЕНКА
МЕТОДОВ УШИВАНИЯ «ТРУДНОЙ» КУЛЬТИ
ДВЕНАДЦАТИПЕРСТНОЙ КИШКИ
14.00.27 — Хирургия

АВТОРЕФЕРАТ
диссертации на соискание ученой степени
кандидата медицинских наук

диссертации на соискание ученой степени
кандидата медицинских наук

Фектору, Дмитрию, профессору
медицины, профессору И.Р. Смелякову от
студентов, ассистентов, друзей и
авантюров с благодарностью
В.В.Ильинский.

Дуров — 1984

Работа выполнена в Тернопольском государственном медицинском институте.

Научный руководитель: доктор медицинских наук, профессор
Коморовский Ю. Т.

Официальные оппоненты: доктор медицинских наук Боровый Е. М.,
доктор медицинских наук
Спивак В. П.

Ведущая организация — Киевский ордена Трудового Красного Знамени государственный медицинский институт им. академика А. А. Богомольца.

Защита состоится 18.01. 1984 г. в 14⁰⁰ часов на заседании специализированного совета К 088.21.03 во Львовском государственном медицинском институте (290010, г. Львов-10, ул. Некрасовка, 69).

С диссертацией можно ознакомиться в библиотеке Львовского государственного медицинского института (290010, г. Львов-10, ул. 17 Вересня, 6).

Автореферат разослан *06.10.* 1984 г.

Ученый секретарь
специализированного совета

ФЕДОРОВ Я. Н.

Дійсно, «через овоч його». Свідченням цього є і наступні три послання.

АВИА

Куда _____

Кому _____

Индекс предприятия связи и адрес
отправителя

2. Черкассы

120р. 5-за

Индекс предприятия связи места назначения.

* © Министерство связи ССР, 1975 • 16/V-75 г. МПФ. Зак. 14269. Д. 6 к.

[illegible]

Руда 2. Тернополь

Лекция 138 от 20

Саме Шану
Самовичу

Индекс предприятия связи и адрес
отправителя

120004 г. Фрунзе

Ташурзева М.В.
Буряченко В.И.

Индекс предприятия связи места назначения.

Издательство Министерства СССР. 1978. 240 с. 1000 экз.

Шановний
Іван Семеновичу!

Широ відома Вашій
з радісними Мравневи
ми свідомі.

Бажаю Вам багатир
свого здоров'я, великого
щастя і нових
трудова успіхів
ні, мирним недов
на благо людства
В і м з и з и.

Хай можливість
щастя, здоров'я
не лише у вас
уродисті. Оні
ігнор з і г у, Вам
В життєвій дорозі
сонні, радості
Квітів, пісень.

Ві О змодити
Одні вогни, Ви
за Вашу зурність
за Ваше шире
серце за дорозу
і увагу.

Хай Ваша дороза
і енергійні
будуть успішні
організмичні
квітами.

З повагою до
Вас

М. М.
Кучер.

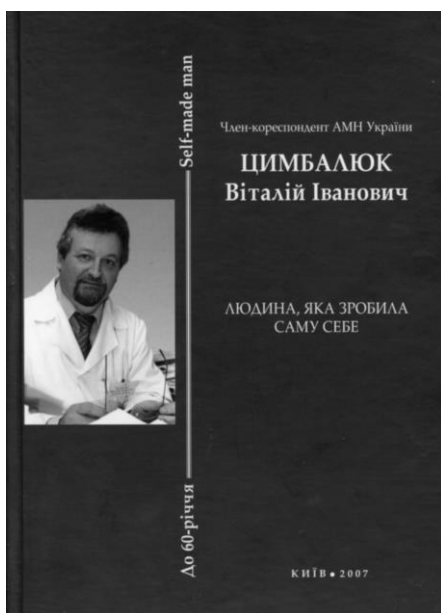
Читати такі теплі, зворушливі слова через багато років (десятиліття) і сказати, що мені приємно — це майже нічого не сказати. Вони мене збу-рюють, призивають до активної праці, надають різні кольорові відтінки моєму життю...

Пам'ять, пам'ять, пам'ять... «Людяв властиві різні нахили: одні — ду-мають, інші — не можуть». Я б цей вираз Івана Федоровича, в даному ви-падку, змінив би таким чином: одні — думають, пам'ятають та отримують насолоду від життя; інші — не можуть думати, не можуть пам'ятати, а тому їх життя в постійному збентеженні, розгубленості, сум'ятті...

Віталій Іванович Цимбалюк, наш випускник 1970 року, належить до першої категорії. Не було жодної урочистої події нашого вузу, де б був відсутній В. І. Він продовжує своє життя разом зі своєю Alma mater. І цим збагачує своє життя і життя колективу вузу. Я з ним багато разів зустріча-вся. Свого часу наші студенти 6-го курсу знайомилися з досягненнями НДІ нейрохірургії АМН України, де він працює; з інститутом Амосова, де ус-пішно працює також наш випускник, професор Ситар, з...

Останній раз я зустрічався з Віталієм Івановичем та з членом-кореспондентом АМН НАН і АМН України, професором Іваном Сергійовичем Чеканом (також нашим випускником) і професором Ситарем (також нашим випускником) 1 червня 2007 року на урочистостях, присвячених 50-річчю Тернопільського державного медичного університету. Що казати — зустріч така дуже приємна, і не тільки для мене.

Так от, на цій зустрічі Віталій Іванович подарував мені книгу «ЦИМБАЛЮК В. І. ЛЮДИНА, ЯКА ЗРОБИЛА САМА СЕБЕ», до авторського колективу якої увійшов і я.

У цій книзі я писав:

І ЗНОВУ В БІЙ...

І знову вперед! І знову творить, любить й жити. Цей вік, шістдесятиріччя, Віталію Івановичу, як Ви його й сприймаєте, найбільш сприятливий для роздумів, аналізу, глибоких, а інколи й незначних висновків.

Січень — це найбільш сприятлива пора року для цього, січень — народження року, січень — це народження нового життя, а не «знову», січень — це коли «з журбою радість обнялась».

Сумно і весело! Сльози і сміх!
Зелено, люблю, і сміється сніг...

Олександр Олесь

А скільки епізодів Вашого життя сьогодні наповнюють радістю і гордістю особистий життєвий шлях! Безумовно, це не тільки фахові здобутки, наукові розробки, винаходи і монографії. Це навіть і такий епізод, який відбувся у Вашій Alma mater, Тернопільській медичній академії під час святкування 40-річчя її та присвоєння статусу академії. У цей святковий вечір перед початком урочистостей у фойє палацу культури «Березіль» було організовано різноманітні ігри, «вгадай»... з метою заповнити вільний час студентів, працівників вузу, гостей... Серед іншого було й таке: Автандил (студент-гігант, майстер спорту з боротьби) сидів за столиком і пропонував помірятися силою шляхом виведення з вертикального положення зігнутої в ліктьовому суглобі руки в горизонтальне (армрестлінг). Бажаючих було багато. Всіх перемагав Автандил. Проходячи разом з Віталієм Івановичем біля стола, я запитав: «А чому Ви, Віталію Івановичу, не хочете спробувати свої сили?». Він відповів, що не потрібно, бо буде незручно, якщо чемпіон

Тернополя програє. Це ще більше зацікавило мене і я на поліг на тому, щоб Віталій Іванович взяв участь у турнірі. Він сів не зразу, а постояв і подивився як хлопець перемагає бажаючих. Виявилося, що він творчо (вчений!) виявляв слабкі сторони Автандила. Потім сідає і пропонує поборотися. Знайшовся ще один майстер спорту! Сам же вважаю, що Автандил «не по зубах» професору. Але я помилився. Помилка була присмною. Віталій Іванович дуже скоро подолав свого противника. Знай наших! Думаю: а може, це випадковість, Автандил розслабився? Запропонував повторити бій. І знову професор «зверху».

Того ж вечора я вручив йому сертифікат № 001 про присвоєння почесного звання «Містер супервипускник», нагородив його цінним подарунком, як найсильнішого випускника Тернопільського медичного інституту.

Через 1,5 місяці наш вуз буде відмічати своє 50-річчя, і я як завідувач кафедри, проректор з навчальної роботи, ректор, незважаючи на те що все це в минулому, запрошую Вас, Віталію Івановичу, продемонструвати знову — чи «залишився порох у порохівницях»? Хоча я цьому не сумніваюсь.

У цей ювілейний день мені приємно бачити «плоди» виховання в нашому вузі на Вашому прикладі, Віталію Івановичу. Ви — вчений, лікар, педагог, доктор наук, професор, член-кореспондент АМН України, заслужений діяч науки і техніки, Лауреат двох Державних премій України, академік АНВШ, автор багатьох монографій, підручників...

Я вас люблю, і не тільки...

Твой труд переживет тебя, поэт,
Переживут творца его творенья,
Живого не утратит выраженья
с тебя когда-то писанный портрет —
и старец ты, незримый бестелесный,
Мечтаю, мыслю, сказкою чудесной.

Іван Бунін

У цій книзі є чимало відгуків про Віталія Івановича Цимбалюка, але я наведу лише один — екс-депутата Верховної ради України, екс-міністра охорони здоров'я України М. Є. Поліщука:

«Відгуки друзів

Немає невирішених завдань — є нерішучі люди.

Сказати гарно про Віталія Івановича Цимбалюка — це дуже мало. Його характер, доброта, широта інтересів дозволяють стверджувати, що

він вміє жити, любити, працювати і від усього цього дістає задоволення та намагається дати задоволення іншим, якщо ж не так, то його девіз, на мій погляд, — не заважати іншим жити тим життям, яке вони для себе обрали.

Віталій — не конфронтаційна особа, і ця його риса від мами, яка керувала великим колгоспом, і яку любили в селі, районі області, та й у нас в Інституті всі, хто з нею спілкувався. Я теж мав радість познайомитись і спілкуватися з мамою Віталія. В такої матері міг бути тільки такий син.

З Віталієм Цимбалюком ми познайомилися в ті далекі 70-ті минулого століття. Я навчався в клінічній ординатурі Інституту, мешкав в гуртожитку, і туди поселили молодого Віталія із сім'єю. Разом проводили час на кухні, на дворі грали в теніс, футбол. Все у нас аспірантів, ординаторів було спільним — кухня, духова, туалет у дворі, тільки робочі столи, клініки та наукові уподобання різні. Я більше тяжів до ургентної великої нейрохірургії, Віталій — до планової, витонченої, до нових технологій, що й вилилося у вибраний ним напрям — функціональна нейрохірургія, де він досяг вершин і вже сам є вчителем цього напрямку.

Про широту інтересів та інтелект Віталія Івановича, свідчить те, що він захоплюється і мисливством, і природою, і зброєю, і подорожуванням, надзвичайно любить історію, і не тільки України. Віталій легко і невимушено оволодіває іноземними мовами. Уже будучи в інституті, він добре оволодів англійською, якої не вивчав в сільській школі та медінституті.

Віталій Іванович, поставивши перед собою мету, як правило досягає її. Свідченням цього є досягнення функціональної нейрохірургії, в якій Віталій Іванович, не тільки продовжив ідеї свого вчителя О. О. Лапоногова, але й значно їх примножив, а також історія з розкруткою придбання Гамма-ножа для України. Інтереси професійного розвитку нейрохірургії для Віталія Івановича, такі ж близькі, як і благополуччя його рідних і оточуючих.

Хочу побажати тобі, друже Віталію, здоров'я, радості в житті, задоволення від своїх учнів, благополуччя сімейного, родинного.

Хай повниться і славиться наша Україна такими людьми, як член-кореспондент АМН України, заслужений діяч науки і техніки України, професор Віталій Іванович Цимбалюк.

Вдячний долі, що ми знайомі і можемо спілкуватися.

М. Є. Поліщук — член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри нейрохірургії НМАПО ім. П. Л. Шупика.

Віталій Іванович — надзвичайно успішна людина, як лікар, надзвичайно «плодовита» людина, як вчений. Він підготував близько півсотні

кандидатів наук та 6 докторів (це на початок 2007 року), видрукував близько 600 наукових робіт. Гордімося такими людьми! А тим більше випускниками свого вузу.

Високу оцінку його діяльності вбачають і в нашому суспільстві. Ось лише декілька речень із статті Віри Фазлєєвої «Життєві цінності Віталія Цимбалюка» (газета «Ваше здоров'я», 15 червня 2007):

«Його життєвим кредо є палке захоплення роботою й особистим життям за певної помірності в усьому. Він залюблений в довколишній світ і цю любов переносить на все, з чим стикається.

Людина, яка справді має чимало заслуг перед суспільством, напрочуд скромна і відкрита, рівна у спілкуванні з усіма, хто переступає поріг клініки відновної нейрохірургії Інституту нейрохірургії ім. А.П. Ромоданова АМН України.

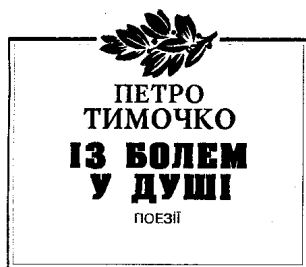
Заступник директора з наукової роботи, завідувач кафедри нейрохірургії НМУ ім. О. О. Богомольця, член-кореспондент АМН України, доктор медичних наук, професор Віталій Цимбалюк — відома й визнана постать у нейрохірургії...».

У книзі про Віталія Цимбалюка для нього написано чимало побажань. А це моє побажання словами нашого поета Петра Тимочка:

Шануй свого вітця і матір,
щоб було тобі добре і
щоб ти довго прожив на землі.

Шануй, людино, матір і вітця,
щоб і тебе нащадки шанували.
Батьківство — Фатум і творцеве диво,
воно тебе вестиме до кінця,
бо навіть тим, що зрадниками стали,
відмовитись від нього неможливо.

Все від батьків — історія твоя,
твій рідний край і небо батьківщини,
народ, пісні та материнська мова,
стає без них нікчемним кожне «я»,
воно без них не розцвіте, загине
і полетить за вітром, як полова.

*Високоповажаному
Т. С. Світлану
з найщирішими
поважливими
увагами у всіх його
творчих пошуках
ідей.*

*Т. Тимошко
10 січня 1996 р.*

Львів
"КАМЕНЯР"
1995

Ще один з варіантів доброї пам'яті.

«Дороженька Світлана! (лист моїй доньці).

Велике Спасибі за книги! Це для мене дуже гарний подарок. Подякуй батькові. Його книжки з великим інтересом читають його колишні студенти. Здоров'я, щастя і довгих років життя всій Вашій родині. В книгах багато поезії, мудрості. Ще раз, дуже, дуже дякую!

Лариса Капуста. Toronto. Canada. 2007».

Ну як не навести зворушливі слова 20-річної давності, які написав мені Мирослав Миколайович Закалюжний (викладач, доцент, завідувач кафедри) на авторефераті своєї кандидатської дисертації:

НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ ПЕДАГОГИКИ УССР

На правах рукописи

ЗАКЛЮЖНЫЙ Мирослав Николаевич

УДК 372.212.2

РУССКО-УКРАИНСКО-БЕЛОРУССКИЕ
ВЗАИМОСВЯЗИ В РАЗВИТИИ
ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ МЫСЛИ
XVI—XVIII ВЕКОВ

Специальность 13.00.01 — теория и история педагогики

Автореферат

диссертации на соискание ученой степени
кандидата педагогических наук

Киев — 1987

Работа выполнена в Ровенском государственном педагогическом институте
им. Д. З. Мануильского.

Научный руководитель — доктор педагогических наук,
профессор МИТЮРОВ Б. Н.

Официальные оппоненты: доктор педагогических наук,
профессор ГРИЦЕНКО М. С.,
кандидат педагогических наук,
доцент БВТУХ Н. Б.

Ведущая организация — Донецкий государственный университет.

Защита состоится 15 сентября 1987 г. в 15 часов
на заседании специализированного совета К 113.15.01 по присуждению ученой
степени кандидата педагогических наук в Научно-исследовательском институте
педагогического УССР (2520/0, Киев-90, ул. Ленина, 10).

С диссертацией можно ознакомиться в библиотеке института.

Автореферат разослан 15 августа 1987 г.)

Ученый секретарь
специализированного совета

М. П. ЛЕГКИЙ.

Переклад:

Дорогого не ждав мене
професору івану Семен-
ювичу Славську - ректору
Науково-педагогічного дослідниць-
кого інституту, гостини-
телю і прихотливому
радощі генові з
глибокою вдячністю
і пошануванням до-
кину до цієї цес-
ти в слові і доданий
гості преподавателю
латинського мови,
автор цього скромно-
го труда
от всієї душі!

Допомагав я десяткам, сотням науковців у їхньому становленні, але таких теплих, проникливих слів я чув не так уже й багато. Якщо добре подумати — то багато, багато... Добрі власні справи, добрі слова завжди були джерелом мого життя.

У ИСТОЧНИКА

Тягучий жар на землю льется,
томят извилины пути...
К артезианскому колодцу
бежит ребенок лет шести.

На цыпочки на камне белом
приподымаясь на краю,
губами ловит неумело
тугую, круглую струю.

Она дугой взлетает звонко,
спеша в орешник молодой,
и пересохший рот ребенка
едва целуется с водой.

И у меня судьба такая,
и я к источнику бегу.
Мне счастье бьет в лицо, сверкая,
и я напиться не могу!

Вероніка Шушнова

Пам'ять людська вічна!
Пам'ять людська одвічна!
Пам'ять людська довічна!

У 1972 році, під час з'їзду педіатрів, у велику перерву Петро Степанович Мошич підійшов до мене, відрекомендувався і запропонував мені, «провінціалу», ближче познайомити з Києвом. Під час екскурсії ми не тільки насолоджувались красотою столиці України, а й пізнавали один одного. Так відбулася перша наша зустріч на фоні піднесеного настрою, який був обумовлений «з'їздівською» атмосферою та чудовою, сонячною осінньою погодою. Все це було основою того, що його лагідність, випромінювання тепла, розважливості та доброзичливості залишилися в моїй пам'яті на все життя.

Потім наші зустрічі ставали все частішими і частішими. Ми не лише спілкувались на професійні основі (конференції, з'їзди, семінари...), а й

сім'ями (гостинні відвідування один одного...). Його син Лесик був дружною у мого сина Саші на весіллі. А моя дружина досі часто згадує про гостинність, прихильність та оптимістичну вдачу Петра Степановича і Юлії Федорівни, його дружини. Остання повністю віддавалася служінню гості (моєї дружини), яка приїхала на святкування 1500-річчя Києва, і яка проживала у них.

Особливо хотілося б багато доброго сказати про Юлію Федорівну, взірця вірної дружини, взірця мами. Я не бачив у жодній сім'ї, щоб її берегиня так прискіпливо, з такою теплотою й любов'ю, з постійною доброзичливістю та піднесеним настроєм день-у-день опікувалася своїм чоловіком, своїми дітьми. Я переконаний, що вона постійно, без слів кликала та надихала до творчого процесу своїх чоловіка та двох синів. Якщо говорять, що дружина завжди «винна» в успіхах свого чоловіка, то в даному випадку я можу сказати: без Юлії Федорівни не було б МОЩИЧА, Петра Степановича Мощича, знаного вченого, видатного фахівця (педіатра), «ковалю» наукових кадрів та лікарів.

Невже немає цих чудових людей? Немає серед нас, на нашій землі? Сказати «сумно» — це нічого не сказати, сказати «шкода» — це означає дати слабкий відбиток своїх почуттів.

Піду я в ліс! Впаду на землю
І, слізьми, пройнятий, заллюсь,
В осінній ранок заригаю
І слізьми-слізьми помолюсь.

Не знаю слів... і слів не вмію.
І не сказати їм всього...
Хай скажуть сліз моїх безодні
Та горе стогону мого.

Піду я в ліс! Впаду на землю
І слізьми пройнятий, заллюсь,
Зійду в сльозах, від сліз знесилюсь,
З обмитим серцем помолюсь.

Олександр Олесь

Пам'ять, пам'ять, пам'ять... Ось слова Петра Степановича до мене, ось його повага до свого колеги, його інтелігентність, його доброзичливість.

МЕДИЦИНА ДИТИНСТВА

ТОМ
1

У ЧОТИРЬОХ ТОМАХ

За редакцією академіка Академії наук
вищої школи України,
професора П. С. Мошчина

Допущено Міністерством
охорони здоров'я України
як навчальний посібник
для інтернів медичних вузів,
курсантів інститутів
і факультетів удосконалення
лікарів

КИЇВ «ЗДОРОВ'Я» 1994

Згідно з вимогами
пору, складено за редакцією
академіка АН УРСР
доц. проф. А. М. Уманця,
ініціатору — авторів: член
сб. членів
з новітніх методів
успіхів в усіх сферах
здоров'я
академіка
Л. Київ, 24.04.95р.

...Вздыхаю я —
Откуда ждаты известий?
Нам воля неба
Неблагоприятна:
Один из тех,
С кем жил и рос я вместе,
Погиб —
А жизни не вернуть об-
ратно.
Его душа
Над родиною витаёт,
Расставшись с телом,
Что лежит в могиле.
Пусть человек
Внезапно умирает —

Душа не хочет,
Чтоб ее забыли.
Родится
Слабый человек на свете,
Потом исчезнет,
Как роса на солнце.
Природа
Не дарует нам бессмертье:
Как тень и эхо —
Юность не вернется.
И я — не камень,
Не металла слиток, —
Погибну я
Среди сердечных попыток...

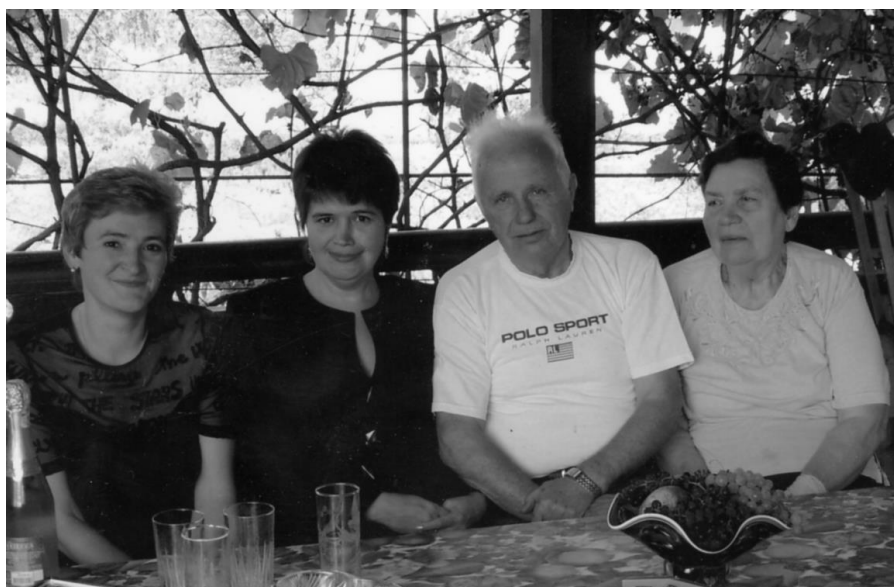
Цао Чжи (перевод А. И. Титовича)

Петро Степанович був завжди у творчому пошуку, він був організатором, керівником і співавтором багатьох монографій, підручників, посібників. Таким чином, він об'єднував педіатрів України з метою висвітлення загальної наукової думки на ту чи іншу проблему сьогодення, з метою збагачення лікарів-педіатрів останніми досягненнями в цій галузі медицини. Тому Петро Степанович Мошчич був з нами і серед нас, тому Петро Степанович є з нами і серед нас, і тому Петро Степанович буде завжди серед нас — педіатрів України. Петро Степанович і його любима й високошанована нами дружина, Юлія Федорівна.

Галина Андріївна на конференції в Туреччині зустрілася з моїм сином, Сашею. По їх усміхнених обличчях видно, що вони задоволені змістом конференції, чудовими кліматичними умовами та випадковістю зустрічі. Молодь впевнено «обганяє» своїх «предків». І це природно.

Мені хотілося б порадити кожному з них пам'ятати, що «Мірилом твоєї культури є твоє ставлення, але не до начальника, а до підлеглого» (Ірина Вільде). А для них, лікарів, ще й ставлення до хворого, до хворої дитини.

А це вже Галина Андріївна (перша зліва) разом з доцентом Вірою Василівною Стеценко, своєю вірною подругою, також мою ученицею під час відвідування «стариків на дому» — я і моя дружина. На нашій веранді. З шампанським. З власним виноградом та яблуками.

Віра Василівна багато зробила для Г. А. під час напружених організаційних заходів з апробації і офіційного захисту докторської дисертації Г. А.

Такі дії важко оцінити словами. Вони неоціненні. У мене таке враження, що їх об'єднує вислів Френсіса Бекона, який притаманний їм: «Сприймай покращання без похвалби і без ганьблення попередників та колишніх порядків; але візьми собі за правило: не тільки слідувати достойним прикладам, але самому створювати їх».

І Галина Андріївна, і Віра Василівна приділяють мені і моїй дружині надзвичайно багато уваги, поваги; іноді у нас складається враження, що ми цього не заслуговуємо. Немає такого загальноприйнятого свята чи сімейного свята, щоб вони нас не привітали і не побажали добра.

Ми у свою чергу хотіли б, щоб у вас, Г. А. і В. В., завжди звучала

МУЗЫКА ДУШИ

Никто так чувства не взбодрит,
Надежд не воскресит,
Никто так песней не звучит
и радостью кипит,

Никто так дружбу не холит,
не окрылит мечты,
Любовь на век не сохранит —
как музыка души!

Анатолій Антонов (лікар)

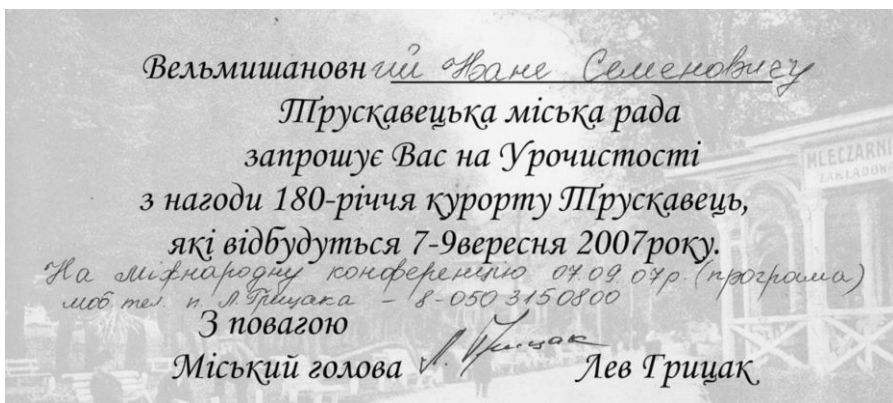
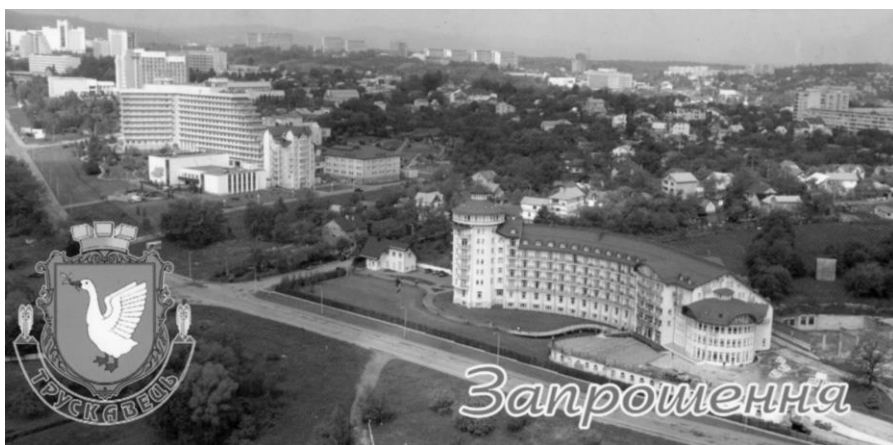
Бачите, які уважні мої асистенти, доценти і професора на моєму клінічному обході при огляді хворих дітей. Хто може сказати, що між нами відсутня повага та звичайна людська любов?

А це вже лекція «Діарейні захворювання в дитячому віці», яку я читаю студентам та викладачам Слівенського медичного інституту (Болгарія). Ми розуміли один одного без перекладача.

І подяка від директора цього медичного вузу доцента Накитки Петрової за лекцію. У нас чудовий настрій, ми в доброму гуморі. Отримати квіти від такої гарної жінки (а не лише навпаки) — велика радість для ще молодого чоловіка, тобто для мене.

Пройшли десятиліття, але пам'ять людська залишає добро навечно. Добро по удосконаленню курортного лікування дітей на курорті Трускавець, добро по поширенню знань серед населення бувшого Союзу щодо можливостей лікування в Трускавці... Крім цього, мер міста, Лев Грицак, є випускником нашого вузу. Як приємно мені (тобі), коли в людей зберігається пам'ять.

А тому «...Я дійшов висновку, що опору в житті я вбачаю лише в самому собі, і тільки в глибині власної особистості я звітую з приводу власних моральних рішень...» (В. Вернадський). Такий висновок стосується кожного індивідуума. Хоча прийнято розуміти опорою всіх з ким спілкуєшся, опорою надійною чи ні. В кінці ж кінців ти (я) можеш звітуватися перед Господом тільки за себе самого.

А равлик дорогу мені перейшов
З повною корзиною
А соловейко мені душу перетьохкав
З повною силою
Бо я ще літо літую
Дорогою бензиноюю
Ніяк не добитий ще
Епохою крокодиловою
А равлик дорогу мені перейшов
З повними відрами
А соловейко мені душу перетьохкав
Силою дивною
А я йду не спокушений
Жодними відрами
Йду (чи дійду!)
Свою епохою крокодиловою

Іван Драч

А це вже й моя пам'ять (1994 рік) про чудову, симпатичну жіночку, Ірину Борисовну Муляр, з якою мене пов'язувала насамперед взаємна повага:

«Шановний Іване Семеновичу!

Медпрацівники санепідслужби області щиро вітають Вас з присвоєнням Вам звання академіка. Це звання Ви заслужили, проводячи велику виховну, наукову, лікувальну роботу.

Медична громадськість санепідслужби області пишається Вами.

Ми ще і ще раз зичимо Вам
здоров'я міцного, як криця,
насаги, горіння в роботі.
Нехай на устах лиш усмішка іскриться
і будуть в житті лиш турботи щасливі.

За дорученням медпрацівників санепідслужби області. Головний державний санітарний лікар області. Підпис. І. Б. Муляр.

Працездатною, в розквіті творчих сил пішла від нас Ірина Борисовна. Її окреслена теплотою та людяністю аура залишилася в пам'яті багатьох, хто її знав. Цінність цього послання в тому, що наші життєві шляхи перетиналися рідко, але наші відчуття взаємоповаги виявилися довготривалими. Мабуть, і правда, що душі не помирають.

ДУША НЕ УМИРАЕТ

Твое созданье я, Создатель!
Твоей премудрости я тварь,
Источник жизни, благ Податель,
Душа души моей и Царь!
Твоей то правде нужно было,
Чтоб смертну бездну проходило
Мое бессмертно бытіе,
Чтоб дух мой в смертность облачился,
И чтоб чрез смерть я возвратился,
Отец, в бессмертіе твое!

Г. Р. Державин

І з іншої, сьогоднішньої не опери, а прози:

«Вельмишановний Іване Семеновичу! Колектив Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова щиро вітає Вас з професійним святом — Днем медичного працівника!

Ви заслужили визнання людей високим професіоналізмом, доброзичливістю та чуйністю, творчим вкладом в лікувальну діяльність.

Бажаємо Вам міцного здоров'я, сил, благополуччя та творчого піднесення у нелегкій повсякденній праці медика. Хай Вам щастить у роботі, в усіх творчих починаннях, у підтримці славних традицій, нехай Ваше життя завжди буде сповнене теплом людським відносин та коханням.

З повагою. Ректор, член-кореспондент АМН України професор В. М. Мороз» (2007).

Василь Максимович протягом багатьох років, мабуть, усього життя демонструє, що:

«ВСЕ ЛЮДИ ПРОИСХОДЯТ ОТ ОДНОГО ЧЕЛОВЕКА

Много дождевых капель, а все из одной тучи; много лучей, а все от одного солнца; много листочков на дереве, а все от одного дерева; много песку на земле, а все от одной земли. Так много людей, а все от одного Адама и прежде всех от Бога». (Из. кн.: «Моя жизнь во Христе» прот. Кронштадтского Иоанна Сергієва, т. 11, изд. 1-е, 1892 г., стр. 128).

Тому він проявляє глибоку повагу до своїх близьких, добрих знайомих і просто знайомих. І таким чином, залишає пам'ять про себе, про щирі людські відносини на тривалий час, якщо не назавжди.

Спогади, роздуми, пам'ять людська — важлива, постійна і чудова риса здорового людського організму. Вони впливають на творчий потенціал, вони прикрашають сьогоднішня, одночасно вони направлені у майбутнє.

Батьківська хата (1998 рік). Хата де я постійно проживав до 16-літнього віку. Хата, яку я відвідував доколи там мешкали мої тато і мама. Хата на фото вже пустинна. Я (дідусь), з онуками: Катя і Ваня.

Хата збоку: я, Ваня, сестра Люба, Катя, Саша. З цією хатою пов'язане все моє дитинство та юність, з цією хатою пов'язана любов до природи, з цією хатою пов'язані тісні та теплі родинні зв'язки, які залишилися на все життя, з цією хатою...

Але я наведу лише вірш-пісню Вадима Крищенка, яка відображає наше ставлення до начала, до об'єднувального начала сім'ї і, впевнений, до суспільства, до мами.

ДО МАМИНИХ ОЧЕЙ

У маминих очах
Неначе цвіт лілеї
І жар зорі —
Це бачила не раз.
Коли нам гірко —
Ми приходимо до неї,
І забуваємо
Її в солодкий час.

Приспів:

Мамо, тобі низесенько вклоняюсь,
Мамо, на теплі руки нахиляюсь,
Мамо, пробач мені пекучий гріх,
Мамо, ти найдорожча за усіх.
Мамо, тобі низесенько вклонюсь,
Мамо, за тебе Богу помолюсь,
Мамо, прийду я знов на твій поріг,
Мамо, ти найдорожча за усіх.

Цю праведну любов,
Яку беру в дорогу,
І доброту —
Від матері дано.
Куди б не йшла,
Тамуючи тревогу,
Для мене світить
Мамине вікно.

Приспів

А ось лист до мами.

«Найдорожча мамо!

Щиро бажав би, щоби Ви, Мамо, дістали цього листа 15 травня (День св. Софії, день іменин матері Романа — з розділу «Примітки». І. С.) отже ні раніше, ні пізніше. Не тому, щоби в тому листі були висловлені якісь незвичайні побажання щастя, здоров'я чи інших благ, але я хотів би, щоби Ви почували себе ближче серед нас, щоби Ви, Мамо відчули завтра нашу духовну приязність біля себе, окруженої цілою родиною, щоб, згадуючи минулі літа, могли сердечно подякувати Всевишньому за все й могли би до того дня пожертвувати Богу нас усіх, пожертвувати всю Вашу довголітню працю над нашим вихованням, всі важкі переживання, хрести, турботи, страждання...

Коли Йосія молив Господа з піднесеними раменами про перемогу, жиди підтримали його, й так само ми окружаємо сьогодні Маму, ми хотіли би бути Вашою підпорою; з цілого серця повторяємо слова Вашої молитви й жертви, а висловлюємо їх тим гарячіше, що становимо одне з Вами в Ісусі Христі.

Ця спільнота в Бозі допомагає нам так досконало розуміти себе взаємно і вчить нас, що ми повинні завжди разом іти вперед. Ото ж коли наближається день, коли звичайно висловлюємо Вам наші побажання, мені не залишається нічого іншого, як лише духовно об'єднатися з Вами, наша Мамо й повторювати Ваші молитви...

Завтра прийму святі Тайни у Вашому наміренні й зложу сердечну подяку при престолі за те, що вже минуло та помолюся теж із глибини душі за прийдешнє: Да святиться Ім'я Твоє, да прийде царство Твоє, да буде воля Твоя, яко на небеси і на землі» (Із кн.: Молодість і покликання о. Романа Шептицького. Львів. 1994).

Так писав Митрополит Шептицький до своєї мами в університетські роки свого життя.

Різні покоління, різні віки, але мама завжди була і є святою людиною для своїх дітей.

Тепер ми часто вже коло своєї хати (і в хаті) говоримо про своїх маму і тата, про сестричок і братів зі своєю дружиною.

Перше зимування у власній «хатинці» (1998 рік). Видно, що я дуже задоволений цим «зимуванням».

Минуло десять років, а я до цього часу отримую надзвичайний емоційний заряд від усього того комплексу чудових подразників, які пов'язані з хатою, городом, подвір'ям...

Уже наступного року (1999 рік) я міг насолоджуватися першим цвітінням яблунь (на знімку), вишень... Сьогодні навколо хати налічується 32 фруктових дерева, понад 30 кущів смородини, порічок..., малина, рози... І все це я посадив одноосібно, і за всім цим я не тільки постійно (!) спостерігав, отримуючи неабияку насолоду, а й доглядав і доглядаю.

Якось негарно говорити, але я «свої» дерева, кущі, квіти сприймаю як щось невід'ємне мого ества. У сусідів також гарні квіти, дерева, кущі, але вони не «родичі» мені, а тому не визивають такого збурення почуттів, як «мої».

І це диво-дивне мене тішить ось уже протягом 10 років. Вся інша життя «мішура» здається мікроскопічною порівняно з чудом природи.

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

І живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обіграде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!

Василь Симоненко

Мабуть, недобре відповідати на питання «Як поживаєте?» так: «Як у раю». Але більшої насолоди життям, яку отримую на «свіжому повітрі», я не можу собі уявити. І вірте мені, якщо я «бурчу» на щось і на когось у своїх спогадах (або в житті), то воно, «бурчання», носить характер другорядний, нічого не значущий у моєму теперішньому житті.

Літо. Ми (дружина, сестра Люба і я) на веранді свого дому. Вся веранда окутана дозріваючим виноградом, ми не тільки розмовляємо, а ще й гойдаємося (що старе, що мале...).

А ось і гості до нас завітали «на Івана»: доценти Віра Василівна Стеценко та Любов Августинівна Волянська (ліворуч) і десь відлучилася Галина Андріївна Павлишин. «Дід радий, баба рада...».

Мой день был ясен, ночь моя светла.
Всегда венчал народ мой похвалами
Мои стихи. В сердцах рождая пламя,
Огнем веселья песнь моя текла.

Цветет мой август, осень не пришла,
Но жатву снял я: хлеб лежит скирдами.
И что ж? Покинуть мир с его дарами,
Покинуть все, чем эта жизнь мила!

Рука дрожит. Ей лира изменила.
Ей не поднять бокала золотого,
Откуда прежде пил я своевольно.

О, как страшна, мерзостна могила!
Как сладостен уют гнезда земного!
И как расстаться горестно и больно!

Генріх Гейне

І ще. Кожної суботи і неділі нас відвідують донька зі своїми дітьми (Ваня, Віка). Якось я запитую Ваню (йому 20 років): «Скільки я тобі зауважень зробив за цей день?» Він подумав, подумав і відповів: «Шість». Я йому кажу: «А скільки зауважень я зробив би тобі, якщо б ми проживали в одній квартирі?» Онук посміхається, я також. Висновок: намагайтеся жити зі своїми дорослими дітьми не в одному «котлі».

Коли я напружено працював, я не помічав того, як часто посміхаюся і чи посміхаюся взагалі. Сьогодні я не тільки часто посміхаюся, а й відчуваю усмішку. А яка

ЦІНА УСМІШКИ

Її ціна — нуль, але вона багато чого варта.

Вона збагачує тих, хто її приймає, і не збіднює тих, хто її дарує.

Вона триває лише мить, але пам'ять про неї залишається назавжди.

Ніхто не є таким багатим, щоб обійтися без неї, і нікого не збідніють, а тільки збагачують її наслідки.

Вона створює щастя в домі, захоплює до добрих справ і є ознакою дружби.

Вона — відпочинок для стомлених, світло для зневірених, сонячний промінь для засмучених і найкращий засіб від неприємностей.

Однак її не можна купити, випросити, позичити або вкрати, оскільки вона не може по-справжньому робити добра, доки її не віддають з доброї волі!

А що в останні хвилини клопотів з покупками різдвяних подарунків наші продавці бувають надто втомлені, щоб дарувати вам усмішки, то просимо вас залишити їм одну із ваших усмішок.

Ніхто так не потребує усмішки, як ті, в кого вже нічого не залишилося, щоб давати іншим... (Дейл Карнегі).

Тому посміхаймося частіше. Це один із важливих чинників, який робить наше життя бурливим, який продовжує його тривалість.

Посміхаймося... Розслабляймося... Помічаймо тільки ті речі, які випромінюють промені, промені сонця, добра, тепла, ласки...

Погляньте на вираз обличчя, на позу та рухи цих двох діток, моїх внуків Катю і Ваню. Зверніть увагу на неосяжність простору за ними (і гори й долини, квіти й пишні дерева, небо й свіжість повітря, яке відчувається навіть з фотографії...). Це поєднання найбільш чистих, світлих, радісних та дорогих перлин всесвіту: природи і дитинства.

Сказане підтверджує і наступна фотографія моєї маленької внучки — Вікторії.

Вікторія на малій батьківщині свого дідуся Івана. «Молодість (я б сказав — дитинство. І. С.) — це весна. В поті чола обробляється поле; зрілий вік — трудолюбива пора жнив. Старість — сумна, але прекрасна осінь. Спокійно збирати плоди двох попередніх епох і готуватися до великої замогильної мандрівки» (Іван Федорович).

Як хотілося б, щоб наші дорослі діти та внуки вступили з меншими втратами в «чарівний»

НАШ ВЕК

Не плоть, а дух растлился в наши дни,
И человек отчаянно тоскует...

Он к свету рвется из ночной тени,
Но свет обретши, ропщет и бунтует,

Безверием палим и иссушен,
Невыносимое он днесь выносит...

И создает свою погибель он,
И жаждет веры, но о ней не просит...

Не скажет век, с молитвой и слезой
Как не скорбит пред замкнутою дверью:
«Впусти меня, я верю, Боже мой!
Приди на помощь моему безверью».

Федір Тютчев (1858 рік)

Пам'ять про добрих людей не покидає мене. Вона викликає хвилювання, вона приносить життєву насолоду, вона прикрашає моє буття.

Кандидат медичних наук, Ніна Михайлівна Дмитрієва, редактор моєї першої монографії «Санаторно-курортное лечение детей с хроническими заболеваниями печени и желчных путей», яка вийшла у видавництві «Медгиз» (Москва), в 1962 році, і з якою я познайомився через деякий час після виходу в світ моєї книги. Вона свого часу вивчала питання курортного лікування дітей (у неї з цього приводу є 2 книги), а тому проявила зацікавленість до моїх досліджень і, відповідно, до мене. Тому в подальшому у нас виникла взаємна симпатія і багаторічне листування та рідкі зустрічі. Ось один із її чисельних листів до мене:

«18. 07. (1968 рік, Москва — І. С.). Итак, дорогой Иван Семенович, пришел конец вашим ожиданиям и волнениям. Можно поздравить вас с ученой степенью доктора медицины, что я и делаю от всей души. Я ни мало не сомневалась в таком исходе, потому что ваш автореферат отражал такую большую, интенсивную работу, что не могло быть иначе. Жаль, что вы, видимо, не узнали этого до поездки в отпуск, чтобы насладиться отдыхом с полным душевным покоем.

Невольно вспомнилось мне ваше первое посещение редакции. Это было, вероятно, в 1960 г. (точно — І. С.). За прошедшие немногие годы, вы прошли очень большой путь, достигли очень многого. Я очень рада за вас и надеюсь, что и дальше ваша деятельность будет столь же успешна и плодотворна. Только не переусердствуйте во вред своему здоровью! Не

наваливайте на себя работы больше, чем необходимо — помните о своей коварной язве.

Итак, еще раз поздравляю вас, а вместе с вами и Лидию Васильевну.

Я надеюсь, что погода благоприятствовала вашему отдыху в Гелинджике.

Я два отпуска проводила в этих местах и оставалась очень довольна.

Спешу отправить сейчас это письмо, а поэтому заканчиваю.

Привет всем Смиянам

Н. Д.»

Як добре, що на твоєму життєвому шляху зустрічаються такі доброзичливі люди, як добре, що на твоєму життєвому шляху раз у раз виникають все нові й нові зустрічі з людьми, які підбурюють твої творчі наміри та вносять спокій у твій життєвий простір, як добре... «Одне слово, що приносить спокій, краще тисячі марних слів. Один вірш, що свідчить про красоту, краще тисячі даремних віршів. Одна пісня, яка запалює радістю, краще тисячі непотрібних пісень» (Молитва «Дхаммапада», яка приписується Будді).

І цю молитву я повторюю на адресу Ніни Михайлівни, лист якої я щойно навів у пам'ять про неї.

І ще про ініціативу Н. М. щодо допомоги мені з захисту докторської дисертації. Лист Ніні Михайлівні від відомого не тільки в ті часи, а й сьогодні, дитячого ревматолога, професора Воловика (цей лист свого часу переслала мені Н. М.).

Глубокоуважаемая Нина Михайловна!

Прочитав Ваше послание, я проштудировал автореферат И. С. Сми-яна. Вообще с его работами я знаком. Должен сказать, что диссертация хоро-шая и дал о ней вполне положительный отзыв. Вчера отправил авиа в Харьков... Шлю Вам сердечный привет. Ваш А. Воловик. 4/X-1968 г.»

Вона, Н. М., весь час бажала мені добра. Безкорисливо, за покликан-ням своєї душі.

І таких сприятливих «випадків» для моєї активної життєвої позиції було багато, дуже багато.

«Глубокоуважаемый Иван Семенович! Так как Вы намечены автором по разделу санаторно-курортное лечение у детей я надеюсь, что у Вас найдется что сказать по этому поводу, то сообщая Вам, в феврале намеча-ется съезд педиатров РСФСР, посвященный вопросам питания ребенка, детским инфекциям и нефропатиям.

Заявку на доклад и тезиси посилайте секретарю съезда проф. Александру Леонидовичу Либову — Ленинград 22, ул. проф. Павлова 9 (копию мне).

Посылайте быстрее.

Хорошо, если б Вы смогли учесть эффективность не только Трускавца, но и других курортов.

Для доклада пока намечается 10-15 минут (5-8 стр. машинопису). Тезисы — 1-1/2 стр.

16/VI. 63.

Ваш підпис».

Це лист авторитетного і поважного професора Дмитра Дмитровича Лебедева із Москви, якого я не зустрічав, і з яким безпосередньо не спілкувався. Тільки листами. Він, напередодні цього листа, запропонував мені бути співавтором монографії під його редакцію. А тепер, за своєю ініціативою, запропонував підготувати доповідь на з'їзді педіатрів Росії. Мені, 34-річному початківцю в науці! Якщо Ви, читачу, можете навести подібний приклад зі свого досвіду, я буду радий. Але впевнений, що вам це не вдасться.

Як би я не відволікався, але вся моя «писанина» (праця, людські взаємовідносини, творчі здобутки та й саме життя), зводиться до «педіатричних аспектів». Тому, що

Є ТАКА КРАЇНА

Дзвенять там завжди солов'ї,
Спів лине до небес.
На мапах не знайдеш її,
Країни всіх чудес.
Хай вітер дме у паруси,
Хай точний кожен румб,
Знайти той дивний край краси
Не зміг би й сам Колумб.
Життя прямує до вершин
Серед казкових снів.
Не знають там сумних годин,
Ані похмурих днів.
Не затуляє небо тінь,
Немає там брехні.
Там кожен день — життя світлінь,
Там всі щасливі дні.

Немає там лихих людей,
Всі гарні, як один,
І кожен в тих краях іде
До зоряних вершин.
І я готов без зайвих слів
Прикрити від сил пітьми
Красу і світло тих країв,
Як у бою — грудьми.
Якби в людей такі думки
Збувалися сповна,
Тоді б усі материки
Розквітли, як весна.
Тоді б настав у світі рай,
І спів сягнув небес.
...Дитинство — завжди дивний край,
Країна всіх чудес.

Шумишбай Сарієв

Про все це свідчать і листи відомого педіатра зі світовим іменем, академіка СРСР і Російської АМН, професора В'ячеслава Олександровича Таболіна.

Це його перший лист до мене:

«23. V. 70 г.

Дорогой Иван Семенович!

После отъезда из Пятигорска, совершив такое незабываемое турне к подножью Эльбруса, я оказался в столице Азербайджана, г. Баку. Мне удалось посмотреть некоторые районы республики — г.г. Кубу, Гусары, район Набрюнь, г. Хачмас.

И должен признать, что то что Вы нам показали бесподобно, несравнимо!!! Это впечатления. Дело остается делом, постольку, поскольку я деловой человек.

Думаю, что наши деловые связи должны укрепляться и развиваться. Не примите как за момент, типа дипломатического — что я льщу и хочу из соображений гостеприимного характера, даю оценку со стремлением переоценить Вас. Дело в том, что заочно по трудам, Вы мне очень понравились, и я рад, что это совпало с оценкой Вас и при нашей встрече. Конечно, Вы скажете, а зачем пишет так Таболин (между прочим пишу по пути в Москву из Баку на высоте 7.000 м) и, наконец, выбралась свободная минутка, которой в Москве не окажется, а нам надо ценить время — нам в

Наше професійне спілкуванням тривало десятки років. Я завжди з великою симпатією та повагою ставився до В. О. У мене склалося таке враження, що й він взаємно відповідав мені тим же. Тому з численних його листів наведу ще декілька.

«14. XI. 82 г. Глубокоуважаемый Иван Семенович! Жаль, что на съезде в г. Харькове не удалось в этой спешке и круговерти как следует поговорить, обменяться мыслями, мечтами, творческими замыслами (я на другой день з'їзду вимушений був відправитися з Харкова до Москви на народну ректорів. Поїздка ця виявилася невдалою. До Москви я приїхав в день смерті Брежнєва, тому нарада була відмінена — І. С.). Но я рад был видеть тебя бодрым, готовым и дальше вести нашу педиатрию по творческим дорогам в созданной под твоим руководством в Тернополе школы педиатров. Ты прав — надо хоть раз в 3-5 лет встречаться, общаться, объединять свои общие усилия на творческой основе!

Все же ведущим в наших исследованиях продолжает оставаться интеллектуальное оборудование, которого не хватает и за которое мы должны бороться.

С уважением

подпись

В. Таболин».

«1. 02. 87 г.

Дорогой Иван Семенович!

С наступившим Новым 1987 годом тебя! Здоровья, счастья и нового взлета творческой мысли, как требует время ускорения и перемен. Спасибо за добрые пожелания. По долгу своей новой дополнительной обязанности — главного педиатра 4-го Главного Управления был недавно в «Дубовой роще» в Железноводске. Хорошо там тебя и вспоминают и ценят.

С уважением подпись В. Таболин».

«Дорогой Иван Семенович!

Большое спасибо за поздравление в связи с избранием меня академиком АМН СССР. Перехожу на новый уровень деятельности, а дел в педиатрии, особенно сейчас в условиях перестройки, хватает. Прими искренние и добрые пожелания всего, всего хорошего в Новом 1989 году. Здоровья, пусть сбудутся задуманные планы, настроения хорошего и пусть будет побольше добрых, творческих встреч для обмена мыслями, мечтами и опытом.

С уважением

подпись

В. Таболин».

«13 января 1993 г.

Дорогой Иван Семенович!

Прими самые добрые пожелания успеха в делах, планах, мечтах в столь сложное время. Здоровья тебе и близким, новых свершений на благо педиатрии. Спасибо за твое доброе пожелание. А год 1992, особенно его конец был более неудачным (инфаркт у супруги), смерть главного научного сотрудника моей академической группы — известного тебе профессора Жуковского — детского эндокринолога (умер 31. XII. 92 г. через 5 дней после своего 70-летия).

Но есть и радостное — академик Федоров С. Н. соперировал мне один глаз и я прозрел. Так что еще поработаем. А работать есть над чем — Россия с 1. 01. 93 г. перешла на новый (международный) учет недоношенных — с 22 недели беременности и 500 грамм веса при рождении. Легко дать указания, издать Декрет, Указ, приказ — а вот как нам их выхаживать в отсутствие соответствующих технических средств? Уверен, что эта проблема волнует и Вас и я за восстановление наших творческих связей, хотя бы на уровне создания Ассоциации Педиатров или какого-либо другого объединения.

С уважением подпись В. Таболин».

І закінчу спогади про дорогого мені В. О. жавими словами з його книги «Дети — это святое»:

«Напомню слова древних: «Dum spiro spero» — «Пока живу — надеюсь».

Видимо, эту истину исповедовал и Анатолий Жигулин — молодой поэт из Воронежа, которого сослали в Сибирь:

Жизнь нечаянная радость,
Счастье выпавшее мне,
Звезд вечерняя прохлад-
ность,
Белый иней на стекле.

И война, и жгучий голод,
И вдали дремучий бор,
И тайга, и лютый холод
Ледяных сибирских гор.

Всяко было, трудно было
На путях моих дорог,
Было так, что уходила
И сама ты из-под ног.

Как бы не было тревожно,
Говорил себе — держись,
А иначе невозможно,
Потому что это жизнь.

Все приму, что мчится мимо
По дорогам бытия.

Жаль, что ты неповторима,
Жизнь прекрасная моя».

Поки я (ти) живу, все-таки у спогадах життя можна повторити. Але тільки у спогадах. І тому життя чудове!

В'ячеслав Олександрович Таболін. Його обличчя виражає доброзичливість та любов до свого пацієнта. Це його, моє та всіх лікарів-педіатрів повсякденне життя. Зміст життя.

Сергій Іларіонович Ігнатов, професор, доктор медичних наук, багаторічний завідувач кафедри педіатрії Львівського медичного інституту був одним із наставником моєї ранньої лікарської діяльності. Його наукові праці, його любов до вибраного ним фаху були відомі далеко за межами України.

Коли я працював у Трускавці, ми кожний місяць, а то й частіше, спілкувалися безпосередньо біля ліжка хворої дитини; пізніше — листувалися.

«Глубокоуважаемый Иван Семенович!

Искренне приветствую вашу плодovitость. У вас очень хорошо получается, что материалы, собранные в прошлом выходят в свет, а не залеживаются под спудом. Когда вы исчерпываете «старое», у вас начинается созреть новое, собранное и разработанное в клинических условиях.

Еще раз поздравляю и желаю дальнейших успехов.

Поздравляю с началом учебного года лично вас и всех ваших ближайших помощников.

С тов. приветом

подпись

С. Игнатов

25.VII.73».

Це вітання пов'язане з виходом у видавництві «Медицина» (Москва) моєї чергової монографії. Справді, я був у постійній праці, писав і видавав монографії, методичні розробки, статті... У мене було правило: жодного дня без моєї статті в портфелі педіатричних журналів (їх тоді було три в Союзі; сьогодні в Україні — 5, а ще не вечір).

Прошу пробачення у читача за мою нескромність, але мушу сказати в кінці свого життєвого шляху: в Україні не було жодного педіатра (а може, й інших лікарів-дослідників), яким вдалося б одноосібно видати монографію в центральному медичному видавництві в Москві «Медицина»; з 1962 по 1973 рік світ побачив три моїх одноосібних монографії, які вийшли в цьому видавництві, і чотири книги, де я був співавтором.

Такий стан речей свідчить, що я був у постійному пошуку, що я працював, працював і працював. Така творча праця сприяла моєму життєвому натхненню, постійному творчому збудженню, постійним пошукам нового, була причиною відчуття «вічної» молодості.

І то правда, що найбільше вільного часу у найбільше зайнятої людини. Я тільки цим пояснюю надзвичайну чутливість і відчуття насолоди

в спілкуванні у вільні хвилини (рідко години) зі своїми близькими. Я тільки цим пояснюю, що я кожний вихідний, кожне свято знаходив час, щоб поблукати з дітьми (рідше з дітьми і дружиною) лісом, покататися на ковзанах, лижах, покупатися в річці, ставку... Хто навчав дітей, а пізніше внуків, плавати у водоймах, кататися на лижах, санках, ковзанах, велосипеді? Тато і дідусь. Тобто я. І знову хвастаюся: я не бачив ні тата, ні мами (про дідуса я вже не говорю) інших дітей, які б стільки часу приділяли своїм малюкам. І запевняю вас, що при цьому я отримував надзвичайне задоволення. Я себе не примушував це робити. Я чекав цього часу.

Так що будь-яка праця робить людину більш життєдіальною, з вираженими почуттями дитинства та молодості у рідкісні хвилини «вільного часу».

Я тільки недавно зрозумів, що далеко відійшов від молодості, в дні, коли став пенсіонером не по віку, а по трудовій книжці. Хоча «всі люди бажають жити довго, але ніхто не бажає бути старим» (Дж. Світ).

І на тлі всього цього я переконався, що Цицерон правий: «Чи можна сказати, що старість робить нас нездатними до справ? До яких саме? До тих, які притаманні юності і вимагають сили. Але хіба не існує нічого, до чого був би здатний старик, що можна було б робити при здоровому розумі і слабому тілі?» Безумовно, відповідь моя і твоя, читач, лише позитивна.

Сумно, дуже сумно, але необхідно признати, що

У всех дорог — а в жизни их немало —
Один конец, хоть разные начала.

Р. Гамзатов

І це, незважаючи на те що в житті, за Гамзатовим:

Положенья, должности людей,
Званья, до небес превознесенные,
Знаю, что нет у Вас друзей,
Есть начальники и подчиненные.

Пам'ять про спілкування зі своїми однодумцями не залишає мене.

Глубокоуважаемый Иван Семенович!

Примите мои сердечные поздравления и лучшие пожелания Вам и Вашей семье по случаю Нового 1985 года!

Всегда рад встречи с Вами. Монографии Ваши мы широко используем и рекомендуем своим ученикам.

Доброго Вам здоровья и больших успехов!

Минск. 29.XII. 1984

Ваш

підпис

Глибокоуважаемый Иван Семенович!

Сердечно поздравляю Вас С Новым 1986 годом! Доброго Вам здоровья, счастья, больших творческих успехов, благополучия!

Большое спасибо за книгу. В ответ посылаю последнюю нашу.

Ваш підпис 220030, г. Минск, Красноармейська 8-34

Іван Несторович Усов, видатний педіатр ХХ століття, видатний педіатр (№1) Білорусії, бувшого Союзу, знаний у світі фахівець.

Безпосереднє спілкування з ним приносило мені неабияке задоволення. Його оцінку моїх наукових досягнень я не тільки сприймав з великим задоволенням, вона сприяла активізації моєї подальшої дослідницької праці.

Я поважаю працю кожної людини, особливо педіатра, але такого суворого підходу до себе, до своїх досліджень, які я спостерігав у Івана Несторовича, не було, з моєї точки зору, в жодного вченого.

У даному випадку його «добро» переходило до мене та сприяло любові до мого фаху, до життя. Тому що: «Проти всього можна вистояти, але не проти доброти» (Ж.-Ж. Руссо).

Час і до більш конкретної справи. До спогадів, спогадів більш ділових. З перших днів після закінчення інституту і до обрання на посаду завідувача кафедри я постійно сам, своїми руками виконував ті чи інші лабораторні або інструментальні дослідження, пов'язані з виконанням наукової тематики. Я вже не кажу про клінічні спостереження за хворими дітьми, які були моїм фаховим обов'язком, моєю життєвою сутністю.

Мої монографії — це наслідок моїх клінічних спостережень. Мої наукові висновки — це наслідок аналітичної роботи над своїми спостереженнями, дослідженнями...

Завжди зіставляв свої спостереження, дослідження з подібними в країні, у світі. Більш того, прагнув проводити наукові дослідження разом з провідними клініками країни.

Так, з моєї ініціативи проводилося виконання наукової теми по етапному лікуванню дітей із хронічними захворюваннями нирок із клінікою дитячої нефрології інституту педіатрії АМН СРСР (професора М. І. Ратнер, В. І. Наумова. Москва), клінікою дитячих інфекцій другого Московського медичного інституту (академік Н. І. Нісевич, професор О. Боковий), інститутом фізіології АН СРСР (академік О. М. Уголев).

Під час проведення спільної з АН СРСР та Львівським медінститутом XIV Всесоюзної конференції з фізіології травлення і всмоктування в Тернополі (1986). Третій справа академік Олексій Михайлович Уголев, всесвітньо відомий вчений у зв'язку з відкриттям мембранного травлення (і не лише цього).

На цій конференції я зробив дві доповіді: «Значения учения о мембранном пищеварении в педиатрии» и «Патогенетические основы диспепсического синдрома у детей».

А це робочий фрагмент виконання спільної наукової праці з клінікою академіка Н. І. Нісевич:

Здравствуйте уважаемый Иван Семенович!

«Как видите, с некоторой задержкой отвечаю на Ваше письмо.

Во-первых, большое спасибо за путевки (путівки в дитячий санаторій з великими труднощами мені доводилося «вибивати» у керівництва Мінздраву — І. С.).

Во-вторых, впечатление об эффективности санаторно-курортного лечения детей. Всего за время нашей совместной работы в «Салюте» побывало 16 детей, из них 10 в сроки до 3-х мес. от конца острого периода, 4 — в сроки от 3 до 6 мес. и 2 — в сроки больше 6 мес. Контрольная группа: 18

детей с аналогичным течением болезни, теми же сроками выписки из стационара, такого же возраста и т. п.

Ни у одного из 16 детей за время наблюдения не было обострений и рецидивов. В контрольной группе — у 3.

Из 16 — 7 детей с остаточными явлениями болезни Боткина (дискинезии желчных путей, гепатомегалия, постгепатитный синдром и т. п.) — нормализовались клинические и биохимические показатели в течение 1 года. Из 10 подобных детей контрольной группы — у 7 увеличение печени, жалобы на боли в эпигастрии, повышение тимоловой пробы, увеличение прямой фракции билирубина остаются до настоящего времени.

У гепатита затяжного течения (Михайлина, Кузин, Мартынова, Хельберг) пролеченные в период реконвалесценции в «Салюте» биохимически закончились, клинически — несколько уплотненная печень. 6 затяжных гепатитов из контрольной группы длятся до сих пор (субиктеричность склер, увеличение, уплотнение печени и селезенки, болезненность в точке желчного пузыря, положительная тимоловая проба, гиперферментемия (трансаминазы).

Из 5 хронических гепатитов, прошедших через «Салют», 2 продолжают прогрессировать — впечатление, что санаторно-курортное лечение не оказало никакого действия. Клиника и биохимия 3 других гепатитов почти исчезли.

3 хронических гепатита контрольной группы текут с умеренно выраженной клиникой, увеличением тимоловой пробы, небольшим повышением активности трансаминаз и т. п.

Если по клинике + биохимии + пункционной биопсии ставится ранний переход б. Боткина в хроническое течение и диагноз звучит как активный, прогрессирующий хронический гепатит, а при электроиммунофоретических исследованиях мы находили изменения иммуноглобулинов IgA, IgM, IgQ, то в таких случаях, по-видимому, этих детей не отправлять в санаторий, а лечить у нас в стационаре для реконвалесцентов иммунодепрессантами, глюкокортикоидами и т. п.

Во всех же остальных случаях, по-видимому, целесообразно и необходимо возможно более раннее применение санаторно-курортного лечения.

Таковы предварительные впечатления. Сейчас Нина Ивановна (академик Нисевич — I. С.) болеет, вопрос об увеличении количества путевок положительно не решается.

Большой привет Лидии Васильевне (моя дружина, також учасник виконання цієї наукової теми — І. С.).

Ваш

подпись

О. Боковой».

Моє передбачення, що дітей з гострим вірусним гепатитом необхідно лікувати в умовах питного курорту на ранніх етапах одужування, а не через 3 місяці після нього, підтвердилось нашими спільними дослідження. Біда лише в тому, що ні МОЗ Росії, ні МОЗ України цим не скористалися. Але у своїй практиці я продовжував призначати озокеритові апплікації та питне використання мінеральних вод дітьми з вірусним гепатитом у стаціонарі, після помітного зниження клінічної і біохімічної активності патологічного процесу.

Пам'ять про спілкування з ведучими спеціалістами в різних галузях науки, виконання сумісних наукових досліджень тішать мене і сьогодні.

Я все життя прагнув, щоб не належати до такої групи вчених, як: «Той, хто вчений, але не додає до справи вченості, схожий на людину, яка б орала, але не сіяла» (арабська поговорка).

Таке моє прагнення проявлялось як безпосереднім втіленням нових методів діагностики і лікування у практику в клініках, у яких я працював, так і приверненням уваги шляхом підготовки монографій, підручників, посібників, статей, доповідей...

Нижче наводжу приклад одного із шляхів спілкування та пам'ять про приємні творчі людські стосунки.

«Уважаемый Иван Семенович!

В 1976 году планируется написание руководства «Детская гастроэнтерология».

Не возьмете ли Вы на себя труд написать для этого руководства раздел — Санаторно-курортное лечение детей с гастроэнтерологической патологией. Объем раздела 2,0 печатных листа (24 машинописных).

Рукопись, напечатанную на машинке через 2 интервала (рисунки и список литературы), необходимо представить не позднее 1 сентября 1978 года.

О своем согласии сообщите, пожалуйста, по адресу: Москва, Смоленская наб., д. 2, кв. 66, проф. А. В. Мазурину.

С уважением проф.

подпись

А. В. Мазурин»

Андрій Володимирович Мазурин, член-кореспондент АМН СРСР, доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри педіатрії 2-го Московського медичного інституту. Відомий педіатр і вчений. Мені пощастило не

тільки листуватися з ним, а й спілкуватися. Його давно немає, але пам'ять про нього живе. Про це свідчить і моя книга.

БОЛЕЗНИ ОРГАНОВ ПИЩЕВАРЕНИЯ У ДЕТЕЙ

Руководство
для врачей

ПОД РЕДАКЦИЕЙ
проф. А. В. МАЗУРИНА

*Глибоко вдячний
Мвату Семеновичу Смилену
на добру пам'ять і
найкращим побажанням*

Александр

Андр

5/х1-84

К. Тимоф

12

Москва,
«Медицина», 1984

Сьогодні книгу можна видати за лічені місяці чи навіть тижні. Усе залежить від наявності грошей у автора, а не її якості. У ті часи до якості монографії, керівництва для лікарів, підручників для студентів... ставилися дуже, навіть дуже прискіпливо. А авторам платили «достойний» гонорар. Зверніть увагу: професор А. В. Мазурін вирішив написати керівництво в 1978 році, а воно з'явилося «на світ» лише в 1984 році.

І знову діалектика: все ся крутить, все ся вертить, ніц на місці не стоїть. І всьому є пояснення, і в усьому є зміст та сенс. Тепер, коли кожний бажаючий має можливість видати монографію, посібник..., утворюється:

1. Можливість власного висловлення щодо своїх переконань; 2. Можливість читачу утвердитись у своїх переконаннях після порівняльної оцінки даних різних авторів. Скажемо, по педіатрії колись був тільки один підручник. Сьогодні декілька, а якщо добре підрахувати, то їх набереться понад десяток. Причому вони нерідко доповнюють один одного. Наприклад. Підручник члена-кореспондента АМН України, заслуженого лікаря України, доктора медичних наук, професора Віталія Григоровича Майданника «ПЕДИАТРИЯ» і мої «ЛЕКЦІЇ З ПЕДІАТРІЇ», з моєї точки зору», є вдалим поєднанням розширених уявлень про теоретичні основи та практичних знань по цьому важливому для лікаря предмету. Коли я читав лекції студентам чи лікарям, то завжди на порівнянні наших поглядів та переконань, викладених у цих керівництвах, намагався збудити творчу думку слухачів.

Можна стверджувати, що авторів книг, фахового, медичного спрямування, слова Генріха Гейне не стосуються:

ПРЕДОСТЕРЕЖЕНИЕ

Не печатай этих книжек,
Быть в беде тебе, мой милый!

Хочешь денег и почета?
Ну, так кланяйся пониже.

Я бы бросил эту моду —
О владетельных особах,
О попах в подобном тоне
Говорить перед народом.

Пропадать тебе, как мухе!
Ведь князья-то длинноруки,
Ведь попы длинноязычны,
А народы длинноухи!

Можна, з певною мірою впевненості, стверджувати, що досягнення успіхів, особливо в тих випадках, коли обмірковуєш свої дослідження, погляди на життя, різні події «уголос», можливі лише в тих випадках, коли пам'ятаєш, що: «За кулисами жизни всегда будут находится те жалкие души, которые швыряют грязью в тех, чьи достижения не вполне доступны их пониманию. Человек, который действительно чего-то достигает, не обращает внимания на этих очернителей. Если бы он это делал, он бы оказался на одном уровне с ними. Он устремляет взор на более высокую цель — и грязь к нему не липнет» (Джером П. Флейшман).

Життя переконує мене, що пам'ять людська є важливим важелем, якщо не найважливішим, в поступках людини сьогодні й завтра, в емоційному сприйнятті подій повсякдення.

Про це свідчить і наступний лист:

«10 січня 2005

Тернопільський державний медичний університет

Професору Сміяну Івану Семеновичу

ДОРОГИЙ ІВАН СЕМЕНОВИЧ!

Дозвольте від імені ректорату, Вченої ради, медичної громадськості Буковинського краю щиро вітати Вас, Великого Лікаря наших маленьких пацієнтів, вченого, організатора, чудову людину

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Всі, хто знає Вас, пишасться і радіють успіхами, натхненням, оптимізмом і життєвою силою.

Зичу щасливих днів, як зорь на небі. Живіть довго, бо Ви потрібні людям.

З повагою

підпис

Василь Пішак»

Василь Павлович Пішак, член-кореспондент АПН України, доктор медичних наук, професор, ректор Буковинського медичного університету. Я його пам'ятаю як надзвичайно виражену людину, людину, яка надсилає свої промені добра ближнім, яка постійно працює над своїм вдосконаленням. Це вітання він надіслав мені в день мого народження, не ювілейний день, у звичайний день. І в цьому особлива цінність цього вітання. І тому цінний вислів Таціта про те, «що не у владі людини втрачати щось із пам'яті».

Пам'ять, пам'ять... Це вона мене кличе

НАУЧИ МЕНЯ МОЛИТЬСЯ!

Научи меня молиться,
Добрый ангел, научи!
Уст твоих благоуханьем
Чувства черствыя смягчи!
Да во глубь души проникнут
Солнца вечного лучи,
Да в груди моей забьются
Благодатных слез ключи!
Дай моей молитве крылья,
Дай полет мне в высоту;

Дай мне веры безусловной
Высоту и теплоту!
Неповинных, безответных
Дай младенцев простоту,
И высокую святую
Нищих духом чистоту!

Князь Вяземській

30 вересня 1997 року вийшов перший номер газети нашого вузу «Медична академія». У ній є й моя коротка стаття, яка надрукована на першому плані (минув один місяць, як я не був ректором). Це моя єдина стаття в цій газеті більше, як за 10-річне її функціонування. Мені не пропонували прийняти участь в її формуванні. Правда, після мого 70-річчя я написав у цю, нашу газету звернення обсягом у три речення, де я дякував усім, хто мене вітав з ювілеєм. Але можливості надрукувати це звернення не виявилось. Як пояснила редактор газети Ірина Майданник, «у зв'язку з перевантаженістю газети важливими матеріалами».

Ось текст моєї першої і останньої статті в газеті «Медична академія»: «З новим роком! Навчальним. Найкращі побажання! Не тільки в оволодінні професійними знаннями. З впевнено крокуючою 41-ю річницею Тернопільської державної медичної академії!

Складається враження, що владні структури поступово починають почувати під ногами ґрунт, і це дає впевненість у значному покращанню в освіті і медицині в майбутньому. А в нашій академії ми це спостерігаємо сьогодні. Високі темпи підготовки науково-педагогічних кадрів, поліпшення навчально-методичної роботи, особливо забезпечення студентів необхідною літературою, підтримка в належному стані навчальних корпусів, гуртожитків, своєчасна виплата зарплати, різке скорочення заборгованості зі стипендіями.

Радісно бачити і відчувати активний потяг нашої молоді не тільки до професійних знань, але й до всебічної реалізації можливостей homo sapiens. Про це свідчать високомистецькі вечори, проведені студентами разом з колективами кафедр загальної хімії, фізіології, госпітальної і факультетської терапії, філософії і українознавства, гістології та ін.

У першому навчальному семестрі не будемо говорити про наші недоліки, які притаманні всім працюючим. Нехай все, що є у нас доброго, світлого, творчого, зберігається і примножується.

Добро породжує добро, зло — тільки зло. Пам'ятайте про це. Професор І. С. Сміян».

Лаконічність статті пояснюється тим, що у мене був час для її підготовки. Обмаль часу породжує багатослів'я.

У цій же газеті «шановні корифеї» нашої академії відповідають на такі три питання: 1. Яку подію у житті академії Ви вважаєте найпам'ятнішою? 2. Що надзвичайного відбулося за час Вашої роботи? 3. Ваші побажання студентам і генерації молодих вчених?

Відповіді цих вчених ще раз переконують у вираженій індивідуальності кожної людини, несхожості однієї людини з іншою, різних поглядах на основні життєві засади. Це з одного боку. З іншого — десятиліття свідчать про наявність різностороннього інтелектуального потенціалу у нашому вузі, який дає йому змогу розвиватися. І так у кожному вузі. Крім того, ці відповіді, поза бажанням авторів, дозволяє читачу судити про «якість» вченого. Отже.

Юрій Теофілович Коморовський, доктор медичних наук, професор, один з кращих хірургів на терені України, завідувач кафедри госпітальної хірургії.

1. Найяскравішою подією за 40 років існування академії вважаю референдум 1 грудня 1991 року про незалежність України. Референдум засвідчив всенародну підтримку державної незалежності України. Після референдуму розпочалася розбудова нових державних структур України, здійснилося міжнародне визнання України як самостійної держави.
2. На міжнародній конференції з гастроентерології в Празі у 1968 році, де я брав участь як співголова однієї з секцій разом з проф. Лінденшмідтом, він заявив мені, що змушений змінити свою думку про вчених з України на позитивну, на що я відповів йому, що свої думки про німецьких вчених не міняю, бо вона завжди була позитивною. Пізніше проф. Лінденшмідт надіслав мені з Гамбурга свою монографію з присвятою про нашу приємну зустріч у Празі.
3. Хочу побажати студентам нашої академії вдосконалення своєї особистості і загальної культури, культури рідної мови, культури взаємних стосунків, наполегливої систематичної праці над покращанням своїх знань, доброзичливого відповідального ставлення до хворих, оволодіння іноземними мовами, зокрема англійською. Велике значення має також знання комп'ютерної техніки, для чого треба створювати відповідні умови на кафедрах.

Сьогодні немає серед нас Юрія Теофіловича, але я переконаний, що він завжди буде окрасою нашого вузу.

Юрій Теофілович на передньому плані (перший справа) виражає життєвий оптимізм, задоволення своєю титанічною працею. Рядом з ним я. Потім доцент Мірошніченко та професор Федір Федорович Чернявський. Усі ми підтримуємо Ю. Т.

Побажання Юрія Теофіловича студентам виявилися надзвичайно актуальними на сьогоднішній день. Значна частка студентів вузів України періодично навчається за кордоном, працюють там в канікулярний час, спілкуються з іноземними студентами, які навчаються в нас (37 тисяч у 2006–2007 навчальному році в Україні). А працьовитий та доброзичливий студент не уявляє собі навчання і навіть життя без комп'ютерної допомоги, без Інтернету.

Пам'ять про Юрія Теофіловича можна підкреслити й словами Сенеки: «Спогади про великих людей так само корисні, як і їхня присутність». Тільки на мене, в цьому виразі слід би було убрати слово «великих». Але це на мою думку. Ось «великий» Ющенко часто вживає слово «маленький». Чому він думає, що він «великий», а всі навколо нього «маленькі», мій мозок пояснити не в змозі.

Далі. Олена Олексіївна Маркова, заслужений діяч науки і техніки України, доктор медичних наук, професор, багаторічна завідувачка кафедри патофізіології.

1. Яскравою подією у житті академії був приїзд відомого у всьому світі вченого, учня і послідовника академіка О. О. Богомольця, патріарха вітчизняної патологічної фізіології академіка М. М. Сиротиніна у листопаді 1966 року. В актовому залі Тернопільського медінституту він прочитав лекцію «Відновлення життєдіяльності організму після тривалої клінічної смерті», що супроводжувалась демонстрацією досліду на собаці. Після 18-хвилинної клінічної смерті тварина була повернена до життя за допомогою апарата штучного кровообігу — автожектора конструкції С. С. Брюховенка. Ця подія привернула тоді увагу викладачів і студентів інституту, а також медичної громадськості міста. Микола Миколайович просив мене потурбуватись долею цієї собаки. Я забрала її додому, зігрівала, годувала. Коли вона одужала, принесла її на кафедру. Студенти приходили дивитися на неї — на істоту, яка 18 хв була у стані клінічної смерті. Собачка поводити себе зовсім нормально, привітно крутила хвостиком. Згодом її взяв студент Йосип Глухівський, який зараз працює урологом у Гусятині. Жучка (так звали собаку) жила у селі, народила цуценят. Фото тварини відправили М. М. Сиротиніну, який був вдячний нам за відповідальне ставлення до експерименту і його наслідків.
2. Замість цього я згадую інший випадок. У Тернопіль після закінчення аспірантури у Вінницькому медінституті за наказом МОЗ України я приїхала 1 липня 1957 року. Поїзд прийшов вночі, і я переночувала в кімнаті відпочинку вокзалу, а вранці пішла в медінститут. Фізіологічний корпус на пл. Свободи (нині майдан Волі) до того часу ще не був прийнятий від будівельників — у ньому закінчувались оздоблювальні роботи, а кабінет ректора розміщувався на 4-му поверсі нині біологічного корпусу, звідти і починалася організація інституту. На старенькому дивані у коридорі сиділа жінка, з якою ми вже зустрічалися на вокзалі, і мужчина. Виявилося, що вони після закінчення аспірантури у Київському медінституті отримали призначення в Тернопіль і приїхали тим же поїздом, що і я. Це були подружжя Гончаруків — Галина Олександрівна і Євген Гнатович. Зараз Євген Гнатович ректор національного медичного університету, академік АМН і НАН України і багатьох зарубіжних академій. Він з дружиною приїздив на святкування 40-річчя

Тернопільської академії. А наша дружба, яка зав'язалась на зорі створення інституту тривала і міцніла з роками.

3. Пам'ятайте, що людина щаслива лише тоді, коли її поважають. Для лікаря — це повага пацієнтів і колег, а її треба заслужити. Як? Не боятися віддавати більше, ніж отримувати, не планувати свого життя, не розраховуючи на повагу оточуючих. Тільки так можна заслужити життєвий комфорт. Щастя — короткочасне, а життєве благополуччя — тривале. Треба розумно ставитись до своєї життєвої позиції, не вимагаючи занадто багато від оточуючих, думаючи про заповіт Ганса Сельє: «Заслужи любов ближнього».

Кращого гасла для початківця в житті (студента) трудно придумати: «Заслужи любов ближнього». І можна стверджувати, що та людина, яка з народження любить ближнього, буде щасливою. Любити ближнього — це зовсім не легке людське завдання. Диявол не залишає людину ні на секунду зі своїми підбурюваннями ненависті до ближнього.

Кожна людина має пам'ятати, що є

ЗЛЫЕ ДУХИ

«Злые ангелы сотворены от Бога добрыми; ибо, что Бог сотворил, то сотворил добрым; но они сделались злыми по собственной воле, как свидетельствует Господь наш о начальнике их (Иоан. У111, 44). Они виновники всякого нечестия, хулители Божеского величия, развратители человеческих душ, саамы и орудия их, как говорит писание: трезвитесь, бодрствуйте: зане супостат ваш диавол, яко лев, рыкая, ходит, искый кого поглотити (1 Петр. У, 8). Впрочем, надобно знать, что демоны не могут употребить насилие ни над одним человеком, ни над другою какою-нибудь тварі, если Бог не попустит им... Сверх того, должно всякому знать и то, что они не могут принудить человека ко греху, а только обольщают его искушениями: ибо человек имеет свободную волю, и сей свободе его ни даже сам Бог не делает какого-либо насилия или принуждения. Поелику же они осуждены на век, то никогда не могут получить благодати Божіей, как сказано: идите от Меня проклятіи во огонь вечный, уготовленный диаволу и аггелом его». (Мф. XXV, 41). («Правсл. испов.» ч. 1, отв. на воп. 21).

Микола Петрович Скакун, заслужений працівник вищої школи України, доктор медичних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри фармакології.

1. Найяскравішою подією за 40 років існування нашої академії вважаю крах диктатури, появу перспектив для торжества демократії і

призначення на посаду ректора професіонала (з одним «с» — І. С.). Тільки демократія може покінчити з рабством і створити умови для розвитку таланту кожної людини.

2. Мені дуже пощастило, тому що неординарних подій в моїй науково-педагогічній діяльності було чимало, зокрема публікація монографій... (йде перелік книг — І. С.).
3. Мої дорогі друзі-студенти і молоді вчені! Вам я присвятив своє життя і не шкодую про це. Завжди пам'ятайте, що без мрії немає мети, немає руху. Тому постійно думайте про своє майбутнє, мрійте, прагніть до досягнення вищої мети. Тоді життя ваше наповниться щастям. Спробуйте — не пошкодуєте.

На 83-му році життя Микола Петрович залишив нас, свого сина, своїх внуків. Він до останнього дня був активним діячем університету та працював професором кафедри фармакології.

Я не пам'ятаю, щоб Микола Петрович коли-небудь хворів. А тому його смерть була для мене зовсім не очікуваною. Так, моя сестра Даша завжди вважалася здоровою, а померла в 73 роки раптово. Ми не в змозі визначити час народження і смерті. Що ж: «Є час жити і час помирати... Добра смерть значно краща і має перевагу порівняно з дурним життям. Мудра людина живе лише до того часу, доки її життя має більшу ціну, ніж її смерть. Тривале життя не завжди є кращим життям» (Дж. Еліот). А можна тішитись і думкою Л. Толстого: «Нет смерти, а есть ряд перепон, которые я пережил уже и лучшие переживу еще». Погано лише те, що ми за життя не бажаємо пам'ятати, що: «Коли людина залишає цей світ, коли нас кладуть в землю, то князь займає такий же невеликий шматок її, як і поденник» (М. Сервантес).

Я не можу стверджувати, добре чи ні те, що людині притаманна переоцінка власної особи. Мабуть, ні. Особливо, якщо спробуємо відповісти на питання журналістки Тетяни Галковської («Дзеркало тижні», 24 листопада 2007) «Що спільного в людини і бур'яну?» — «Більшість рослин є недооціненими з погляду їхньої складності та потенційних можливостей, — переконаний завідувач лабораторії росту і розвитку Інституту фізіології рослин ім. Тімірязєва РАН професор Георгій Романов. — Виявилось, що кількість генів у простенького бур'яну не надто відрізняється від кількості генів у людини. Рослини дуже складно влаштовані, у них відбуваються складні біохімічні процеси, яких немає у тварин та людини...»

Людина і бур'ян! Люба рослина є такою ж поважною і невід'ємною часткою природи, як і людина. Тому необхідно нам любити один одного,

тому ми повинні шанувати один одного, тому ніколи людині не слід підніматися над природою... Більше того, «Богу недурно удалась природа, но с человеком у него вышла осечка» (Жюль Ренар). Тому Блісс Карман вважає, що «Найбільш чудове в природі — відсутність людини».

Іван Олександрович Ситник, доктор медичних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри мікробіології.

1. Впродовж всіх 40 років життя нашої alma mater було багато важливих подій: незабутні перші випуски лікарів, проблемні і ювілейні наукові та методичні конференції, відкриття аспірантури і клінічної ординатури, створення спеціалізованої Вченої ради із офіційного захисту дисертаційних робіт з хірургії. Але найяскравішою подією в житті нашого вузу, логічним завершенням великих творчих досягнень в підготовці науково-педагогічних кадрів, розробці актуальних проблем медичної науки, оригінальних методів навчання студентів є надання йому статусу державної медичної академії. І тепер серед багатьох вищих навчальних і наукових закладів України наша академія займає одне з провідних місць.
2. При виконанні докторської дисертації потрібно було вирішити проблему одержання ефективних протигангренозних сироваток. Музейні культури анаеробних клостридій були слабенькі і не могли продукувати сильнодіючих лейкотоксинів. А в патогенезі анаеробної газової інфекції основну роль відіграють саме ці фракції токсинів (лейкоцидини або лейкотоксини). Отже, потрібно було значно підсилити токсигенність музейних культур. Неодноразові пасажі основних збудників газової гангрені на морських свинках і кроликах бажаних результатів не дали. В ряді літературних джерел я вичитав, що найбільш чутливими до анаеробних клостридій є голуби. Але де взяти їх необхідну кількість? Як часто бувало, допомогли студенти. Вночі на горищах адміністративних будинків вони спіймали два десятка голубів і принесли на кафедру мікробіології. Провівши п'ять пасажів музейних культур на голубах, ми отримали сильні екзотокси з високим вмістом лекоцидинових фракцій. Після імунізації собак, виготовленими анатоксинами, були отримані ефективні лікувальні і профілактичні антигангренозні сироватки з досить високою концентрацією антилейкоцидинів. Наші пропозиції були враховані при промисловому виробництві антисироваток.
3. В мої студентські роки більшість юнаків і юнок навчалися у вузі окрилені мріями. Адже людина без мрії — що сокіл без крил. Прочитавши

«Платона Кречета» Корнійчука і «Цитадель» Кроніна, я мрів стати лікарем і присвятити все життя медицині, хоча мої шкільні вчителі української мови та літератури радили обрати професію філолога чи журналіста. І тільки в Одеському медичному інституті до моїх мрій стати лікарем приєдналось жагуче бажання спробувати свої сили на ниві наукових пошуків. Після закінчення аспірантури в тому ж вузі мої найпалкіші бажання здійснилися в Тернопільському медичному. І тепер, коли виповнилося 70 років, мої мрії і бажання залишаються такими ж стрімкими і гарячими, як і в період навчання у вузі та аспірантурі.

Ось чому моє перше найщиріше побажання студентам і молодим науковцям — жити, навчатись і працювати, окрилюючись палкими бажаннями та заповітними мріями принести користь людям. Свого часу великий французький мікробіолог Л. Пастер казав: «Пам'ятайте, що бажання — величезне благо людини. Адже за бажанням іде праця, а праця майже завжди супроводжується успіхом». Ці три категорії: бажання, праця й успіх — наповнюють усе життя людини».

Тож нехай бажання праця й успіх супроводжують вас, мої молоді колеги, довгі і довгі роки, здійсняться для кожного з вас у найяскравішому втіленні.

Моє друге побажання — інтенсивно вивчати іноземні мови. В сучасних умовах бурхливого спілкування країн і народів дійсно освічений студент і молодий науковець не зможе повністю проявити себе як особистість, як високий інтелігент без знання однієї-двох іноземних мов. Крім того, це допоможе глибше і ґрунтовніше оволодіти основами медичних, біологічних та екологічних знань. У студентські роки я закінчив вечірні курси англійської мови, а потім удосконалював її знання самотужки, що дуже допомогло мені опанувати сучасні досягнення мікробіологічної науки, спілкуватися з видатними вченими на міжнародних з'їздах і конференціях та листуватися з ними, читати публікації в іноземних журналах. Дуже допомогла мені в цьому дружина В. О. Ситник, викладач англійської мови.

І, насамкінець, третє побажання — бути на «ти» із сучасними комп'ютерами. В епоху бурхливої комп'ютеризації як студент, так і молодий вчений зможе досягти серйозних успіхів, тільки досконало володіючи комп'ютерною технікою. Прикладом успішного використання комп'ютерної техніки можуть бути професор С. І. Климнюк, к. м. н. І. В. Жулкевич, к. м. н. М. М. Корда, асп. А. Я. Господарський, асистент І. М. Бутвін, О. В. Береговий, І. С. Кулянда та інші випускники нашої академії.

Молоде покоління науковців — це величезний генофонд країни, і я глибоко переконаний в тому, що Україна буде безсмертна, допоки в ній житиме і творитиме талановита молодь.

І дай Боже, щоб побажання Івана Олександра здійснилися, незважаючи на те, що знання іноземних мов нашими студентами сприяли виїзду на закордонне постійне проживання десяткам (а може, і сотням) наших випускників. А покидає нашу країну молодь талановита, цілеспрямована, енергійна... Тут годі й заплакати.

Анатолій Іванович Локай, доктор медичних наук, професор, багаторічний завідувач кафедри біології, улюбленець студентів (не працює декілька років) був найбільш лаконічний.

1. Перший випуск нашої академії.
2. Життя — череда випадків, а кожний — незвичний, тому він і є випадком.
3. Не плямити халат.

Коротко, чітко і зрозуміло. А наших кермачів можна слухати тривалий час і не зрозуміти, про що вони бажають сказати.

Тиждень тому, випадково, у «Сільпо» (торговий центр) зустрівся з Анатолієм Івановичем, з яким ми не бачилися багато часу (він на один рік старше за мене). По-перше, я переконався, що роки нас не прикрашають. По-друге, незважаючи на фізичне «знебарвлення» людини з роками, розум її залишається з властивостями, які характерні для даного індивідуума. На мої запитання про його життя-буття, на мої коментарі щодо його сина, якого я бачив 2–3 роки назад і який на мене справив дуже гарне враження, він, зокрема, зауважив таке. Так, він також задоволений своїм сином. Але склалося не так, як цього бажали син і його тато й мама (також професор). Сина зарахували викладачем медсестер, а було бажання стати асистентом кафедри терапії, яка опікується студентами. На прохання батька до земляка (А. І. і ректор — з Хмельниччини) і ректора медичного університету щодо задоволення цих мрій сина було отримано «відлуп». «Ну що ж, — сумно сказав Анатолій Іванович, — якщо чогось немає, то того не додаси». Слухач, у даному випадку я, має можливість тривалий час та з посмішкою думати над його висловлюванням. У кого і чого не достає? Кому і чого не додаси?

Я завжди з великою повагою ставився до цієї всебічно освіченої людини. Я тільки сьогодні не можу відповісти собі на питання: чому я, будучи

ректором, менше приділяв прихильності і уваги таким людям як Анатолій Іванович, а більше людям з «позаброшеною» пам'яттю, як показав час? Моє переконання щодо того, що «Я обнаружил, что полезнее всего при решении проблемы оказывается порядочность, самоуважение и та отвага, которая нужна, чтобы сказать себе, какая твоя позиция. Это значит выразить в словах то, во что ты веришь и в соответствии с чем поступаешь» (Уильям Фолкнер), виявилось переконанням далеко не всіх відомих мені людей. Часто людина має

НАМІР

Був намір ступити на шлях Чистоти.
Там станція Пізнання з пероном Істини.
Там Діва Непорочна,
Вічно здивована і зажурена.
Щосили, усіма порухами душі,
Намірами і стремлінням, кожною клітинкою серця...
Знаю...
Треба докласти чимало зусиль,
Вирватись з бруду обставин
На чистий шлях пізнання.
Наче уже в дорозі...
І що?
Шпортаюсь, блукаю манівцями,
Паморочиться в голові, серце тривожиться в грудях.
Навпомацки над чорним урвищем.
А назустріч — вкритий болячками чоловік.
Щось знайоме в його очах.
Очі — погляд душі.
Це ти, це сутність твоя —
Понищена, згорблена, обвуглена...
І пробіл у Книзі Життя.
Стривай!
Ти кудись мав намір рушати?..

Ігор Гургула

Усі ми маємо намір, багато намірів. А що з того? На це запитання кожен дає свою відповідь, коли підсумовує своє життя, свій життєвий шлях.

Я дякую Богові, я дякую своїй долі, я дякую своїм близьким, я дякую всім, з ким мені доводилося спілкуватися: мої наміри, які я мав втілити в

життя, здійснювалися. І ще продовжують здійснюватися. І, мабуть, це основний критерій щасливого життя, критерій і с т и н и.

Хотіла б я піснею стати
У сюю хвилину ясну,
Щоб вільно по світу літати,
Щоб вітер розносив луну.

Щоб геть аж під яснії зорі
Полинути співом дзвінким,
Упасти на хвилі прозорі,
Буяти над морем хибким.

Лунали б тоді мої мрії
І щастя моє таємне,
Ясніші, ніж зорі яснії,
Гучніші, ніж море гучне.

Леся Українка

І нехай буде так. Зорі яснії, сонце привітне — нехай завжди будуть із нами.

Літературно-художнє видання

Сміян Іван Семенович

**Минають дні, минають ночі...
(книга одинадцята)**

В авторській редакції

Дизайн обкладинки *Світлани Демчак*
Випусковий редактор *Маргарита Більчук*

Підписано до друку 3.03.08. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times. Друк офсетний. 11,2 ум. др. арк., 7,98 обл.-вид. арк.
Тираж 250. Замовлення 08-081.
Редакція газети «Підручники і посібники». Свідоцтво ТР №189 від 10.01.96.
46020, м. Тернопіль, вул. Поліська, 6а.
Тел. 8-(0352)-43-15-15; 43-10-21. E-mail: pp@pp.utel.net.ua
www.pp.utel.net.ua